

Onsdagen den 24 April 1872.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades ett protokollsutdrag för den 22 och protokollet för den 17 dennes f. m.

Upplästes och godkändes Riksdagens Kanslis förslag till Riksdagens underdåniga skrifvelse N:o 31, om ändring i Kongl. förordningen den 7 December 1866, angående villkoren för försäljning, till förtäring på stället, af vin, öl, kaffe eller andra icke spirituösa drycker.

Upplästes och godkändes Stats-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrivelser:

N:o 32, angående Bruksegaren P. Löfs hos Kongl. Maj:t gjorda underdåniga ansökning i fråga om dispositionen af köpeskillingen för afverkad skog å Ejhedens hemman och Ohre sockens öfverloppsmark i Kopparbergs län;

N:o 33, angående ersättning för sådana af Statskontoret förskottsvis bestridda utgifter, för hvilka statsanslag ej blifvit beviljade;

N:o 34, angående väckt fråga om afsöndring af jord från Sänga prestbord till utvidgning af Sänga mo exercisplats i Westmanlands län;

N:o 35, angående jordafsöndring från f. d. Kaptensbostället Torp till byggnadsplats och planteringsland för en folkskola i Långseruds församling af Wermlands län;

N:o 36, angående jordafsöndring från militiebostället Harg i Östergötlands län;

N:o 37, i fråga om försäljning af ett postverket tillhörigt hus Upsala stad; samt

N:o 38, angående försättande på vakans tills vidare af en del

utaf båtsmanshållet i Blekinge län och Södra Møre härad af Kalmar län.

Upplästes följande memorial:

För vårdandet af ögonsjukdom nödgas jag anhålla om tre veckors ledighet från Riksdagen från den 26:te i denna månad.

H. Wachtmeister.

På grund af embetsgörömlar får jag härmed vördsamt anhålla om tre veckors ledighet från Riksdagen. Stockholm den 24 April 1872.

Alb. Ehrensvärd.

Om ledighet från riksdagsgörömlarna under 14 dagar från den 3:dje Maj får jag vördsamt anhålla. Stockholm den 24 April 1872.

F. Brummer.

Uppå särskilda propositioner, biföll Kammaren hvad i dessa memorial blifvit begärdt.

Företogs val af ytterligare tre suppleanter i Kammarens Tillfälliga-Utskott N:o 1. och befunnos efter valförrättningens slut dertill hafva blifvit utsedde:

Herr Asplund med 51 röster;

” Rosensvärd ” 48 ”

” Geijer, K. W. ” 48 ”

sedan ordningen mellan de båda sistnämnda blifvit genom lottning bestämd.

Herr von Koch: Vid remissen af Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, i fråga om beredandet af garnison i Carlskrona m. m.; anhöll jag, att, efter det jag kommit i tillfälle att taga närmare reda på den nådiga propositionens innehåll och ordalydelse, få deremot afgifva några anmärkningar. Dervid tillät jag mig äfven att i korthet säga, att jag ansåg denna proposition vara af *särdeles egendomlig beskaffenhet*. Det är naturligt, att, då jag vågat yttra något sådant om en Kongl. proposition, jag i synnerhet är skyldig att söka rättfärdiga, så godt jag kan, ett så beskaffadt yttrande. Jag har grundat detta omdöme på en åsigt, som jag icke fått anledning att frågå, då jag anser, att den Kongl. propositionen först och främst är egendomlig *i formelt afseende*, dels hvad sjelfva reciten angår, som departementschefen uppgjort, i viss grad *missledande i afseende på det förflutna*, och dels lemnande oss *utan ledning* till ett fullständigt bedömande af de närvarande förhållandena eller de blifvande i afseende å garni-

sonstjenstgöringen i Carlskrona. Jag har ytterligare i sjelfva saken trott, att denna proposition är byggd på en känsla af missmod och misstroende mot en representation, af hvilken herr Departementschefen äskar ett nästan obegränsadt förtroendevotum; hvarföre jag ansett, att, om densamma blefve bifallen, den skulle kunna, efter min tanke, leda till misshushållning, och detta inom ett departement, der säkerligen "den största sparsamhet bör iakttagas", om man skall kunna paräkna anslag till fyllande af alla verkliga behof för försvaret af fosterlandets sjelfständighet. Jag skall nu, så godt mina krafter, hvilka i dag icke äro särdeles betydliga, tillåta, söka åstadkomma någon bevisning för hvad jag anfört.

Hvad först angår mitt yttrande, att den Kongl. propositionen vore något *missledande* i afseende på uppgiften om det förflutna, grundar jag detta derpå, att jag tycker mig finna i den Kongl. propositionen sammanblandade och sammanförda tvenne frågor, som förut, så vidt jag känner, icke för representationen angifvits hafva något annat sammanhang, än det att, om man antog och vidblefve det förslag, som Kongl. Maj:t framställt och representationen förra riksdagen gillat i afseende å artilleriets organisation, det skulle blifva en exercisbyggnad i Landskrona, som möjligen skulle kunna blifva tom, i fall man icke använde den till något annat. I den Kongl. propositionen åter framställas dessa saker såsom egande ett så nära sammanhang, att man, på grund af det afslag, man fått på det begärda anslaget till stall- och ridhusbyggnader i Landskrona för sammanförande derstädes af de tre sqvadroner af husarregementet Konung Carl XV, hvilka varit förlagda i Engelholm, Helsingborg och Ystad, nu skulle göra om en nyligen beslutad sak, hvilken ätven nyligen, såsom det tyckes af Kongl. Maj:ts proposition vid riksdagens början, ansetts bra och lämplig, och hvilket jemväl framgår af ett yttrande af Herr Departementschefen den 2 Mars innevarande år i anledning af en af mig framställd fråga. Det har synts mig, att man nu kastat om frågorna, och att man fått den fråga, som vid sista riksdagen var den första, efter de båda frågor, som ansågos ega så litet sammanhang, att den ena behandlades af Stats-Utskottet, men den andra af Särskildta Utskottet. Den första, om artilleriets förläggande till Carlskrona, om anslag till stall- och ridhus derstädes, om marinregementets indragning, som behandlades här den 8 Maj och i Andra Kammaren den 10 Maj 1871, bifölls här efter en debatt, till hvilken jag litet sednare vill återkomma. Men den andra frågan, om anslag till stall- och ridhusbyggnader i Landskrona, afslogs i båda Kamrarne den 13 i samma månad och är och föranledde icke till någon nämnvärd diskussion i någondera Kammaren. Detta afslag var grundadt på skäl, som jag litet längre fram kommer att vidröra. Jag ber blott få tillägga, att mina uppgifter hänvisa till Stats-Utskottets betänkande i afseende å de ifrågasatta byggnaderna i Landskrona, hvilket bifölls i båda Kamrarne, men egentligen icke innehöll något annat än ett uppskof. Det skulle vara för vidlyftigt att ingå i någon vidare bevisning i afseende å sjelfva uppställningen, men jag tror, att hvar och en, som läser den Kongl. propositionen, skall finna, att dessa frågor äro sammanblandade på ett sätt,

att hvad som i föl stod först, står nu sist, och tvärtom. Jag har tagit mig friheten säga i afseende å det formela i denna Kongl. proposition, att den lemnar oss utan ledning i afseende å det närvarande eller till bedömande af hvad komma skall. Riksdagen har icke, så vidt jag funnit, fått någon uppgift angående *hvarken* huru stor garnison som *nu* behöfves i Carlskrona, huru garnisons-tjensten *nu* der bestrides och *nu* är delad mellan der förlagda korpsen, huru mycket befäl och trupp *nu* återstår af marinregementet, *eller* huru Herr Departementschefen tänkt sig att provisoriskt eller definitivt för månader, år eller qvinnevienner garnisonstjensten bör ordnas, *hvarken* i afseende å antal af befäl eller trupp, eller dennas beskaffenhet af värfvad eller indelad eller dess egenskap af landtrupper eller sjöfolk, eller artillerister, infanterister, båtsmän, eller gamla, eller *nybildade* mariner. I afseende å det formela har jag nu icke mer att tillägga.

I *sak* har jag vågat säga, att Herr Departementschefens yttrande är *byggdt på missmod och misstroende* mot en representation, af hvilken Herr Departementschefen äskar ett nästan obegränsadt förtroendevotum, och till stöd härför får jag hänvisa till hvad jag nyss sagt i afseende å det formela; ty jag tror, att det är ovanligt, eller åtminstone mycket rart, att man af en representation får anslag för ett behof, som knapt kan sägas vara konstateradt, som sedermera skall bestridas, man vet icke för hvad kostnad och på hvad sätt. Det var således det största förtroendevotum, som en departementschef kunde begära, och jag medgifver, att jag skulle tveka, att afgifva ett sådant, äfven till en sådan departementschef, som efter mycket arbete framkommer med ett utförligt och bestämdt förslag och framlägger ett genomfördt system för representationen, såsom vi en gång fått af en chef för sjöförsvaret, som också fick anslag, och af hvilken anledning vi äfven nyligen beviljat en chef för landtförsvaret stora anslag. Jag säger, att det synes mig, som Herr Departementschefens yttrande ådagalade något missmod och misstroende, och jag grundar det derpå, att hela förslaget är endast fotadt på den förutsättning, att representationen icke skulle vara villig att gifva detta anslag för uppförande af stall och ridhus i Landskrona, i fall regeringen vidhåller en annan riksdag, hvad den förut förklarar nödigt, nemligen att sammandraga de 3 sqvadronerna af husarregementet Konung Carl XV, hvilka nu äro förlagda i Engelholm, Hesingborg och Ystad. Representationen har ju förra riksdagen svarat, att den erkände behöfvet och nyttan af något sådant, och i ampla ordalag uttalat sitt gillande af denna åsigt, men att endast till följd af de mycket stora anslag, som vid 1871 års riksdag förestodo, då andra större anslag kunde komma i fråga, då vi åtog oss en ny skatt och voro färdiga att åtaga oss ännu mera, det var naturligt, att frågan härom måste uppskjutas, då man ansåg att det icke var så ofantligt brådtom med densamma. Att denna fråga blifvit afslagen vid denna riksdag, grundar sig icke på annat, än att man ansett, att, då frågan om arméorganisationen ännu är hvilande, denna frågas möjliga afgörande kan leda till utvidgning af det värfvade kavalleriet i Skåne. Jag kan icke

icke bedöma denna sak, men Herr Departementschefen har i sitt yttrande till statsrådsprotokollet anfört "att det svårigen kan antagas, att en sådan ny arméorganisation, och i sammanhang dermed en sådan utvidgning af det värfvade kavalleriet, som enligt Riksdagens uttalade förmodan kunde leda till behovet af dylika truppers inrymmande i de Skånska städerna. snart skall blifva antagen och bringas till verkställighet"; och hans företrädare har sagt, att, om det värfvade kavalleriet skall ökas, det *icke* borde ske i Skåne. Vidare är det, enligt min tanke, ett ytterligare skäl, att icke göra något, att man icke känner den nuvarande departementschefens åsigt i afseende på försvarets ordnande; men dermed tänker man väl icke dröja så länge, att man icke kan vänta ut den tiden, för att få anslag till stall- och ridhus i Landskrona. Jag tror icke, att Herr Departementschefen, om han fortsätter sin önskan att sammandraga de tre oftanämnda sqvadronerna af husarregementet Konung Carl XV i Landskrona, borde misströsta om representationens bifall till detta behof, som är erkänt och endast blifvit afslaget dels på finansiela skäl och dels därför, att man icke vet, huru Herr Departementschefen tänker ordna saken; men hvilket allt säkerligen blir undanröjdt, så fort Herr Departementschefen kommer fram med ett förslag, som kan väcka nationens förhoppning, att saken skall nå sin fullbordan, och då lär hvarken jag eller någon annan, som vågat uppträda mot det begärda anslaget, vägra ett behof, som blifvit erkänt och som vi, som icke begripa detta, måste på sakkunnige mäns auktoritet anse vara verkligt. Slutligen har jag föreställt mig — huru svårt det än är att göra några beräkningar för en representant, som saknar nästan all utredning, om hvad det är frågan gäller, eller hvad som skall blifva; men jag har endast gjort mina beräkningar för denna riksdag, och det har då, säger jag, förefallit mig, som vi skulle hotas med en viss mishushållning med statens medel, om vi bevilja detta anslag. Enligt det beslut som förra året af båda statsmakterna, med sällspord enighet, fattades och som emottogs med sällsynt acklamation af dem, som stodo utom representationen, skedde en tillökning af vårt artilleri, och välviljan var då så stor, att den dåvarande departementschefen fick mer, än han vågat hoppas. Jag tror, att, då Riksdagen gjorde detta, skedde det för att kunna åt Vendes artilleriregemente, en korps som i många afseenden är förtjent af allt företräde, bibehålla dess gamla egenskap af ridande, och jag är öfvertygad, att, om han ock motsatte sig detta anslag, var det icke därför, att han icke var lika villig som någon annan att hedra ett sådant regemente, utan därför att han visste, hvilka ofantliga anslag, som skulle krävas af nationen, och att vi icke kunde anses hafva råd att för mycket fira våra minnen. En sådan organisation af vårt artilleri, då man fått allt hvad man begärt och litet till, ansågs vara nöjaktig den 15 Januari innevarande år, när Kongl. Maj:ts proposition om statsverkets tillstånd och behof afgafs, men man började vackla litet den 2 Mars. Emellertid förut-sattes, enligt statsmakternas beslut 1871, att 4 batterier artilleri, förlagda i Carlskrona, skulle kunna bestrida den garnisonstjenstgöring, som hittills varit bestridd af 800 (genom sysslolöshet förstörda) ma-

rinsoldater. Det är känt, att hvad som egentligen förstört bådemarinsoldaterne och båtsmännen, är det, som förstör alla garnisonstrupper, nemligen sysslolöshet. Detta förhållande eger dock icke rum med Vendes artilleriregimente, som har ständig sysselsättning, och hvilket regemente står så högt, att det efter kunniga militärens ut-sago är det främsta regementet i svenska armén och kanske ett bland de utmärktaste i hela världen. Det må förlätas mig min lifliga provinciela känsla, om jag önskar, att åtminstone för den första uppsättningen, som skulle förunnas oss, då i allt fall Skåne får behålla lika många batterier, det måtte låna oss Blekingsboar, som behöfva civilisation från vester, några batterier till stam, till dess vi kunna rekrytera antingen från Skåne eller bland oss sjelfva. Man säger, att rekryteringen är svår; men tvärtom är den så billig, att man snart sagdt, här kan få betaldt, för att en person får bli båtsman; ehuru de äro så illa anskrifna; men någon dyr lega kommer icke i fråga. Jag vill blott fästa uppmärksamheten derpå, att, om anslaget skulle beviljas, det måtte användas så, att den trupp, som komme att förläggas i Carlskrona, vare sig hörande till landt- eller sjöförsvaret, måtte tillhållas arbeta och tjenstgöra på annat sätt, än marinregementet, som just i brist af sysselsättning blifvit förstördt. Regeringen äskade emellertid icke något serskildt anslag för garnisonstjenstgöringen i Carlskrona år 1871, och ej heller den nuvarande departementschefen i Januari 1872, utan först sedan anslaget för stall- och ridhusbyggnader i Landskrona blifvit afslaget. Det som nu synes hota i anslagsväg är, att i stället för 138,000 R:dr, som begärnes förra riksdagen, eller 180,000 R:dr, som nu äro begärda för att iordningsätta etablissementet i Landskrona, skulle vi få följande nya anslag: 1:o mer eller mindre användning af ett anslag, som skulle ställas till Kongl. Maj:ts disposition af 248,228 R:dr 42 öre; men huru mycket som deraf skulle gå åt, veta vi icke. 2:o anslag för utrymme i Landskrona af 4 batterier åkande i stället för 2 fotbatterier artilleri; — detta är kvantiteterna X och Y; men som skulle komma att kosta ganska dugtigt —, och 3:o, om vi skola bibehålla status quo i afseende på dessa tre sqvadroner af husarregementet Konung Carl XV, erfordras för de två odugliga etablissementen i Helsingborg och Engelholm ett anslag af *minst* 180,000 R:dr. I afseende härå yttrade förre chefen för landtförsvarsdepartementet här den 2 Mars, pag. 367 i protokollet: "För att sätta Kammaren i tillfälle bedöma, huruvida genom ett sådant förfaringsätt någon ekonomisk fördel för staten skulle uppstå, har jag, med antagande af alternativet att bygga ett för båda sqvadronerna gemensamt etablissement — hvilket antagligen blir billigare än att bygga ett för hvardera — begärt och fått upprättad en approximativ kalkyl öfver de häraf uppkommande kostnaderna. Resultatet af denna kalkyl ådagalägger, att *ett* etablissement i Helsingborg för två sqvadroner skulle uppgå till 255,000 R:dr, deri dock ej inbegripen kostnaden för tomt och exercisfält. Säsom bekant, slutar deremot Kongl. Maj:ts förslag — gående ut på att förena *alla tre* sqvadronerna i Landskrona med begagnande af derstädes befintlig kasern — på 180,000 R:dr. Skilnaden i pris är påfallande. Herr Statsrådet Weidenhielm yttrade sam-

ma dag: "Här hafva också under diskussionen redan blifvit framhållna sådana ekonomiska skäl, att äfven ur denna synpunkt giltiga anledningar torde vara ådagalagda till godkännande af Kongl. Maj:ts proposition, och visserligen kommer också den summa, som snarligast, för så vidt förslaget icke vinner Riksdagens bifall, måste användas till uppbyggande af de i dåligt tillstånd varande etablissemmenterna i Helsingborg och Engelholm, att ingalunda understiga den, som är föreslagen till ett enda etablissemment i Landskrona". Att en representations majoritet skulle vara färdig att — sedan den varit ense med Regeringen om ett för fosterlandet kärt ändamål, förökandet af vårt artilleri, ett vapen hvars vigt blifvit på sednare tider allt mera erkändt, sedan detta blifvit beslutadt ena året, och äfven i det år, som nu är, af representationen icke klandradt, — nu, på grund af en Kongl. proposition, afgifven i Riksdagens elfte timma, bevilja en sådan rubbning, en sådan destruktion i stället för en konstruktion inom krigsväsendet, som här är föreslagen, kan jag icke förutsätta. Jag tror, att det skulle vara vådligt för en regering, som fortfarande behöfver representationens understöd, att gå in på den bana, att man icke visste, om det man beviljade det ena året för ett visst ändamål, komme att dertill användas; och jag skulle anse det såsom ett högst bedrägligt prejudikat för behof, som för mig äro så kära som dessa. Men hvarför är det då så brådtom? Jag har dertill icke funnit något annat skäl, än att man kanske, för genomdrifvande af detta, påräknat, att Herr Departementschefen har i Stats-Utskottet en majoritet, som han måhända icke har en annan gång. Vinden blåser nu stark från sydvest; men det är icke sagdt, att den håller i sig alltid, att icke stormen kan lägga sig. Jag är sjelf fullt öfvertygad om rättvisan af det påstående, som jag vågat framställa om afslag å den nu afgifna nådiga propositionen i begge dess delar; men om så skulle vara, att jag icke lyckats öfvertyga andra derom, vill jag då åtminstone vända mig med en bön till Stats-Utskottet och dem, som för närvarande sitta i detsamma, att de icke måtte alltför brådskande genomdrifva en sak, som möjligen kan hafva ett vådligt inflytande på en stor del af landet. Denna del af landet anser jag vara det sydöstra Sverige, som, på sätt jag många gånger tagit mig friheten yttra, så vidt jag kunnat bedöma och af sakkunnige män erfarit, är försvarslost och beklagligen icke blifvit satt i det skick, som den förre chefen för Landtförsvars-departementet hade ämnat, en sak för hvilken jag åtminstone skall vara honom städse tacksam. Han lade grunden till detta och försökte att få en stamtrupp i Blekinge; han ville dit förlägga Vendes artilleri, hvarigenom jag tror, att ett godt exempel kunnat lemnas af detta förträffliga regemente i disciplin för öfriga trupper i en af rikets fästningar, hvars försvar väl är värdt att tänka på lika mycket som det af raserade fästningar. Hela sydöstra Sverige är nästan försvarslost och måtte väl hotas lika mycket som Skåne. Jag vet icke hvad som gör, att der skall allt behöfva förstärkas? Man är der icke nöjd med hvad man har, utan vill hafva ännu mera. Hvarföre skall man så mycket gynna Skåne? Jo! därför att man har tillfälle att der öfva alla dessa trupper tillsammans. Skola vi då aldrig komma så långt i sydöstra Sverige, att vi

der skola få några öfningar? Det åberopades jemväl såsom ett särskildt skäl, att man har jernväg emellan Christianstad och Landskrona. Jag behöfver dock icke påminna, att, ehuru vår jernväg ännu icke är färdig, den likväl blir det lika fort, som artilleriet skulle komma till Carlskrona. Vi hafva fått en exercisplats i Blekinge, som kanske kunde vara lämplig att öfva de östra regementerna på, och hvilken, efter hvad som upplystes under en föregående debatt, medgifver en skottvidd, som är tio gånger så stor, som den man har i Landskrona. Jag är öfvertygad, att den föregående chefen för Landtförsvars-departementet, om han i öfrigt ansett lämpligt att fortfara, då han icke kunde genomdrifva allt hvad han önskade, dock i det fallet skulle mött bifall af nationen, om han velat arbeta på försvaret af en i försvarslöst tillstånd varande del af riket, som jag tror icke vara att förakta. Om detta skall ske, anhåller jag dock hos Stats-Utskottets ledamöter, att de icke må så förhastiga sig, att beslutet derom fattas just i år. Jag vädjar till de mäktiga i Utskottet och framförallt till representanterne från Malmöhus län, att de måtte hafva någon barmhertighet med en annan af de conquëterade provinserna, med sina gamla landsmän för några hundra år sedan. Det skulle vara en stor heder, om de ville låna oss litet civilisationsmedel från det högt civiliserade Skåne. Särskildt vänder jag mig till en person, hvars inflytande i detta fall är ganska stort, en af Blekinges, ehuru nu för detsamma förlorade söner, att hans votum icke måtte blifva sådant, att hans gamla län måtte få anledning om honom säga: "Et tu Brute".

Herr Statsrådet Weidenhielm: Den föregående värde talaren anmälde redan under Lördagens plenum vid remissen af denna proposition, öfver hvilken han nu brutit stafven och hvilket äfven då af andra talare ogillades. att han vid ett följande plenum ämnade återkomma med sina anmärkningar och jag ansåg vid detta tillfälle, att jag borde afbida också dessa, innan jag begärde ordet.

Här har yttrats mot den Kongl. propositionen, bland annat, att man ej kunde inse de förhållanden, som sedan den 15 Januari gjort en förändring af artilleriets förläggande nödvändig, att man icke förstode sambandet mellan kavalleriets förflyttande till Landskrona och artilleriets förläggande i Karlskrona, samt att propositionen vore missledande och förrådade bristande hushållning.

Utan att vilja ingå i svaromål på annat än hvad som rör sjelfva saken, ber jag nu att få bemöta de framställda anmärkningarne genom ett uttalande af mina åsigter i detta ämne. Om man framställer frågan: hvar bör det artilleri förläggas, hvarmed Vendes artilleriregemente skall förökas? ensam, utan allt sammanhang med andra förslag, så tvekar åtminstone ej jag att svara, det Landskrona är den rätta platsen. Det torde vara öfverflödigt i denna Kammare, der så många medlemmar finnas med inblick uti och sakkännedom om militära förhållanden, att påpeka huru man svårligen, hvarken ur artilleriets taktiska eller ekonomiska synpunkt kan hemta något stöd för att, med öfvergifvande af det i Landskrona redan befintliga artilleri-etablissemant, der redan sedan länge tvenne fotbatterier varit statio-

nerade och hvilket med jemförelsevis ringa kostnad kan utvidgas för emottagande af det artilleri, som skall nyuppsättas, (jag vill minnas att skilnaden i kostnad efter approximativ beräkning uppgår till 30,000 R:dr) för att, lemnande de fullt brukbara byggnaderna i Landskrona obegagnade, förflytta artilleriet till en plats långt aflägsen från hufvuddepöten i Kristianstad och dermed förbindelsen åtminstone tills vidare måste bedrifvas genom kronoskjuts, när en gång jernvägen, som skall förena de båda platserna, blir färdig, bildar den en stor kroklinie; dervid man tvingas att inköpa och bebygga en exercisplats på 3½ mils afstånd från kasernen, der ett anspändt batteri för att kunna öfvas måste tåga 7 mil tillhopa fram och tillbaka, der rekryteringen, efter hvad den föregående talaren upplyst beträffande marinregementet, visat ganska klent resultat och der svårigheterna för remonteringen ännu ej äro kända, och hvilken plats dessutom är så belägen, att ett der förlagdt fältartilleris första uppgift vid hotandet af fiendtligt anfall måste blifva att söka så fort som möjligt komma derifrån.

Vidare torde väl medgifvas att artilleriet både hastigast, naturligast och bäst utbildas på ett ställe, der det sedan länge varit hemmastadt, och der en god rekrytering ganska mycket underlättas genom den skånska befolkningens lynne och fallenheter samt visade förtroende för Vendes artilleriregemente. Från Landskrona förefinnes direkt jernvägsförbindelse med Kristianstad, en sak, som är af stor vikt, då transporter ofta förekomma från och till hufvuddepöten och derjemte kan man från Landskrona, utan synnerliga svårigheter och kostnader, bereda artilleriet tillfälle att fullända sin utveckling genom samöfning med andra vapenslag på Ljungby hed.

Då såhunda Landskrona i artilleriets intresse synes vara rätta platsen för detta vapens förläggning och utbildning och olägenheterna af dess förflyttning till Carlskrona voro alldeles desamma den 15 Januari som i närvarande stund, så fordrades det ju något mäktigt talande skäl, något i sammanhang med denna fråga stäldt förslag, hvilket, såsom erbjudande öfvervägande fördelar i andra afseenden, kunde göra den omnämnda förflyttningen önskvärd. Detta skäl, detta med artilleriets förflyttning sammanbundna förslag, var inrättandet af ett kavallerietablisement i Landskrona, der de tvenne spridda svadronerna af Hussarregementet Carl XV borde förenas. Det var den väsentliga förmån som härigenom skulle beredas kavallerivapnet och den besparing, hvilken borde uppstå genom byggandet af ett enda husaretablisement i stället för flera, jemte det innan kort förestående behöfvat af garnison i Carlskrona, hvilket till en del kunde fyllas genom artilleriets förläggande dit, som företedde de öfvervägande fördelarne, hvilkas ernående betingade en proposition i det syfte som den vid riksdagens början blef framställd. Denna proposition måste dessutom framställas, då föregående Riksdag förklarar, att de tre husarskvadronernas sammanförande i Landskrona vore af stor vikt för regementets tjänstbarhet och att medel till etablisementet endast vägrades af ekonomiska skäl, samt samma Riksdag beviljade 65,000 R:dr för byggande af stall och ridhus i Carlskrona.

Det var alltså det af den föregående talaren förnekade men här

tydliga framstående samband. i hvilket artilleriets och kavalleriets förflyttning stode till hvarandra som enligt mitt förmenande kunde uppväga olägenheterna af artilleriets upprättande i Carlskrona. Men sedan nuvarande Riksdag ytterligare, fast på helt andra skäl än den föregående, vägrat anslag till kavallerietablissemmentets byggande i Landskrona, — ett afslag, som om än icke framställt såsom gällande för all framtid, likväl berättigar mig till den öfvertygelsen att det åtminstone icke snarligen kommer att beviljas, — då är sammanhanget emellan de båda flyttningsfrågorna rubbadt och det mäktigt talande skälet, de öfvervägande fördelarne, hvilka gjorde artilleriets flyttning till Carlskrona önskvärd, till största delen försvunna. Under dessa förändrade förhållanden och då ingen åtgärd ännu är vidtagen för artilleriets förläggande till Carlskrona, men dess uppsättande redan detta år måste påbörjas, så ansåg jag, med stöd af hvad jag förut yttrat, för min pligt att föreslå Kongl. Maj:t till Riksdagen framställa den proposition som den föregående talaren funnit så obefogad.

Beträffande åter frågan om garnisonens upprätthållande i Carlskrona, hvilken fråga i propositionen blifvit framhållen, så torde det tillåtas mig få fästa Herrarnas uppmärksamhet på att omsorgen rörande denna angelägenhet tillhörde mig åtminstone såsom en moralisk pligt, dels emedan marinregementet, som utgjort garnison i Carlskrona, blifvit öfverflyttadt från sjö- till landtstaten utan att dess skyldighet till garnisonstjenst upphört, dels emedan man beräknat att uti den artilleristyrka, som nu föreslås till förläggande uti Landskrona, hafva egt åtminstone en beväpnad trupp att tillgå vid förekommande behof, äfven sedan marinregementet blifvit helt och hållet indraget. Denna min moraliska pligt bör dock vara af öfvergående natur och kan ej räcka längre, än till dess Kongl. Maj:t hunnit besluta och Riksdagen fastställa huru garnisonens upprätthållande i Carlskrona för framtiden bör ordnas, hvilket dock icke kan ske förr än vid nästa riksdag. Men då innevarande riksmöte redan hunnit så långt i sina arbeten att vid den nu afgifna Kongl. proposition begäran om nya anslag icke borde förekomma, så ansåg jag den enklaste utvägen för medels erhållande till förutnämnda ändamål vara att föreslå Kongl. Maj:t af Riksdagen begära anvisandet af ett anslag, som, oberoende af statsregleringen, var att tillgå.

För att gifva Kammaren en ledning vid bedömandet af det sålunda begärda anslaget storlek, så får jag upplysa, att enligt chefens för marinregementet rapport, återstå af detta regemente för närvarande 176 man, hvilka ännu bestrida icke allenast garnisonstjensten i Karlskrona, utan dessutom lemna 64 man till besättning på Kungsholmen och Drottningsskär. Då nu Kongl. Maj:t begärt att endast få anlita af nyssnämnda anslag i mån af Marin-regementets fortgående indragning, så torde den summa som för sådant ändamål kommer att användas, icke blifva särdeles stor intill nästa riksdag, då proposition i detta ärende kommer att framställas. Huru Kongl. Maj:t intill dess kommer att besörja upprätthållandet af denna garnison, derom är ännu icke något beslut fattadt, men att konungen för den ringa och tillfälliga summan, som nu äskas, icke ämnar uppsätta några nya trupper, derom är jag fullt förvissad.

De upplysningar i ämnet som blifvit infortrade äro till Stats-Utskottet öfverlemnade och jag hoppas att detta mitt yttrande måtte i samma Utskott meddelas.

Herr Tornérhjelm: Jag vill endast med få ord taga Kammarrens tid i anspråk och ej såsom den förste talaren, hvilken i denna fråga yttrat sig med sin vanliga förmåga att röra sig på hvarje område af menisktligt vetande, söka framdraga en mängd skäl och bevis! Den ärade talaren påstod, att här vore fråga om ett förtroendevotum. Jag tror, att det är fråga om hvarken ett förtroende- eller misstroende-votum, utan blott om att bevilja en sak, som är nyttig för hela landet, och ej, såsom han låtit påskina, för en enda provins. För min del tror jag den föreslagna förändringen ej gifva någon anledning till klander. Detta förslag framkom först i sammanhang med det stora genomgripande och i många afseenden förtjenstfulla förslaget om landtförsvarets omorganisation; men då det ej vann Riksdagens bifall, måste förändringar med afseende på truppernas lokalisering ega rum. En sådan förändring föreslås nu af Kongl. Maj:t och saken brådskar, emedan det af förra Riksdagen beviljade och för år 1872 afsedda anslag måste redan under innevarande år utgå och användas.

Den förste talaren yttrade vidare, att krigsministern ej behöfde vara orolig för anslaget till Landskrona. Det kan visserligen vara möjligt, att nämnde talare, med sitt stora inflytande inom representationen, kan lofva detta, men mig förefaller det nästan såsom ett misstroende mot representationen att antaga, att, sedan den vid två riksdagar nästan enhälligt och utan votering afslagit detta anslag, den skulle ändra åsigt och bevilja anslaget. Frågan om artilleriets förläggande till Carlskrona eller Landskrona är en enkel lokaliseringsfråga och jag tror att man ej bör gifva saken större dimensioner än den eger. Då jag först läste den Kongl. propositionen, var jag tveksam om meningen var att hela den stora summan skulle ställas till Regeringens obegränsade disposition, men efter de upplysningar jag sedan erhållit och då vi hört att en proposition i ämnet kan vara att nästa riksdag förvänta, så tror jag att man kan vara utan farhåga. Att Carlskrona skulle blifva utan garnison och utsättas för öfverrumpling, tror jag ej heller vi behöfva frukta.

I mina ögon är den förevarande frågan af ganska obetydlig vikt, och jag skall icke längre upptaga Kammarrens tid, som redan alltför mycket blifvit tagen i anspråk i denna fråga.

Herr Wallenberg: Den ärade talare, som öppnade denna diskussion, klagade öfver att sydöstra delen af Sverige lemnades i försvarslost skick.

Om det kan utgöra någon tröst för honom, tror jag att han till sina komittenter kan hemföra den säkra underrättelse, att, om "man går kompassen rundt", så skall man ej lyckas finna *någon del* af vårt land som ej är försvarslös. Mycket talas här alltjemt om landtförsvarets ordnande och dervid förekommo då antingen så gigantiska reformplaner, att det skulle erfordras öfvermenskliga krafter för att sätta dem i verket; eller också inskränker man sig till sådana små

förändringar att de knappt borde utgöra föremål för representationens handläggning. Så har det gått alltjemt och när den politiska horisonten mulnat, så har man skyndat att fälla några tusen träd för att deraf bygga stängselflotter!

En annan fråga har blifvit berörd och då jag anser den af framstående vigt ber jag att deröfver få uttala min mening. Man har klagat deröfver att en krigsminister, som efterträdt en annan, icke behagat i alla afseenden och alla detaljer låta lända till sin efterrättelse företrädarens uttalade åsichter. För min del, kan jag, utan att nu vidröra ändamålsenligheten af den Kongl. propositionen, försäkra att, om Riksdagen skulle önska att ett efterträdande statsråd skulle i alla frågor taga till rättesnöre företrädarens förslag och framställningar, så vore ju så godt, först som sist, att förvandla konungens rådkammare till ett vanligt embetsverk, som under den ena generationen af embetsmän efter den andra kan skötas efter fastställda instruktioner. Jag anser deremot att en kronans minister bör få följa sina egna åsichter och öfver dessa må Riksdagen uttala sig. Men att klandra en minister därför att han icke blindt följer företrädaren i spåren, är så mycket mindre befogadt, som Riksdagen icke ansett sig kunna godkänna den afgångna krigsministerns framställningar angående landtförsvarets ordnande.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen proposition derå, att de nu afgifna yttrandena skulle hänvisas till Stats-Utskottet, hvilket bifölls.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att anslag blifvit utfärdadt till sammanträdets fortsättning kl. 7 e. m.

Anmälades och bordlades från nedannämnde Utskott och Andra Kammaren ankomna memorial, utlåtanden och protokollsutdrag, nemligen från

Konstitutions-Utskottet:

N:o 20. i anledning af återremiss å Utskottets utlåtande N:o 8, angående Kongl. Maj:ts proposition om ändring i 72 § Regeringsformen;

Stats-Utskottet:

N:o 62, med förslag till voteringsproposition i enlighet af Kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om Stats-Utskottets utlåtande N:o 47, angående öfverlemnande till statsverket af åtskilliga utaf Majorren Habr utarbetade kartverk m. m.;

N:o 63, angående svenska statens fordran utaf engelska bolaget The Gellivara company limited.

Banko-Utskottet:

N:o 14, med förslag till omröstningsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut öfver Utskottets utlåtande N:o 11;

N:o 15, med förslag till omröstningsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om bankovinsten;

Lag-Utskottet:

N:o 33, i anledning af dels Kongl. Maj:ts nådiga proposition om antagande af en författning angående ändring i vissa fall af gällande bestämmelser om häradsting, dels ock enskilda motioner i samma eller dermed sammanhängande ämnen;

Andra Kammaren:

N:o 213, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts betänkande N:o 30, i anledning af Herr Anders Perssons motion N:o 204, om underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t angående infordrande och framläggande för nästa lagtima Riksdag af statistiska uppgifter med afseende på ifrågasatta förändringar i den kommunala rösträtten;

N:o 214, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts betänkande N:o 31, i anledning af Herr P. Peterssons motion N:o 203, om underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t angående upphäfvande af Kongl. kungörelserna den 9 November 1871 och den 19 Januari 1872 om nedsättning i rekrytåldern m. m.;

Första Kammarens Tillfälliga Utskott:

N:o 9, i anledning af väckt motion derom, att kronohemmanslösen eller omföring till skatte skall genom kungörelse i kyrkorna kungöras.

Föredrogs ånyo Bevillnings-Utskottets den 17 och 19 dennes bordlagda memorial N:o 11, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes olika beslut i en del af Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 8 angående allmänna bevillningen.

Friherre af Ugglas: I jemförelse med den fråga af likartad beskaffenhet, eller frågan om gemensam votering, som här för några dagar sedan blef afgjord, är visserligen förevarande fråga af underordnad betydelse, men, efter min öfvertygelse, saknar den dock ej

sin vigt. Den af Bevillnings-Utskottet framställda proposition eger, efter min mening, icke stöd i grundlagen, och då jag på grund häraf ansett mig böra reservera mig mot samma proposition och påyrka afslag å densamma, anhåller jag nu att för denna min åsigt få framlägga några skäl. Innan jag öfvergår till sjelfva saken, ber jag dock att för Kammaren få framhålla tvänne satser, om hvilka jag tror att vi böra och kunna vara ense, och om vi derutinnan äro ense, tror jag att frågan i öfrigt skall blifva temligen lätt att lösa. Den första är den att frågor, som röra den så kallade "allmänna bevillningen" böra behandlas på alldeles enahanda sätt, som frågor, hvilka angå de öfriga bevillningarne, tull-, post-, bränvins- och stämpelpappersbevillningarne; grundlagen känner ej efter min förmening någon skilnad vid behandlingen af dessa frågor; den talar om "bevillningar" om "bevillningsstadgar" och nyttjar dervid alltid pluralis och icke singularis. Jag har ansett mig böra förutskicka dessa anmärkningar, emedan jag vet att här finnas de, som anse att bevillningsförordningen är en författning af olika art med de andra bevillningsstadgarne, att den bör behandlas olika med dem, och att hvarje ord i bevillningsförordningen kan bli föremål för gemensam votering.

Den andra satsen, hvarom jag önskade att vi skulle blifva eniga, är den att genom 1866 års Riksdags-ordning och de förändringar, som till följd af densamma i Regeringsformen vidtogos, har, i afseende å behandlingen af frågor sådana som denna, icke det allra ringaste blifvit förändradt. Den gamla 71 § Regerings-formen lyder sålunda: "kunna samtliga Riksstånden sig icke förena om grunderna för någon bevillning, sättet för deras tillämpning eller bevillningens fördelning till utgörande; då skall saken öfverlemnas till afgörande, på det sätt 73 § Riksdags-ordningen föreskrifver, åt Bevillnings-Utskottet, förökadt till ett sådant antal ledamöter, som der bestämmes. Bifalla detta Utskotts flesta ledamöter Bevillnings-Utskottets förslag i en eller flera af de delar, hvaruti Riksens Ständer icke förut detsamma enhälligt antagit, blifve detta förslag härutinnan med all kraft af Riksens Ständers beslut gällande; förkasta de detsamma i någon sådan del, då, äfvensom när det af trenne Riksstånd blifvit förkastadt, skall det åligga Bevillnings-Utskottet, att föreslå en annan fördelning eller andra grunder och sätt för utgörandet, blott af den andel i bevillningssumman, hvaruppå den förkastade delen i Utskottets förra förslag har afseende". Den nu gällande 71 § Regeringsformen innehåller: "På enahanda sätt förfäres jemväl der Kamrarne sig icke förena om grunderna för någon bevillning, sättet för deras tillämpning, eller bevillningens fördelning till utgörande". Det är således alldeles samma ordalag som förut. Riksdags-ordningen af 1810 innehåller i afseende på denna fråga i 31 § andra momentet följande: "yppar sig den uti Regerings-formens 71 § omförmälda skiljaktighet, förfäres som uti berörda paragraf stadgadt är; åliggande det Bevillnings-Utskottet, då dess förslag i en eller flera delar blifvit förkastadt, att föreslå en annan fördelning, eller andra grunder och sätt, för utgörandet blott af den andel i bevillningssumman, hvaruppå den ogillade delen i Utskottets förra förslag har afseende, och förhållas,

i händelse äfven en sådan ny fördelning ej antages, på det sätt ofvan föreskrifvet är“. Den nu gällande 65 § Riksdags-ordningen innehåller i afseende å denna fråga, såsom vi nogsamt erinra oss: “När i fråga om statsutgifter eller bevilning, eller angående Riksbankens eller Riksgälds-kontorets styrelse och förvaltning, inkomster och utgifter, Kamrarne fatta stridiga beslut, som ej uppå vederbörligt Utskotts förslag varda sammanjemkade, skola begge Kamrarne hvar för sig rösta om de olika beslut, hvori hvardera förut stannat, o. s. v.“ Der står “statsutgifter eller bevilning“; nu har jag hört påstås att med ordet “bevilning“ skulle i 1865 års Riksdags-ordning menas något mera allmänt än förut i 31 § Riksdags-ordningen var afsedt, men jag ber att få fästa uppmärksamheten deruppå att med detta ord “bevilning“ i 1866 års Riksdags-ordning väl icke kan menas något annat än hvad som står i 71 § Regeringsformen. Om man också ej vill taga detta ord i en så inskränkt betydelse som jag tror vara rättast, eller att det är liktydigt med “inkomst“, kan det dock aldrig ges en annan tydning, än att det omfattar “grunderna för någon bevilning, sättet för deras tillämpning, eller bevilningens fördelning till utgörande“. Jag vågar således tro att vi kunna vara ense derom, att någon förändring vid behandlingen af dessa frågor genom 1866 års Riksdags-ordning icke kommit att inträda, utan att enahanda behandling, som dessa frågor förut varit underkastade, ännu fortfar. Frågan gäller då slutligen, huruvida nu den omtvistade punkten rörer någon af dessa kategorier af bevilning, grunderna för någon bevilning, sättet för deras tillämpning, eller bevilningens fördelning till utgörande. Att den ej rörer grunderna och ej heller bevilningens fördelning till utgörande, derom tror jag att vi alla äro ense; den skulle då röra sättet för tillämpningen; jag tror det icke. Grunden för bevilningen i närvarande stund är nemligen den, att enhvar skall till staten erlägga en afgift, som svarar mot en procent af hans inkomst; sättet för tillämpningen af denna grund kan ej vara annat, än det sätt hvarpå man går tillväga för att finna den procent, som sålunda i bevilning skall erläggas; sålunda finnes föreskrifvet, att fast egendom skall upptaxeras till ett visst belopp samt att för jordbruksfastighet skall erläggas tre öre för hvarje fulla etthundra riksdaler af taxeringsvärdet och för all annan fastighet fem öre i bevilning, och för inkomstbevilning är visst sätt utstakadt, för att finna de föremål, som äro underkastade bevilning. Jag kan omöjligen finna att med sättet för tillämpningen af grunderna för bevilningen någonsin kan menas det sätt, hvarpå bevilningen blir å min debetsedel uppförd, eller det “ställe“, der jag skall erlägga summa bevilning. Emellertid vill jag gerna erkänna att frågan här om möjligen kan vara underkastad olika meningar, att den ene kan finna ett och den andre ett annat, att grundlagen i detta fall, såsom hvarje annat meniskt verk, saknar den bestämdhet som ej tillåter en annan mening. Huru brukar man då gå tillväga för att lösa sådana svårigheter? En aktad talare på norrlandsbanken nämnde häromdagen att rätta sättet vore att söka upp prejudikater och sedan hålla dem i aktning, och jag skall nu bedja att i detta afseende få för Kammaren framlägga några bevis, på att, för så vidt jag kunnat

finna, bevillningsfrågor aldrig under förra eller nuvarande representationsskick blifvit tolkade på det sätt som nu i Bevillnings-Utskottet föreslagits. Går jag då först och ser till, huru förhållandet var före 1865; så faller sig rätt eget att just den §, hvarom vi nu tala, inkom vid 1865 års riksdag i bevillningsförordningen på grund af tre Stånds beslut mot det fjerde; hade det ansetts som en bevillningsfråga, känna Herrarne ganska väl att derom skulle hafva röstats i förstärkt Bevillnings-Utskott. Jag ber att få gå igenom hela denna fråga, såsom varande särdeles upplysande. Bevillningsförordningen innehöll före 1865 i § 9 "att bevillning skall påföras bolag, der bolagets rörelse *förnämligast* drifves, eller, i fall sådan bestämd ort icke förefinnes, der bolaget har sin styrelse". På grund af väckt motion vid nämnda riksdag hemställde Bevillnings-Utskottet i betänkandet N:o 3, att bevillning skulle påföras: "*Bankbolag, der bolagets rörelse drifves, vare sig genom hufvudkontor, afdelnings- eller kommissionskontor*"; — detta stadgande blef af alla frga stånden bifallet — vidare: "*annat bolag, der bolagets rörelse hufvudsakligen å en eller flera orter drifves, eller, i fall sådana bestämda orter icke förefinnas, der bolaget har sin styrelse*". Detta förslag antogs vid första föredragningen af två Stånd, nemligen Preste- och Bondestånden, men återremitterades af Ridderskapet och Adeln samt Borgareståndet. Då Bevillnings-Utskottet likväl vidhöll sitt förslag, biträde Ridderskapet och Adeln detsamma, men Borgarståndet beslöt för sin del följande redaktion: "bankbolag — — — kontor"

"Annat bolag, på den eller de orter, der bolagets rörelse hufvudsakligen drifves, eller" (och vidare lika).

Bevillnings-Utskottet yttrade derefter i betänkandet N:o 13: "Då emellertid denna skiljaktighet rörer endast ordalydelsen af en föreskrift angående ort, der bevillning bör påföras, och sålunda icke angår grunderna för bevillningen, sättet för deras tillämpning, eller bevillningens fördelning, läser tre stånds antagande af Utskottets förslag hafva åt detsamma förlänat gällande kraft, och Borgarståndets omförmälda beslut följaktligen icke påkalla någon vidare åtgärd af Utskottet". Detta Bevillnings-Utskottets tolkningssätt blef äfven af Riksdagen godkänd. Jag ber att särskildt få fästa uppmärksamheten derpå, att Borgarståndet yrkat att bevillning skulle påföras *på den eller de orter* etc., hvilket ju är liktydigt med nu väckta förslag, att bevillning skall påföras vid de stationer der rörelsen drifves. För att ej trötta Kammaren med allt för många prejudikat ber jag ytterligare endast att få nämna, att till exempel vid behandlingen af bränvinstillverkningslagen vid 1865 års riksdag hade Stånden stadnat i många olika beslut, men om man genomgår det betänkande, som innehåller sammanjemkningsförsöken och förslag huru de särskilda besluten skola behandlas, finner man, att Utskottet icke i något enda fall vid frågor, som ej rörde sjelfva grunden för bevillningen, föreslagit någon omröstning, utan ansett, att, när två stånd stannat mot ett, att den mening, som tre stånd gillat, blifvit gällande. Sålunda tror jag mig våga det påstående att under föregående representationsskick grundlagen blifvit utan något undantag så tillämpad, som jag tagit mig friheten framställa i min reservation

Att så äfven varit förhållandet efter 1865, det kan jag med några få exempel visa. 1869 års Bevillnings-Utskott hade tillstyrkt att bränvinstillverkningsafgift skulle få med posten insändas; Första Kammararen afslog Utskottets hemställan, Andra Kammararen återremitterade betänkandet; i anledning af återremissen anmälde Utskottet att frågan genom Första Kammararens beslut förfallit, och denna Utskottets uppfattning godkändes. Vid 1871 års riksdag i fråga om tiden, under hvilken destillering af bränvin skulle vara tillåten, fattade Kammarne olika beslut, och Utskottet anmälde att frågan hade förfallit. Jag vill ej framhålla de åtskilliga motioner, bland andra af Herr Åke Andersson, hvilka af Bevillnings-Utskottet hafva förklarats förfallna utan någon anmälan och utan att Riksdagen fått pröfva, huruvida Bevillnings-Utskottet dertill haft rätt eller ej, men i dessa anförda två fall hafva Kammarne förklarat att Bevillnings-Utskottets åsigt vore riktig. Slutligen förekom vid förra riksdagen just samma förslag, som det nu föreliggande i afseende å bevillningens påförande; Första Kammararen afslog detsamma, Andra Kammararen återremitterade Utskottets derom afgifna betänkande, och Utskottet förklarade att, som förslaget endast berörde frågan om den ort, der bevillning borde påföras, och icke kunde anses medföra förändring i grunderna för någon bevillning, sättet för deras tillämpning eller bevillningens fördelning till utgörande, frågan måste anses förfallen. Andra Kammararen ogillade en sådan uppfattning, men lade betänkandet i allt fall till handlingarne; i Första Kammararen uppstod vid denna frågas behandling diskussion, hvarvid yrkades af en del talare att Utskottet skulle förståndigas att uppsätta voteringsproposition; Kammararen godkände ej denna mening, utan lade helt enkelt betänkandet till handlingarne, godkännande sålunda Bevillnings-Utskottets åsigt att votering ej skulle ega rum. Detta skedde för ett år sedan, och det har åtminstone för mig utgjort ett efter min uppfattning särdeles godt stöd, att ej i Bevillnings-Utskottet ansluta mig till en mening, som just af den Kammarare, hvilken insatt mig i Bevillnings-Utskottet, så nyligen som för ett år sedan ogillades. Jag tror således, att grundlagen ej gifver anledning till en sådan behandling som Utskottet föreslagit, att alla prejudikat från föregående tider och sednast denna Kammararens åsigt för ett år sedan tala för den mening jag förfäktat, och hoppas, att Kammararen också nu afslår ifrågavarande voteringsproposition.

Jag kan slutligen ej finna annat än att det vore ett ganska betänkligt prejudikat, i fall Kammararen nu skulle beträda en annan väg, ty följderna deraf skulle ovilkorligen blifva den, att vi hädanefter skulle nödgas votera i hvarje fråga, som angår föreskrifter intagna i bevillningsstadgarne; lika väl som man säger att denna fråga rörer sättet för bevillningens tillämpande, kan man säga att hvarje ord som står i bevillningsstadgarne har mer eller mindre afseende på något sådant. Vi skulle komma derhän att de gemensamma voteringarne, som jag måste kalla för ett nödvändigt ondt, ett ondt som måste finnas för vissa frågor der enighet *måste* ernås, skulle blifva regel, och det har ej kunnat vara grundlagsstiftarens mening.

På grund af hvad jag nu yttrat vågar jag för min del yrka på afslag.

Grefve Sparre, Nils Gustaf Alexander: Då jag inom Utskottet tillhört den majoritet, som bestämt frågan utgång, har jag ansett mig för Kammaren böra anföra de skäl, som för mig härvid varit bestämmande. I olikhet med hvad jag hört anföras, tror jag att stadgandet om den ort, der inkomst skall uppskattas och bevillning påföras, ingalunda är af någon underordnad betydelse, utan tvärtom ett bland de viktigaste stadganden som kunna ingå i en bevillningsförordning. På ett riktigt förhållande mellan detta stadgande och grunderna för bevillningen beror ofta, om en skattelag är god, ett mindre fördelaktigt förhållande mellan dessa båda kan lätt göra en för öfrigt god skattelag alldeles oduglig.

Denna min åsigt stöder jag på erfarenheten från andra länder. Jemför jag t. ex. Danmarks och Englands skattelagar, finner jag att, då man i England går till sjelfva källan för hvarje inkomst och der beskattar densamma, beskattar man deremot i Danmark inkomsten på endast ett ställe, oafsedt inom huru många skattekretsar den må hafva uppkommit. Detta är beroende på de olika grunderna för beskattningen inom de båda länderna. Ty då i England hvarje synlig inkomst beskattas vid källan för densamma, och man lemnar åt den skattskyldige att vid betalning af räntorna å sin skuld afdraga hvad af skatten kan å dem belöpa sig, så afdrager i Danmark deremot skattekommissionen vid beräkning af en skattskyldigs inkomster räntorna å hans skuld och uppför honom endast för hans beräknade behållna inkomst. Huru goda nu dessa lagar hvar och en för sig må vara, skulle det väl vara möjligt att förena grunderna för Danmarks skattelag med de bestämmelser, som i England finnas angående den ort, der inkomst skall beräknas och skatt påföras? Hvar och till huru stort belopp på hvarje ställe skulle väl afdragen ske för räntorna å den skattskyldiges skuld, om hans inkomst uppkomme inom flera skattedistrikt?

Det har blifvit anmärkt, och särskildt betonadt i den af Friherre af Ugglas m. fl. afgifna reservation, att, då motionen uteslutande hade en kommunal betydelse och då den ej inverkade på statens inkomst eller vore att hänföra hvarken till grunderna för någon bevillning, sättet för deras tillämpning, eller bevillningens fördelning till utgörande, den ej, då Kamrarne fattat stridiga beslut, kunde föranleda gemensam votering. Det är väl möjligt att en önskan om förändring i den interkommunala beskattningen framkallat motionen, och jag vill ej förneka att denna motionens karakter kan hafva utöfvat inflytande både i Utskottet och vid öfverläggningarne i Kamrarne, men då motionären endast begärt en ändring af de paragrafer i bevillningsförordningen, som stadga hvar bevillning skall påföras, tror jag vi måste se bort från den kommunala karakteren och här endast fästa oss vid, huruvida en ändring i dessa paragrafer är af den natur att den kan föranleda en gemensam votering eller om frågan skall anses förfallen, då Kamrarne fattat stridiga beslut.

Efter hvad jag här förut påpekat, hoppas jag det klart framgår, huru nära alla bestämmelser om stället för taxeringen sammanhänga med grunderna för bevillningen och att man sålunda ej saknar skäl att hänföra stadgandet derom till de frågor, som enligt 71 § Regeringsformen och 65 § Riksdags-ordningen skola medelst gemensam omröstning afgöras. Om jag antager att Bevillnings-Utskottet inkommit med förslag till bevillningsförordning, byggd på helt andra grunder än den nuvarande, och jag derjemte antager att Kamrarna godkänt detta Utskottets förslag, med undantag af hvad som blifvit föreslaget i afseende på orten för taxeringen, i hvilken punkt de fattat olika beslut; — huru skulle då denna fråga kunnat få någon lösning annat än genom gemensam votering? Till den förutvarande bevillningsförordningens föreskrifter kunde man ej hafva återgått, då man redan förenat sig om helt andra grunder för bevillningen. Jag fruktar man då skulle hafva befunnit sig i samma belägenhet som den husegare, hvilken när han fått sitt nybyggda hus färdigt märkte, att han glömt bort att det behöfdes trappor.

På grund af hvad jag nu anfört, anhåller jag att Kammaren behagade godkänna den af Utskottet föreslagna voteringsproposition.

Herr Rydin: Då här vid ett föregående tillfälle var fråga om, huruvida i ett ärende gemensam votering skulle ske eller icke, så förklarade jag, att man borde gå ut från den grundsatsen, att hvarje fråga, som kunde förfalla, också borde få förfalla, men yttrade tillika, att vissa frågor voro derifrån undantagna, och att till dessa hörde särskildt *bevillningsfrågor*. Det första man således i förevarande fall har att utreda är, huru vidsträckt man skall tolka ordet *bevillning*. Man kan då visserligen inskränka detta begrepp så, att det endast har afseende på sjelfva *avgiften*, men att det icke får tolkas så inskränkt framgår af 71 § Regeringsformen, som omtalar *grunderna för bevillningen, sättet för deras tillämpning, och bevillningens fördelning*. Man har således att tillse, huruvida föremålet för den ifrågasatta voteringspropositionen har afseende på grunderna för bevillningen eller sättet för dessa grundens tillämpning. Då det emellertid är klart, att den bevillning, som här är i fråga, är *bevillning af inkomst*, så har man för frågans vidare utredning att tillse, *huru* denna inkomst bestämmes. Detta sker, såsom bekant är, genom *taxering*, och undersöker man hvilka momenter som uti denna förrättning ingå, så finner man att *taxeringskomitéers* tillsättande af de skattskyldige inom sig och dessa komitéers bestämmande af hvars och ens inkomst äro oefftergiftigt förenade med bevillningens påförande. I fråga åter om taxeringskomitéernas tillsättande och verksamhet kan man icke underlåta att fästa afseende vid *stället*, hvarest denna verksamhet eger rum, och i och med detsamma är man äfven inne på den nu förevarande frågan, som gäller, huruvida ett jernvägsbolags inkomster skola uppskattas af en enda taxeringskomité på det ställe, der bolaget har sitt huvudsäte, eller af flere komitéer inom de särskilda orter, der rörelsen bedrifves. På grund af denna uppfattning, hvilken äfven blifvit utvecklade af den föregående talaren, kan jag icke

annat än förklara den förevarande frågan röra sättet för bevillningsgrundernas tillämpning.

Den förste ärade talaren sökte framhålla, att en uppfattning af ifrågavarande voteringsproposition, sådan som jag nu framställt, skulle hafva till följd, att man måste anse gemensam votering böra ega rum vid meningsskiljaktighet mellan Kamrarne i hvarje punkt af hvarje särskild bevillningsstadga och således gälla alla föreskrifter, som äro gifna angående en bevillning, af hvilket slag som helst, hvadan jemväl föreskrifter af ekonomisk och allmän lagnatur, som influtit i en bevillningsstadga, böra på samma sätt behandlas. Jag ber dock att med afseende härpå få erinra, hurusom bevillningsförordningen har en alldeles särskild ställning. De öfriga bevillningsmedlen, de som icke af denna förordning regleras, utgöra nemligen beskattning af konsumtion och produktion, eller afgifter för anlitande af allmänna statsanstalter, som stå under regeringens vård, och äro således förbundna med den allmänna hushållningen eller förvaltningen, hvilka med allt hvad till dem hörer ingå uti den ekonomiska lagstifningen. Riksdagen har derföre i detta hänseende icke att gå längre i beskattningsväg, än till dess den träffar ekonomisk eller allmän lag; alla dessa bevillningar kallas också med ett gemensamt namn *medel*, såsom tullmedlen, husbehofsbrännerimedlen, postmedlen, chartæ-sigillatæmedlen. Den egentliga bevillningen deremot kallas *den bevillning*, som *hvarje Riksdag särskildt sig åtager*, och hvarken har den att göra med någon slags verksamhet hos Kongl. Maj:t, ej heller regleras några andra rättsförhållanden, än de, som uppstå genom bestämmandet af *hvem* som skall betala skatten, *huru* den inkomst, af hvilken bevillningen utgöres, skall taxeras, och *hvar*est denna skall den skattskyldige påföras.

Vi finna också, att Riksdagen, med afseende på dessa tvenne olika slag af bevillningar, iakttagit en bestämd skilnad. Då Riksdagen beslutit ändring uti tull-, post- eller bränvinsbränningsmedlen, så säger den sig hafva gjort den eller den ändringen och "får hos Kongl. Maj:t detta anmäla", hvarefter Kongl. Maj:t uti den utfärdade författningen förklarar, att han godkänt de vidtagna ändringarne. I afseende på bevillningsstadgan deremot, så, oakadt densamma numera icke för hvarje riksdag utfärdas, förklarar Riksdagen alltid sig hafva densamma antagit, eller såsom det heter uti sistlidne Riksdags skrifvelse till Kongl. Maj:t, "att Riksdagen beslutit, det den vid 1868 års riksmöte antagna allmänna bevillningsstadga skall, med iakttagande af deri beslutade förändringar, tjena till efterrättelse för år 1872". Riksdagen förklarar således, att hela bevillningsstadgan skall fortfarande gälla, och Kongl. Maj:t, när han påbjuder densamma, förklarar, att han vill den till allmän efterrättelse utfärda, med tillägg: såvida de särskilda bestämmelserna, äro af beskaffenhet att grundlagsenligt erfordra Kongl. Maj:ts godkännande, har funnit godt detsamma gilla och stadfästa. Riksdagen yttrar äfven i sin framställning till Kongl. Maj:t angående bevillningsstadgan, att den anhåller, det Kongl. Maj:t täcktes till efterrättelse låta kungöra hvad Riksdagen sålunda beslutit, men säger icke, att Kongl. Maj:t täcktes

täcktes pröfva och gifva sanktion åt besluten rörande skatten. De bestämmelser, som afse denna, äro således helt och hållet att anse såsom en Riksdagen ensam tillkommande angelägenhet.

Vidare vill jag till besvarande upptaga de anmärkningar, som blifvit rigtade mot denna voteringsproposition på grund af prejudikater. I detta hänseende tror jag, att prejudikaterna tala för den åsigt, som af mig blifvit framställd med afseende på skilnaden mellan bevillningsstadgan och de öfriga författningar, enligt hvilka de andra bevillningarne bestämmas. Jag tror nemligen, att det finnes många prejudikat på, att reglementariska föreskrifter i dessa sednare författningar fått förfalla, då två stånd stannat emot två, och detta af det skäl, att i dessa äro inväfd, utom bestämmelserna rörande sjelfva bevillningen, lagstadganden af dels allmän och dels ekonomisk lags natur. Förhållandet var äfven att till följd af denna deras blandade natur behandlades under ståndsriksdagarnes tid alla frågor om bränvin och tull af Sammansatt Lag-, Ekonomi- och Bevillnings-Utskott, då det deremot icke kan visas, att bevillningsförordningen varit föremål för Sammansatt Utskotts verksamhet, utan den har alltid framlagts ensamt af Bevillnings-Utskottet, ty klart är, enligt hvad jag förut nämnt, att bevillningsstadgan icke har något sammanhang med allmän och ekonomisk lag, utom i fråga om de speciela föreskrifterna för embetsmännen, om hvilka jag förut talat.

Jag vill dessutom fästa uppmärksamheten på, att denna bevilling är, om jag så får säga, Riksdagens enskilda egendom, ty dels ingår den, såsom vi veta, till Riksgäldskontoret, och dels iakttagas Kongl. Maj:t vid redogörelsen för statsverkets inkomster uti sin proposition ett alldeles olika förfaringssätt med afseende på denna och de öfriga bevillningsmedlen; han uppräknar nemligen de ordinarie inkomsterna och beräknar bevillningsmedlen förslagsvis, men först sedan härigenom statsbristen blifvit uträknad, säger han huru mycket skall genom allmän bevilling utgöras.

Jag vill slutligen fästa uppmärksamheten på de beslut, hvilka blifvit återopade såsom prejudikat i denna fråga. På sätt den förste talaren nämnde, är det ganska riktigt, att Första Kammaren vid förra riksdagen lät en bevillningsfråga anses vara förfallen, men vi veta äfven, att Andra Kammaren uttryckligen förklarade frågan icke förfallen, utan upptog den till pröfning och afslog sedermera den föreslagna ändringen, hvarigenom, då båda Kamrarna fattat lika beslut, frågan naturligtvis var afslagen. Vid 1870 års riksdag förevar äfven samma fråga och, och sedan Kamrarna äfven då stannat i olika mening, ansågs frågan så gifvet förfallen, att Bevillnings-Utskottet icke ens ansåg sig behöfva inkomma med något memorial och anmäla det. Vid 1868 och 1869 årens riksdagar uttalades likaledes inom Andra Kammaren, i afseende på en liknande fråga, som då förevar, den mening, att den måste anses förfallen genom Kamrarnes skiljaktiga beslut. Man kan således verkligen visa en bestämd praxis i detta hänseende, men jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att äfven om en sådan kan uppvisas, så kan icke denna praxis få någon betydelse i förevarande fall, förr än just sjelfva den formfråga, hvar-

om nu tvistas, blifvit pröfvad och på ett bestämdt sätt afgjord, ty först sedan denna blifvit afgjord, förefinnes ett prejudikat, som för framtiden kan åberopas. Innan sådant skett, kan visserligen finnas anledning att antaga, att en viss praxis bör följas, men sättes dess riktighet i fråga, så bör man gå till grundlagen och derur söka ledning för sitt omdöme.

De orsaker, som föranledt mig att biträda Bevillnings-Utskottets beslut, äro således dels den särskilda ställning, som bevillningsstadgan intager i förhållande till de öfriga bevillningsförfattningarna, i det den antages vid hvarje särskild riksdag; och den kan ej anses gälla för längre tid än en statsregleringsperiod, ty man måste förutsetta behovet af ständiga ändringar till följd af rörligheten af den summa som genom allmän bevillning skall fyllas, hvilken beror på statsbristens storlek, och dels att denna stadga, i hvad den afser grunderna för bevillningens utgörande och sättet för dess tillämpning och fördelning, icke står i något samband med styrelsens verksamhet och den lagstiftning, som af Konung och Riksdag gemensamt utöfvas.

Grefve Mörner, Carl Göran: Efter den siste talarens anförande kan det icke vara nödigt, att jag vidlyftigt inlåter mig på förevarande ämne, ty det vill synas mig, att han så fullständigt utredt sakens beskaffenhet, att föga dertill är att tillägga. Huru man kan förklara, att det beslut, hvarigenom skall bestännas, af hvilken myndighet inkomst skall uppskattas, icke rör sätet för tillämpningen af bevillningens grunder, kan jag icke fatta. Grunden är ju sjelfva beskattningen, och frågan, om hvilken som skall bestämma dess tillämpning på vissa föremål, måste naturligtvis gälla sättet för tillämpningen af dessa grunder. Efter mitt förmenande är saken således fullkomligt klar, och jag tror äfven, att man af den nu gällande Riksdags-ordningen har stöd för en sådan åsigt. Der står helt enkelt att gemensam votering skall ske, när i fråga om statsutgifter eller bevillning Kamrarna fattat stridiga beslut. Den förste talaren yttrade, att ordet bevillning aldrig begagnades uti grundlagarna i singularis, men om han läst den af mig nu citerade 65 § Riksdags-ordningen, så torde han finna att der står *bevillning* och icke *bevillningar*. Om emellertid Regeringsformen skall vara den förnämsta ledningen och om, då någon tvetydighet förekommer mellan denna och Riksdags-ordningen, företräde måste lemnas åt bestämmelserna i Regeringsformen, så synes det mig alldeles klart, att man i detta fall icke kan undandraga sig deltagande i votering. Den omständigheten, att jag förra gången råkade vara uti minoriteten, är icke något öfvertygande skäl för mig att icke nu biträda samma åsigt, som jag då yttrade, ty det är icke genom voteringssedlarne, som man kan öfvertyga mig, utan dertill fordras bättre skäl. Hvad frågan i närvarande stadium angår, så vågar jag hemställa, hvart-hän det skulle leda, om denna Kammare funne sig föranlåten att vägra votering i sådana frågor, der icke grundlagen bestämdt förbjuder, att sådan får ske. Att inträda på en sådan bana, skulle

möjligen kunna leda till konsekvenser, hvarifrån oss Gud bevara. Jag anhåller om bifall till den framställda voteringspropositionen.

Herr von Gegerfelt: Jag är till aldra största delen förekommen af de bägge sista talarne, i hvilkas yttranden jag får instämma. Om denna fråga finge afgöras efter prejudikat, så medgifver jag, att jag icke skulle tveka att ogilla Bevillnings-Utskottets betänkande, ehuru jag icke tror, att det skulle vara alldeles omöjligt att påfinna prejudikat äfven för en motsatt mening. Enligt 83 och 84 §§ Regeringsformen få emellertid icke prejudikat gälla vid tillämpning af grundlagarne, och de kunna således endast tjena till upplysning, om huru Riksdagens ledamöter förut tänkt i dessa frågor, och gifva ledning, då man vill göra klart för sig sina egna åsikter i ämnet; de kunna deremot icke hafva någon betydelse, då man finner grundlagens ord i detta hänseende bestämda. Den förste talaren ansåg, att sättet för tillämpningen af bevillningens grunder skulle afse upp-taxerandet af bevillningsprocenten till ett visst belopp. Jag vågar påstå, att hvarje stadgande, som afser, att staten skall komma i åtnjutande af den beslutade bevillningen, rör sättet för grundernas tillämpning, och det lär väl icke i sådant fall kunna nekas, att frågan, huruvida en bevillning skall uttagas på ena eller andra stället, rör sättet, huru staten skall komma i åtnjutande af bevillningen. Det har icke nu under diskussionen, men vid ett föregående tillfälle, blifvit anmärkt, att detta förslag endast afsåge, att kommunerna skulle rättvist komma i åtnjutande af sina andelar i kommunalskatterna. Detta är visserligen motiv till förslaget, men kan icke inverka på detsammas behandling, helst en fråga, huruvida bevillningen skall uttaxeras på ena eller andra stället, kan i rätt betydlig mån inverka på dess belopp. Till ytterligare bevis på nödvändigheten af att åtminstone i vissa fall votera gemensamt om dylika frågor, vill jag antaga, att en ny skatt blifvit införd genom båda Kamrarnes sammanstämmande beslut, men att de stannat i olika mening rörande stället, hvarest denna skatt skall uttagas. Om då denna sednare fråga icke kunde afgöras genom gemensam votering, så blefve ju allt om intet. Den förste talaren yttrade, att det vore ett farligt prejudikat att bifalla votering i förevarande fall, emedan följden deraf skulle blifva, att man vore nödgad att votera om alla reglementariska föreskrifter. Jag påstår deremot att, om den åsigt jag yttrat är öfverensstämmande med grundlagen, så måste beslutet utan afseende på dess följder ovilkorligen i öfverensstämmelse dermed fattas; såsom prejudikat för framtiden får det ej gälla. En efterföljande Riksdag har sin förningsrätt öppen i afseende på då förekommande fall. Deremot torde det blifva ett prejudikat af ganska svår beskaffenhet, om Första Kammaren vägrar en gemensam votering, som icke af de aldra klaraste skäl anses af grundlagen förbjuden.

Jag får för min del vördsamt yrka bifall till Bevillnings-Utskottets nu föredragna betänkande.

Grefve Posse: Den förste talare, som här uppträdde, gjorde

en utredning af begreppet prejudikat, och på grund deraf yrkade han bifall till sin reservation och afslag å Utskottets betänkande. Med anledning deraf ber jag att med några ord få bemöta honom.

Frågan om prejudikat torde vara delad i tvänne, nemligen den om prejudikat i allmänhet och den, huruvida prejudikat från den gamla representationen böra ega inflytande på den nya.

Hvad beträffar frågan om prejudikat i allmänhet, så skulle jag tro, att särskildt hos oss här i Sverige är det icke skäl att vid dem fästa så stort afseende. Vi veta nemligen, att vår högsta domare-makt icke gör det, och vi känna äfven, att i likartade fall finnas olika domar, oaktadt de följt nära på hvarandra. Det synes således, som om, generelt taget, man här i landet icke fästade mycket afseende vid prejudikat. Hvad åter beträffar frågan, huruvida den nya representationen bör fästa sig vid prejudikat från den gamla, så hyser jag den åsigten, att den icke bör göra det. Genom representationsförändringen af år 1865 infördes här nya förhållanden, och enligt min åsigt bör man rätta sig efter dessa och icke gå tillbaka till de gamla och i öfverensstämmelse med dem fatta sina beslut. Denna åsigt tillhör dock icke ensamt mig, ty den har blifvit af begge Kamrarnes talmän ordentligen befastad och af Första Kammaren gillad, då frågan här gällde att vägra proposition på ett Utskotts betänkande. Samma fråga förevar vid 1840 och 1856 årens riksdagar och hänsköts vid båda tillfällena till Konstitutions-Utskottet, som, enligt hvad känt är, i dylika fall utgör den högsta auktoriteten. Den afgjordes såväl år 1840 som år 1857 på det sätt, att *talmännen icke egde rätt att vägra proposition på Utskottets betänkande*, och detta, såsom det står i Konstitutions-Utskottets betänkande af den 18 December 1857, "utan afseende på huruvida sjelfva frågan vore grundlagsenlig eller icke". Oaktadt sådana prejudikat finnas från den gamla representationens tider, hafva båda Kamrarnes talmän i Måndags vägrat proposition på ett utskottsbetänkande, och denna deras åtgärd har af Första Kammaren blifvit godkänd. Härmed är således stafven bruten öfver alla prejudikat från den gamla representationen. Jag tillhörde såsom Herrarne veta i måndags minoriteten och delade således icke den åsigt, som då blef gällande, utan ansåg, att talmännen icke egde rätt att vägra proposition. Jag kan emellertid icke neka, att det resultat, som derigenom vanns, var af den stora betydelse, att man icke gerna bör vara missnöjd med hvad som skedde, ty vi hafva derigenom fått en bestämd och klar hänvisning af begge våra talmän, att vi icke vidare behöfva rätta oss efter prejudikat från den gamla representationens tid. Jag tror sålunda, att den utredning, som den förste talaren gjorde i afseende på de prejudikat från den gamla representationen, som skulle ega inflytande på det nu föreliggande beslutet, saknar all betydelse, och att således hans åsigt i detta ämne torde få anses vederlagd.

Hvad åter beträffar frågan för tillfället, eller huruvida det beslut, som skall fattas, gäller sättet för bevillingens åläggande och således hemfaller under föreskrifterna uti 71 § Regeringsformen, så har samma ledamot uti sin reservation yttrat, att "skiljaktigheten Kamrarne emellan rörer sålunda endast ordalydelsen af en föreskrift

angående den *ort*, der bevillning bör *påföras* jernvägsbolag⁴. Detta vore måhända en sanning, om beslutet ensamt afsåge att *påföra* en bevillning, men jag har den uppfattningen att, när man *påför* en bevillning, så är meningen äfven att *uttaga* densamma, och detta anser jag vara en fråga, som har mycken gemenskap med sättet för dess utgörande, ty det lär väl icke vara så likgiltigt, hvarest bevillningen skall betalas, emedan om detta skall ske på ena eller andra stället, såväl fördelar som olägenheter deraf för mången kunna härflyta.

Det är således klart, att denna fråga bör behandlas efter 71 § Regeringsformen och 65 § Riksdags-ordningen, hvarföre jag yrkar bifall till Bevillnings-Utskottets förevarande förslag.

Herr Bennich: Inom Utskottet har jag biträdt den mening, som är uttalad i Friherre af Ugglas' reservation, och jag anser äfven, att han nu inför Kammaren så fullständigt redogjort för de skäl, som ligga till grund för densamma, att jag icke har något vidare att yttra i afseende på grundlagsenligheten af denna mening.

Man har här velat påstå, att föreskriften om en viss inkomst-taxering på skiljda orter, i stället för en enda, skulle beröra sättet för tillämpning af bevillningens grunder, och till följd deraf ansett denna fråga böra göras till föremål för gemensam votering. Jag tror dock, i likhet med Friherre af Ugglas, att här icke är fråga om sättet för grundernas tillämpning utan om något mycket underordnad; och om det tillåtes mig att öfvergå till prejudikaten — hvilkas värde man här vill helt och hållet förkasta, men som dock, enligt mitt förmenande, icke kunna fränkännas afseende, då det är fråga om att konsekvent fullfölja en åsigt, som förut gjort sig gällande — så ber jag få fästa uppmärksamheten på ett förhållande, som temligen nära sammanhänger med det nu förevarande. Här har, såsom förut nämndes, blifvit anfördt af någon talare att, då den ifrågavarande föreskriften går derpå ut att förlägga taxeringen af jernvägsbolag inom de särskilda orterna der jernvägsstationer finnas, och då taxeringsförrättningar förmenades vara något, som innefattades under sättet för bevillningsgrundernas tillämpning, så borde man också på grund häraf underkasta frågan gemensam votering. Af Bevillnings-Utskottets tidigare förhandlingar, hvilka jag genomgått så långt tiden medgifvit, framgår, att Rikets Ständer städse ansett reglementariska föreskrifter i bevillningsstadgan vara afgjorda genom tre ständs beslut och aldrig kunna blifva föremål för votering, utan måste anses förfallna, då två stånd stannat mot två. Den enda gång jag funnit, att frågan om området för beskattningskomitéernas verksamhet varit föremål för dissensus mellan stånden var vid 1834—1835 årens riksdag, då två stånd, på Utskottets förslag, beslöto att, på det taxeringen i den stora staden Göteborg skulle prövas af med förhållandena derstädes väl hemmastadda och kunniga personer, denna stad borde förses med en särskild pröfningskomité. Detta förslag afslogs af de två öfriga stånden, hvarefter Bevillnings-Utskottet anmälde att frågan förefallit, derigenom att två stånd stannat emot två. Jag tror, att nyssnämnda fråga är fullkomligt adeqvadt med den,

huruvida den ena eller andra taxeringskomitén skall hafva pröfnin- gen af hvad ett jernvägsbolag bör för sin rörelse betala, och vi hafva således ett prejudikat, som fullkomligt belyser den förevarande frågan.

Min uti statsförfattningsrätten synnerligen lärde vän på norr- landsbänken uttalade för ett par dagar sedan den otvifvelaktigt vig- tiga och riktiga åsigten, att genom den nya Riksdags-ordningen af 1866 de ärenden, som kunna blifva föremål för gemensam votering, blif- vit inskränkta, i stället för utvidgade; och då under hela denna tid, som den föregående Riksdags-ordningen var gällande, frågor sådana som den förevarande icke voro föremål för gemensam votering, så hemställer jag, huru med den inskränkta rätten i detta hänseende kunde vara förenligt, att Kammaren nu bifölle denna voteringspro- position? Det må vara, att man genom någon ny grundlagstolk- ning, som är lika riktig som den gamla af mig omfattade, kan leda sig till någon rätt att underkasta den föreliggande frågan votering; men säkert är att, om man etablerar en sådan grundsats, så föränd- rar man icke så oväsentligt den maktställning Kamrarna emellan, som hittills egt rum, och som jag tror, att Riksdags-ordningen varit angelägen att bevara. Då nemligen den ena Kammaren bör mot den andra hafva veto i alla sådana frågor, som icke ovilkorligen måste vid hvarje riksdag afgöras, så tror jag att en inskränkning uti området för detta veto skulle förändra de båda Kamrarnes öm- sesidiga maktställning, och då jag icke vill dertill bidra, hemstäl- ler jag om afslag på Utskottets förslag till voteringspropositionen.

Herr Caspersson: Tvenne olika åsikter hafva här bekämpat hvarandra, hvilka hafva utgått från en olika tolkning af betydelsen af orden *bevillning* och *grunderna för bevillningen*. Jag tror, att man bör se saken ur en annan synpunkt än den rent språkliga, och jag tror äfven, att man icke vid tolkning af grundlagarna bör förbise de regler, som gälla för lagtolkning i allmänhet. I svenska språket lik- som uti alla andra af mig kända är det icke ovanligt, att ett ord har flera betydelser, och om man fränser från allt annat, så kan man vara mycket tveksam om hvilken betydelse, som för tillfället är den mest lämpliga. Är detta förhållandet i lagen, så bör man gifva ordet den tolkning, som mest öfverensstämmer med lagen i sin helhet och med de principer, som uti densamma äro gällande. Detta gäller vid tolkning af allmänna lagen. Då det nu är alldeles klart, att våra grundlagar bestämma, att representationens bägge Kamrar skola vara likställiga, så är detta en allmän regel, hvarom tankarna icke kunna vara delade, och således bör tolkningen af de ifrågava- rande orden ske i den riktning, som öfverensstämmer med den all- männa principen. Deremot är regeln vid all lagtolkning, att undan- tagslagar skola tolkas så inskränkt som möjligt, och om i dem ut- trycken äro obestämda, så skola allmänna regler gälla. Då nu de olika åsikter, som här blifvit uttalade, synas göra det fullkomligt klart, att grundlagens uttryck icke äro bestämda, så följer häraf att den allmänna grundsatsen i förevarande fall bör göra sig gällande. Denna fråga har emellertid utom den rent juridiska sidan äfven en

politisk, och jag tror då, att det är af vigt att icke handla emot prejudikat, som under en lång följd af år gjort sig gällande. Man bör vara mycket försiktig, då det är fråga om att bilda nya prejudikat, men man bör vara detta i dubbel mån, då det är frågan om att upphäfva gamla, ty det är vådligt att så förfara, emedan man då gör grundlagen till en lekboll för de partier, som för tillfället ega öfvervigt, då den tvärtom enligt min åsigt bör stå öfver alla partier och icke bero af det lynne, som för stunden gör sig gällande.

Det är dessa åsikter, som hafva bestämt mig för att biträda den af reservanterne uttalade mening, och jag får i enlighet dermed yrka afslag på Bevillnings-Utskottets nu föredragna betänkande.

Herr Ekman, Carl: Jemte det jag ber att få instämma uti de skäl, som af Friherre af Ugglas och åtskilliga andra reservanter blifvit anförda för den mening, att Riksdagen skulle afslå den af Utskottet i förevarande betänkande framställda voteringsproposition, och jag äfven instämmer i de skäl, som af Friherre af Ugglas uti hans nyss afgifna anförande för denna mening blifvit framställda, så vill jag derjemte taga mig friheten fästa uppmärksamheten på en sak, som visserligen äfven under den första diskussionen öfver denna fråga blifvit betonad, eller att denna fråga har fått sin egentliga för att icke säga sin enda vigt derigenom, att man med bibehållande af de bestämmelser, som för närvarande finnas i kommunallagarne ville afhjelpa en förment orättvisa, som till följd af dessa bestämmelser eger rum. Det framhölls redan under den föregående diskussionen huruledes, då detta, såsom af motionen tydligt framgick, var det motiv, som föranledt förslaget, man hade bort välja en annan väg för att få olägenheten afhjelpat än den, som nu blifvit vald, och att sedan motionen i ämnet blifvit remitterad till Bevillnings-Utskottet, det måhända hade varit rättast, om frågan blifvit behandlad, icke uteslutande af Bevillnings-Utskottet, utan af ett sammansatt Bevillnings- och Lag-Utskott. Är nu förhållandet, såsom jag tror, att ingen kan bestrida, att ändamålet med den föreslagna förändringen är att afhjelpa en till följd af bestämmelsen i kommunallagarne enligt åtskilliga personers åsigt existerande orättvisa, så synes det mig, att man bör taga sig väl till vara att lösa denna lagfråga genom en gemensam votering enligt en proposition, som blifvit uppställd af Bevillnings-Utskottet. Jag hemställer till er, mine Herrar, huruvida icke derigenom, att man en gång slagit in på denna väg och tillåtit sig att på sådant sätt slita en lagfråga, deraf kunde för framtiden uppstå de aldri vådligaste följder. Om, i fråga om en lagbestämmelse, de båda Kamrarne stannat i olika beslut, och frågan således, då den blifvit behandlad af Lag-Utskottet, måste anses förfallen, man tror sig kunna ernå en lättare lösning deraf, än genom en mognande öfvertygelse inom Kamrarne, derigenom att med denna fråga förknippas en liten bevillningsfråga, så skulle på detta sätt ganska många lagfrågor, hvilka enligt grundlagens otvetydiga ord borde anses förfallna, kunna lösas genom en gemensam votering på grund af voteringsproposition, uppställd af Bevillnings-Utskottet. Då så många

prejudikat föreligga, som bestämdt utvisa, att förslag af den beskaffenhet, som det förevarande, hvarom Kamrarne stannat i olika beslut, ansetts icke bör leda till gemensam votering, så hemställer jag, huruvida icke äfven de, som eljest kunna med stöd af grundlagens stadgande komma till den åsigt, att frågan är af beskaffenhet att böra afgöras genom gemensam votering, skulle vilja instämma uti, att försigtigheten likväl bör bjuda, att denna gång icke förfara annorlunda, än reservanterne föreslagit.

Det har blifvit af en ledamot af Bevillnings-Utskottet här yttradt, att, då det åligger Utskottet att för hvarje riksdag framlägga förslag till ny bevillningsförfordning, så skulle det vara nödvändigt att genom gemensam votering slita alla olika åsikter rörande de reglementariska föreskrifter, som ingå deruti, och att, om detta icke skedde, så skulle samma förhållande uppstå, som när en person bygger ett hus men glömmet trappan. Häruti skulle han kunna haft rätt, såvida Bevillnings-Utskottet framlagt en helt ny bevillningsförfordning, men så är icke förhållandet, utan Utskottet börjar inledningen till sitt betänkande med det tillkännagifvande, att Utskottet föreslår i de paragrafer, som betänkandet innehåller, *förändringar* i den nu gällande bevillningsförfordningen, hvaraf måste följä, att i alla de delar, der förändring icke blifvit föreslagen eller bifallen, de gamla föreskrifterna skola kvarstå oförändrade. Jag tror således, att icke heller detta skäl förtjenar stort afseende, och yrkar derföre, hufvudsakligen med fästadt afseende på de vådor, som af ett annat förfaringsätt skulle blifva en följd, att denna Kammare måtte afslå den af Bevillnings-Utskottet framställda voteringsproposition.

Herr von Ehrenheim: Den fråga, som nu föreligger, har för mig helt enkelt betydelsen af en lagtolkningsfråga. Jag medgifver allt för gerna, att sådana frågor inom grundlagens område stundom hafva följder, från hvilka det kan vara svårt att afse, men det oakadt är det i första rummet en skyldighet att söka se till, hvad grundlagen verkligen bjuder, och derefter bestämma sin öfvertygelse. I förevarande fall innehåller Regeringsformen, enligt sin nuvarande lydelse, det stadgande, att gemensam votering skall ega rum, då det är fråga om grunderna för bevillningen, sättet för dessas tillämpning eller bevillningens fördelning. Riksdags-ordningen innehåller deremot helt enkelt, att i fråga om bevillning skall genom gemensam votering utrönas, hvad som är Kamrarnes gemensamma åsigt. Det är väl bekant, att den äldre lagstiftningen i detta hänseende var vida mera sammansatt och i flera afseenden olika, och vid sådant förhållande kan det med skäl ifrågasättas, huruvida den praxis, som i äldre tider utbildat sig, har alldeles samma betydelse, som om lagstiftningen vore oförändrad, ehuru jag för min del fullkomligt medgifver, att en så stor likhet förefinnes emellan de nuvarande stadgandena och de äldre, att afseende visserligen måste fastas äfven vid den äldre praxis. Jag vill dock uttala samma åsigt som en föregående talare, att ett prejudikat icke får sin fulla betydelse, med mindre än att just den nu föreliggande formfrågan varit föremål för afgörande och att frågan icke varit bortskymd derigenom att den icke förekommit på

samma sätt. I alla händelser är det gifvet att, om frågan varit föremål för ett aldrig så bjert afgörande, så kan icke åt detta emot grundlagens föreskrift gifvas en afgörande vigt.

Mig förefaller det, som om bevillningsförordningen, hvilken mer än någon annan författning är så att säga Riksdagens enskilda egendom, innehölle två olika slag af bestämmelser: det ena de, som hafva sådant sammanhang med sjelfva bevillingens belopp och dess utgörande, att Riksdagen ensam derom lagstiftar, det andra de, som bestå uti reglementariska föreskrifter, för hvilka erfordras Konungens godkännande, och hvilka i nödfall kunna af honom tilläggas. Frågan gäller således enligt min uppfattning, till hvilkendera af dessa klasser det nu föreliggande fallet skall hänföras, och jag nödgas för min del säga, att det synes mig otvifvelaktigt, att det tillhör det förra slaget, som beror ensamt på Riksdagens afgörande. Sjelfva sättet för taxeringens förrättande och stället, der den skall ega rum, sammanhänga så nära med bevillingens belopp och utgörande, att man icke kan skilja dem från hvarandra, ty derpå beror möjligheten att rätt tillämpa bevillningsförordningen samt möjligheten af att erhålla de belopp, som Riksdagen påräknat. Då så är, synes det mig också vara klart, att Riksdagen skall afgöra denna fråga, och att detta således, då Kamrarne stannat i olika beslut, skall ske genom gemensam votering. Deremot vill jag icke erkänna, att ett prejudikat gifvet i denna syftning, inom bevillningsförordningens område, ehuru det der kan komma att gå långt nog, har någon betydelse för andra förordningar, som äro af blandad beskaffenhet, sådana som t. ex. bränvinsförordningen. Afgöranderätten i sådana frågor, som röra allmänna hushållningen, tillkommer nemligen enligt § 89 Regeringsformen Kongl. Maj:t, och då bränvinsförordningen till aldra största delen, eller uti allt som icke har afseende på sjelfva skatten, otvifvelaktigt tillhör denna del af statsförvaltningen, så synes det mig också gifvet, att dess bestämmelse i andra afseenden icke kunna göras till föremål för gemensam omröstning.

Här har vidare blifvit erinradt om, att denna fråga icke har någon vigt annat än i sammanhang med kommunallagarne. Det må vara fullkomligt riktigt, att vissa bestämmelser i kommunallagarne utgjort anledningen, hvarföre denna fråga uppkommit, men med det intima sammanhang, som eger rum mellan dessa lagar och bevillningsförordningen, kan man icke hjälpa att en förändring uti bevillningsförordningen kommer att verka äfven inom kommunallagarnes område. Deremot är det gifvet, att uti kommunallagstifningen kunna sådana förändringar åstadkommas, som helt och hållet omintetgöra detta sammanhang, och bestämma en annan ordning för kommunalafgifters utgörande. Bevillningsförordningen innebär således intet hinder emot, att man kan röra sig fritt på den andra lagstiftningens område, och der göra de förändringar som anses behöfliga.

Jag har velat uttala dessa åsigtter, emedan den föreliggande frågan är särdeles maktpåliggande och synnerligen svår att afgöra, och emedan det derföre är en tillfredsställelse för den enskilde representanten att hafva fått offentligen uttala de skäl, som tvinga honom att gå i en riktning, som i viss mån strider mot en förut gällande

praxis, och som han kanske helst sett, att han icke behöft följa. Jag yrkar bifall till den i Bevillnings-Utskottets memorial föreslagna voteringsproposition.

Herr Lagerstråle: Jag ber att få förena mig med dem, som yrkat bifall, och har endast obetydligt att tillägga till de skäl, som af föregående talare blifvit framställda. Den förste talaren har framlagt åtskilliga prejudikat, som efter hans förmening skulle inverka på afgörandet af förevarande fråga, men bland alla dessa fanns dock icke något enda, som utvisade, att Bevillnings-Utskottet afgifvit förslag till voteringsproposition i en likartad fråga, och att ett sådant blifvit af Stånd eller Kammare afslaget. Det är ensamt på tydningen af orden "sättet för dessa grunders tillämpning", som jag anser, det bero om voteringsproposition i detta fall bort framställas, ty om jag tänker mig, såsom förut har blifvit påpekadt, att en ny bevillningsstadga skulle utfärdas, så vore det väl icke möjligt att komma till något resultat, om huru grunderna för bevillningen skulle tillämpas, med mindre än man äfven beslöte i fråga om stället, hvarest denna bevillning skulle påföras, och hvarest de särskilda taxeringskomitéerna skulle verka. Man har visserligen antydtt att, i fall ett framställt förslag om förändring blefve afslaget, så skulle man hafva att återgå till de lagstadganden, som finnas uti förut antagna bevillningsförordningar, men denna åsigt kan väl icke hålla streck i fråga om så beskaffade föreskrifter, som afse själva bevillningen och den dermed sammanhängande formen för densammas uttagande, ty med afseende derå är det icke nog att afslå ett framställt förslag till förändring, utan man måste äfven fatta beslut om hvad som skall sättas i stället. Man har här föreslagit att göra en förändring uti bevillningsstadgans 9 och 27 §§. Blir nu denna framställning afslagen, så är väl icke deraf en gifven följd, att de gamla bestämmelserna skola fortfara, utan den frågan uppstår då: måste icke något af de framställda förändringsförslagen eller ock något annat blifva af Riksdagen på ett eller annat sätt uttryckligen antaget? Det är alldeles gifvet att, om ett förslag är uppgjort till minskning eller ökande af någon bevillning, så är det icke nog att afslå detta förslag, utan man måste äfven bestämma en ny bevillningssiffra, och samma förhållande synes mig också vara med de stadganden, som erfordras för att få den belsutade bevillningssiffran utredd och pröfvad. Det har redan förut blifvit antydtt, att den förevarande frågan måste anses gälla sättet för bevillningsgrundernas tillämpning, och det synes mig uppenbart, att de olika metoderna för bevillningens upptaxerande, eller frågan huruvida detta skall ske genom *en enda* taxeringskomité eller af *flera*, kunna leda till mycket olika resultat i afseende på bevillningens belopp och följaktligen innefatta ett ämne som oskiljaktigt sammanhänger med själva bevillningsgrunden. Jag lemnar för öfrigt alldeles derhän, huruvida det ifrågavarande förslaget är i sak ändamålsenligt eller icke, ty detta bör icke inverka på det formela i saken, och på grund af hvad jag nu anført, synes mig i detta hänseende frågan böra afgöras genom gemensam votering. Jag vill slutligen endast tillägga den upplysning, att frågan varit

föremål för diskussion inom talmanskonferensen, och att flertalet af dess ledamöter yttrade sig för den åsigt, att frågan borde underkastas votering.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats, dels att den föreslagna voteringspropositionen skulle af Kammaren godkännas och dels att densamma skulle afslås; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på godkännande af den ifrågavarande voteringspropositionen, och då dervid svarades talrika ja, blandade med många nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Votering begärdes; till följd hvaraf uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som godkänner den i Bevillnings-Utskottets memorial N:o 11 föreslagna voteringsproposition, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, afslår Kammaren ifrågavarande voteringsproposition.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 66.

Nej — 34.

Föredrogs ånyo Bevillnings-Utskottets den 17 och 19 dennes bordlagda memorial N:o 12, i följd af erhållen återremiss af Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 7, i anledning af väckt motion angående införande af bevillningstaxering i Norrbottens och Vesterbottens läns lappmarker.

Grefve Mörner, Carl Göran: Mot det slut, hvartill Utskottet kommit, har jag icke något att erinra; men i motiven förekommer en mening, hvilken jag icke önskar skall vinna häfd. Utskottet säger att "det torde befinnas lämpligt att befolkningen inom lappmarkerna beredes tillfälle att yttra sig i frågan". Skola vi nu icke få afgöra beskattningsfrågor, utan att kommunalstämmornas åsikter först skola inhämtas? Det tror jag vore att gå nästan långt och jag hoppas att denna mening får stå för Utskottets egen räkning.

Öfverläggningen förklarades slutad och Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo Lag-Utskottets den 17 och 19 dennes bordlagda utlåtande N:o 31, i anledning af väckt motion om upphäfvande af § 2 i Kongl. Förordningen den 21 Mars 1844 angående förbud mot lotterier.

Grefve Mörner, Oscar: Jag har antecknat mig såsom reservant mot ifrågavarande betänkande, emedan jag ingalunda kunnat instämma i de motiver, Utskottet anfört. Då man genomläser motionen, sådan den blifvit refererad i förevarande betänkande, kan man icke annat än finna, att en skarp kritik öfver de nuvarande förhållandena blifvit uttalad. Då man nu vet, att efter svensk lag lotterier äro förbjudna, men undantag medgifvas för konst- och industrilotterier, kan man verkligen med kännedom om det nuvarande tillståndet i detta afseende sätta ifråga om lagen är gällande eller om icke undantagen blifvit regel. Emellertid kunde jag icke förmå mig att instämma med motionären i sjelfva hufvudsaken, emedan jag hade svårt att komma ifrån den tanken, att lotteri någon gång borde kunna tillåtas, ehuru jag omöjligen kunde vederlägga hans skäl. Ehuru högst ogerna måste jag således biträda Utskottets beslut att afstyrka motionen; men då jag sedermera fick se Utskottets betänkande, kunde jag icke instämma uti de der anförda motiver, utan måste erkänna, att jag föredragit det af Utskottet först uppgjorda förslag till utlåtande, deri förklarades att lotterispeli allmänhet voro skadliga och borde förbjudas, i stället för att vi i detta utlåtande nära nog sagt att de äro berömliga.

Jag har icke något yrkande att framställa, utan jag har blott velat inlägga min protest mot Utskottets åsigt, att lotterierna i sig skulle kunna anses som något godt, då jag i stället nödgas beklaga att man måste hafva den svagheten att i någon mån tolerera dem.

Herr Almquist: Då ordalagen i Lag-Utskottets förevarande betänkande äro sådana, att man deraf skulle kunna komma på den tanken, att Utskottet godkänt de bruk, som under en viss period hos oss inrotat sig i afseende å lotterier, så ber jag att få tillkännagifva, att, ehuru jag såsom ledamot af Utskottet deltagit i ärendets handläggning, jag likväl af tjensteåligganden varit hindrad att närvara vid justeringen af betänkandet och fördenskul icke kommit i tillfälle att anmäla min reservation.

Inom Utskottet instämde jag visserligen i den åsigt, att det icke vore skäl att, på sätt motionären föreslagit, hos Kongl. Maj:t göra framställning om upphäfvande af 2 § i Kongl. förordningen den 21 Mars 1844, men jag gjorde det på den grund, att jag kommit i erfarenhet deraf att under sednare tiden flera beslut meddelats, som visade, att den verkställande makten sökte att bringa lotteriförhållandena tillbaka inom lagenliga gränser. Jag hade mig också bekant, att de flesta oktrojer för industri- och klasslotterier i vårt land tilländalupo med innevarande år. Då jag hade anledning tro, att regeringen och vederbörande myndigheter skulle med de medel, som stode dem till buds, söka återföra lotterirörelsen inom de gränser, lagen uppställt, ansåg jag icke att en sådan kraftåtgärd som ett fullstän-

digt upphäfvande af 2 § i nyssnämnde förordning nu borde vidtagas. Så vidt jag kunde fatta, yttrades icke inom Utskottet någon mening till försvar för det rådande förhållandet, i afseende på lotterierna.

Huruvida lotterierna, såsom klämman i Utskottets betänkande ifrågasätter, böra anses fördömliga eller icke, lemnar jag åt hvars och ens enskilda omdöme att afgöra; men att lotterispelen, då de fått den utsträckning, som här i landet är fallet, äro skadliga och mycket skadliga vågar jag påstå. Jag tror ock att det i närvarande tidsmoment icke är likgiltigt, om representationen i denna fråga uttalar sin åsigt. Detta af den anledning att oktrojerna för de privilegierade lotterierna tilländalöpa med detta år och att ett stillatigande af representationen vid handläggningen af ifrågavarande ärende skulle kunna anses snart sagt såsom ett godkännande af lotterispelen ty, såsom ordspråket säger, den som tiger, han samtycker. Det är således säkert, att alla de, som äro intresserade i dessa lotterier, derföre att de på lottsedlars försäljning skörda stor vinst, skola uppbjuda alla medel för att erhålla förnyade oktrojer och de skola i sina bemödanden understödjas af de många, hvilka väl icke skörda fördel af dessa spel, men likväl till följd af långvarig vana förbise lotterispelens betydelse.

Det är en känd erfarenhet att, då man länge sysselsatt sig med en sak, god eller dålig, man af vanan så införlifvas med densamma, att man alldeles förbiser om deri ligger något mer eller mindre skadligt. Jag tror att, om man icke vill att det nuvarande oefferrättliga tillståndet skall fortfara, det är väl behöfligt, att representationen uttalar sin mening, ej blott att lagen bör gälla och efterlefas; utan ock att den ogillar ett sådant förhållande, som i detta fall en föregående tid hos oss infört, att nemligen de af lagen medgifna undantagen till följd af en sorglig svaghet öfvergått till regel. På representationen kommer skulden att falla, om den stillatigande blundar för ett sådant ingalunda likgiltigt förhållande.

För min åsigt, att lotterierna äro i hög grad skadliga, kan jag få åberopa hvad Rikets Ständer vid 1841 års riksdag yttrade i dess underdåniga skrifvelse om förbud mot lotterier. Det heter deri, "att lotterier, af hvad beskaffenhet de må vara, äro att anse såsom de mest äfventyrliga af alla spel, enär dertill icke erfordras den ringaste skicklighet, utan spelets utgång endast bestämmas af lyckan; att hoppet att kunna för en lägre penningeinsats göra en betydlig vinst ofta förleder äfven helt och hållet obemedlade personer att på lotterispel uppoffra penningetillgångar, nödvändiga för fyllande af egna och icke sällan deras familjers oundgängliga behof, samt att erfarenheten jemväl ådagalagt, att vid enskilda lotterier svek och bedrägerier understundom ega rum, oftast på det sättet, att den brottslige är oåtkomlig för lagen". Med godkännande af Utskottets förslag, beslöto alla fyra Rikstånden, utan någon skiljaktighet, att icke allenast sjelfva lotterierna skulle förbjudas, utan ock att all försäljning af utländska lotterier borde förhindras. Öfver detta betänkande hördes Lagberedningen, Högsta domstolen och Kommers-kollegium och ingen af dessa auktoriteter motsade vigten deraf, att en damm blef satt mot lotterispelen. Följden häraf blef, att Konung Oscar, nästan omedelbart efter det

han besteg thronen, den 21 Mars 1844 utfärdade den bekanta förordningen mot lotterier. I första paragrafen af denna förordning säges, att "lotteri må ej af någon inrättas och öppnas för allmänheten och vare ej heller tillåtet att, för egen eller annans räkning, utbjuda eller afyttra lotter till penningars eller annan lös eller fast egendoms bortlottande inom eller utom riket". Detta är således ett allmänt förbud som icke kan kringgå, med mindre lagen lemnas utan afseende. De enda undantag lagen medgifver finnas intagne i 2 §, deri det heter att "det i föregående paragraf stadgade förbud må likväl icke lämpas å bortlottning af lösören för *välgörande ändamål*, eller af konst-saker till svenska *konstidkares understödjande och uppmuntran*, dock bör om sådan lottning anmälan förut ske hos vederbörande Konungens Befallningshafvande, som dertill eger, efter pröfning af omständigheterna, meddela tillstånd". Således hafva båda statsmakterna äfvensom de flera myndigheter jag återopat, redan för länge sedan erkänt att lotterier äro skadliga och har på grund deraf blifvit i lag förklaradt att sådana spel ej må ega rum. Jag vågar hoppas att dessa auktoriteter icke nu må af representationen jäfvas.

Då det nu är af vigt, att de förhållanden, som i detta afseende blifvit inpreglade i folkets vanor, icke må längre fortfara, ber jag att ännu få upptaga Kammarens tid med några ord.

Lotteriernas inverkan är af så mycket större betydelse som de icke bedrifvas på en enda plats, utan utsträckas öfver hela landet, lotterna utbjudas och kolporteras till hvarje vrå, och just företrädesvis till de minst bemedlade, för hvilka tillvaratagandet af den lilla penningen vore af stor betydelse; sedan de obemedlade bortspelat sina tillgångar, falla de det allmänna till last. Om förhållandena närmare betraktas, torde icke kunna nekas, att lotterispelen inom vårt land äro för närvarande vida skadligare än spelhusen för de länder, der de bedrifvas, ty dessa sednare kunna endast begagnas af dem, som befinna sig på platsen och, enligt hvad jag hört uppgifvas, lär ej ortens mindre bemedlade befolkning och icke någon af arbetande klassen till dessa spellokaler ega tillträde, utan utgöras de spelande hufvudsakligen af turister och sådana, hvilka ej hafva annat att göra, än att förspilla sin från fädren ärfda förmögenhet. I vårt land deremot taga lotterispelen penningarne just ur den föga bemedlade befolkningens fickor, och följden blir att spelförlusterna måste ersättas sedermera af fattigvården eller fångvården.

Planer och de vinstlistor, lotterierna utlemna, utvisa att vinsterna bestå i husgerädsartiklar och porslin med mera dylikt, som man kan köpa hvar som helst i bodarne. Icke kan det sägas vara till konstidkares uppmuntran eller för välgörande ändamål att bortlotta Rörstrands porslin. Dufvas nysilfver, linneväfnader från Stenbergiska fabriken i Jönköping eller Stålbergs i Eskilstuna stålarbeten m. m. dylikt. Så långt hafva väl icke näringarne i vårt land ännu sjunkit, att allmänna välgörenheten behöfver tagas i anspråk för deras uppehållande. Planen bestämmer väl bland annat att af öfverskotten något skall användas till understöd, stipendier eller premier åt unga obemedlade industriidkare, men någon kontroll om och till hvilken del behållna vinsten i sådant afseende användes finnes icke uppgifven. Men

äfven om något skulle utgå till uppmuntran för yngre industriidkare, förvandlas de i lag förbjudna lotteriföretagen icke derigenom till lofliga eller oskadliga företag. Väl säges det att $\frac{2}{3}$ delar af insatserna utgå till lottegarne och motsvaras af värdet af utfallna vinst och "frilotter", men hvad frilotterna kunna hafva för penningvärde är svårt att begripa för den som icke är inne i lotterimysterierna. Åtskilliga effekter, som säljas på lotterierna, äro ganska planmässigt beräknade att verka lockande på barn och obemedladt folk som icke hafva tillfälle på vanlig väg förskaffa sig sådant, men säkert är, att det värde, hvartill dessa vinster äro upptagna, betydligt öfverstiger det, hvartill de kunna erhållas i bodarne. Detta visar sig deraf, att, om någon vill sälja en sådan vinst, erhåller han icke på långt när och stundom allenast en mindre del af det pris, hvartill den varit i vinstlistan uppförd. Dessa privilegierade spelinrättningar hafva ock sin egen lagstiftning deri, att den, som varit lycklig nog erhålla en vinstnummer, förlorar eganderätten till sin vunna egendom, derest han icke är i tillfälle inom tre månader låta afhemta varan. Dessa inrättningar göra sig icke så mycken möda, de öfverkorsa de lagar, som erfter många strider inom lagstiftningen slutligen kommit till stånd. Allt är beräknadt på att locka penningar ifrån och att lura det oerfarna folket. Jag vet väl, att äfven många bland de bildade klasserna roa sig med detta spel, och jag måste djupt beklaga att föräldrar på denna bana leda in sina barn. Vi läste nyligen i tidningarne en berättelse huruledes en bokhållare kommit på balans. Husbonden anställde undersökning, men bokhållaren var förlägen och ville icke uppgifva anledningen. Slutligen inkom principalens herr son, hvilken omsider tillstod, att hans mamma förmått honom att anlita bokhållarens kassa, emedan hon behöfde pengar att köpa lottsedlar och omsättningstiden var nära ute. Mamma skulle återbetala dem, då hushållspenningarne nästa månad utföllo. Exemplet kan vara lärorikt! Jag har sjelf erfarenhet af, huruledes de eljest bästa och mest exemplariska tjenare till följd af vana ej förmå att afhålla sig från lotterispel och att till dessa använda både lön och julpenningar och beklagligen är detta icke enstaka fall. Ganska förklarligt är det, att en sådan vana inrotar sig, då flera tiotusental lotter arligen försäljas i landet. Det borde icke anses såsom en ligkiltig sak att hos nationen inplantas dåliga vanor. Vi sitta här och stifta lagar, men hvad betyder dessa, om de icke efterlefas och få göra sig gällande? De utgöra då endast en död bokstaf. Icke blifver ett samhälle lagbundet, derföre att lag skrivas, utan derigenom att de efterlefas.

Följderna af det sätt, hvarpå ifrågavarande författning tillämpas, äro sorgliga icke blott för den penning, som på lotterispel förlösas och hvilken i stället så väl behöfdes för framtida behof; de äro ännu mera sorgliga derför, att folket, som icke saknar vetskap derom att lotterier äro i lag förbjudna, måste af den omständighet, att sådana ändock med vederbörandes tillåtelse ega rum, ganska förklarligt, komma till den föreställning, att det icke ärså noga med lagernes efterlefnad, blott de med en viss varsamhet kringgåås. En sådan befolkningen bibragt erfarenhet, är efter min öfvertygelse mycket skadlig; en sådan föreställning utgör roten till mycket ondt här i landet, ty vi

hafva väl lagar men få respektera dem. Om Kammaren kanske tycker att jag väl frimodigt utsäger min mening, vill jag till stöd för densamma åberopa en gällande auktoritet. Jag har här i min hand en Kongl. Maj:t skrifvelse, af den 21 November 1868, deri säges, att syftemålet med de tillåtna industrilotterien "att uppmuntra utvecklingen af smak och konstsinne inom handverk och slöjder" icke kan befrämjas genom en sådan riktning, som nämnda inrättning alltmera gifvit åt sin verksamhet derutinnan, att dels vinsterna till större antal utgjorts af så beskaffade handverksalster, till hvilkas förfärdigande någon högre konstskicklighet ej varit af nöden, dels ock en och annan, i jämförelse med de öfriga, särdeles betydlig vinst blifvit af flera olikartade artiklar sammansatt, för att derigenom åstadkomma starkare lockelse till deltagande i lotteriet, hvilket sålunda *öfvergått till karakteren af vanligt, för penningevärdets skull bedrifvet spel*. En sådan spelanstalt kan icke heller till gagn för industriens framtida bestånd och sunda förkofran bereda dess idkare, såsom med inrättningen jemväl varit åsyftadt, en betryggad afsättning af deras tillverkningar, hvilken fast heldre måste grundas derpå, att föremålen lämpa sig efter afnämnares på särskilda lefnadsförhållanden beroende behof och önsknigar". Så har Kongl. Majt uttalat sig; och jag vågar tro icke någon skall bestrida riktigheten deraf. I stöd deraf torde det påstående kunna vågas, att det skulle vara högst beklagligt, om lotterierna finge inom vårt land fortfarande hafva lika stort spelrum som under en viss föregående tid. Emellertid då Kongl. Maj:t genom ifrågavarande nådiga bref och andra beslut samt äfven de underordnade myndigheterna synas sträfva för en återgång till hvad författningen afser, eller att undantagen skola gälla blott i de fall lagen säger, eller för verkligen välgörande ändamål och då fråga är om att till konstidkares uppmuntran befordra afsättning af dess alster, vill jag icke påyrka annat, än att Kammaren må, med ogillande af Utskottets motivering, förklara sig anse motionen för närvarande icke påkalla någon Riksdagens åtgärd.

Herr von Sydow: Då Lag-Utskottet af två föregående talare fått uppbära klander för motiverna i sitt betänkande, ber jag att såsom ledamot af Utskottet få till besvarande upptaga dessa hufvudsakliga anmärkningar.

Den förste talaren ansåg, att Lag-Utskottet i sitt betänkande skulle hafva yttrat, att lotterier i och för sig sjelfva kunde innefatta något godt. Jag tror icke att någon sådan sats finnes i Utskottets betänkande eller derifrån kan härledas. Utskottet har endast yttrat, att lotterier i principen icke äro fördömliga och jag anser att Utskottet gerna kan stå för denna sats, ty fördömligheten lär väl bero på de personers förmögenhetsvilkor och omdömesförmåga, hvilka inlåta sig på sådana företag.

Den andre talaren har velat i Utskottets betänkande inlägga den mening, att Utskottet skulle godkämt det sätt, hvarpå 2 § i Kongl. Förordningen den 21 Mars 1844 om lotterier blifvit af myndigheterna tillämpad. Jag kan icke heller finna detta af betänkandet.

Tvårtom

Tvärtom säges der, att Utskottet medgifver möjligheten af att författningen icke alltid blifvit rätt tillämpad men, säger Utskottet, "den omständighet, att en lag ej alltid blifvit rätt tillämpad, lär icke utgöra tillräckligt skäl för dess upphäfvande eller förändring". För denna sats tror jag också att Utskottet stå. Hvad för öfrigt den siste talaren anförde derom, att åtskilliga lotterier, som blifvit af myndigheterna medgifna, verkat mycket skadligt, så erkänner jag att detta verkligen är förhållandet, ty till min kunskap har kommit, att åtskilliga lotterier i stor skala blifvit inrättade, hvilka icke bort få ega rum, men för min del tror jag, att ett absolut förbud mot lotterier skulle verka mera skadligt än gagneligt. Deraf skulle nemligen följa, att alla våra konstföreningar skulle hämmas i sin verksamhet och att man skulle såsom lagbrytare stämpla dem, hvilka med en uppoffring af ett penningebelopp, som för dem vore en obetydlighet, ville på detta sätt verka för de mest välgörande ändamål. Jag kan icke föreställa mig att rätta sättet att förekomma den spelpassion, som den siste talaren klandrade, är att förbjuda sådana lotterier, utan jag tror, att man lättare kommer till det åsyftade målet, om man beträder den väg, som blifvit förordad af en talare, hvilkens förslag i detta hänseende vi nyligen behandlat, nemligen att förhindra försäljningen af utländska lotter, hvilka nu öfversvämma landet.

Jag anhåller om bifall till Utskottets hemställan.

Herr Almquist: Den siste talaren yttrade, att det fördömliga i lotterierna icke skulle ligga i sjelfva saken, utan berodde derpå, hurvida den spelande hade råd att på så sätt använda sina tillgångar. Detta synes mig ådagalägga en så främmande uppfattning af sakförhållandena, som för mig är fullkomligt obegriplig och visa nödvändigheten deraf, att en åsigt i ämnet mera allmänt må blifva uttalad. Jag anhåller derföre att få återkalla mitt förra yrkande och begär proposition på bifall till motionen, på det uppenbaras måtte, att många finnas, som heldre vilja till och med borttaga hvarje undantag, än att de nuvarande förhållandena i detta afseende må för framtiden fortfara.

Herr von Koch: Det förekommer mig, som om här vore tvenne olika frågor, hvilka man icke bör sammanblanda. Den ena är, att 2 § i Kongl. förordningen om lotterier påtagligen i sednare tider blifvit missförstådd, då man, på sätt Herr Almquist anført, utsträckt de i paragrafen medgifna undantag till industri- och handtverks-alster; men detta beror icke, efter min uppfattning, på sjelfva lagen, utan på dess origtiga tillämpning. Jag tror icke, att det skulle skada, om Justitie-ombudsmannen ville tillse, att de missbruk, som kommit de embetsmyndigheter till last, hvilka tolkat denna paragraf så extensivt, som hittills skett, icke vidare måtte komma att ega rum. Inskränkas de i paragrafen medgifna undantag till välgörande ändamål och konstalster, så blifver det icke så farligt eller så stötande, som nu är fallet. Men detta är icke egentligen föremålet för behandling, utan här är hufvudsakligen fråga, om denna undantagsparagraf bör

borttagas. Den kan endast försvaras deraf, att välgöreheten icke skulle vara tillräcklig, utan att man för detta ändamål vill använda medel, som man efter regeln fördömer. Skälet härtill skulle vara, att det stode så illa till med konstsinnets och mæcenatismens här i landet, att det är nödvändigt att använda medel, som i princip äro fördömliga, för att uppmuntra våra konstnärer. Jag hoppas, att, om det varit nödvändigt 1844, då ifrågakarande Kongl. förordning utfärdades, så hafva vi nu gått så långt i afseende på konstsinne och fattigvård, att man icke behöfver använda dylika medel. Jag har, såsom jag förut, då fråga var om lotteriannonser, nämnt, blifvit så öfvertygad i denna sak genom den förträffliga motiveringen i motionen, att jag fruktar, att, om jag skulle tillägga något, jag blott skulle skämma bort den.

För öfrigt har motionen blifvit understödd af en person, som mer än de flesta sökt att på en annan väg underhjelpa välgöreheten och som satt sig i spetsen för företaget, hvilka äsyfta, att de små besparingarne skola för framtida behof tillgodogöras, i stället för att förlösas på lotterier eller för andra ändamål.

Jag instämmer med Herr Almquist i hans yrkande att motionen måtte af Kammaren bifallas.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till Lag-Utskottets förevarande utlåtande och dels att Kammaren, med afslag derå, skulle bifalla den i ämnet väckta motionen; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till utlåtandet, hvarvid svarades många ja och nej i blandning, samt sedermera proposition på afslag derå och bifall till den ifrågakarande motionen, då svaren likaledes utföllo med många såväl ja som nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Votering begärdes; till följd hvaraf uppsattes, justerades och anslags följande voteringsproposition:

Den, som bifaller Lag-Utskottets utlåtande N:o 31, i anledning af väckt motion om upphäfvande af § 2 i Kongl. förordningen den 21 Mars 1844, angående förbud mot lotterier, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår Kammaren detta utlåtande och bifaller den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 51.
Nej — 39.

Föredrogs ånyo och bifölls Stats-Utskottets den 20 och 22 dennes bordlagda memorial N:o 61, med anledning af Kamrarnes olika beslut rörande Stats-Utskottets utlåtande N:o 53, i fråga om pension för Telegraf-intendenten, Majoren A. L. Fahnehjelm.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Bevillnings-Utskottets den 20 och 22 dennes bordlagda betänkande N:o 13 i anledning af framställda förslag om ändringar i författningarne angående vikoren för tillverkning och försäljning af bränvin.

1:sta punkten.

Herr von Koch: Jag vill icke besvära Kammaren med ett längre liktal öfver min motion, utan allenast uttala en förhoppning, att det icke skall dröja länge förr än Kongl. Maj:t framlägger ett annat förslag, byggt på enahanda grund. Min motion stöder sig på ett förslag, som blifvit utarbetadt inom ett af stats-departementen, och det har förut i sina hufvudsakligaste delar varit understödt af den man, som för närvarande innehar främsta platsen i konungens råd. Förslaget afser att förskaffa staten en af de aldra bästa skatter, och stöder sig på den tanken, att husbonden bör betala för sin sup lika mycket som tjenaren. När vi lyckats få denna skatt, skola vi kunna afstå från åtskilliga dåliga skatter, och det må väl anses vara ett önskningsmål.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten bifölls.

2:dra punkten.

Lades till handlingarne.

3:dje punkten.

Herr von Möller: I förevarande punkt har Utskottet föreslagit en underdånig skrifvelse, åsyftande att åt den, som köper bränvin (icke bränvinstillverkaren) skulle beredas den fördel, att han finge upplägga bränvin på tullnederlag såväl å ort, der allmän nederlagsrätt för utländska tullpligtiga varor åtnjutes, som å andra för nederlag af bränvin lämpliga platser, hvarjemte Utskottet föreslagit, att denne köpare af bränvin skulle få återlyfta den af tillverkaren erlagda skatten i Statskontoret, samt att, om han häraf icke sig begagnade, nederlagsbeviset kunde användas såsom betalningsmedel för uttagning af bränvin, befintligt å brännerinederlag. Utskottets förslag förefaller mig så oväntadt och ovanligt, att det väl tarfvade att omständligt diskuteras, men tiden är långt framskriden, och Kammaren lyssnar då icke gerna till vidlyftiga anföranden. Jag vill derföre endast anmärka, att hos en hvar, som genomläser betänkandet, måste misstro uppstå till den ordning, som skulle uppkomma, om förslaget

antoges. Visserligen är det endast fråga om en skrivelse till Kongl. Maj:t, men om densamma af Riksdagen beslötes, blefve följden den, att regeringen, vid utfärdande af ny förordning, måste taga hänsyn till de grunder, som här äro angifna.

Särskildt synes det mig vara att beakta, huruvida man får antaga, att Statskontoret alltid vore så vid kassa, att icke återbärningen stundom kunde blifva ganska besvärlig, äfvensom huruvida icke bokföringen vid landskontoren med afseende å dessa nederlagsbevis skulle blifva oerhördt trasslig.

Till följd af dessa i största korthet antydda betänkligheter, och då förslaget tillkommit endast med hänsyn till förhoppningarne på en export, men denna vunnit tillräckligt afseende genom beviljande af drawback, anser jag mig böra yrka afslag å Utskottets hemställan.

Herr von Koch: Jag har alltid, så vidt i min förmåga stått, sträfvat att få bort de fel, hvilka voro en följd af den förändring, som år 1855 vidtogs i afseende å bränvinstillverkningen, men som då ej kunde undvikas af det skäl att, om man varit allt för noggrann, någon förbättring säkerligen icke alls kommit till stånd. I öfverensstämmelse med denna min åsigt, önskar jag, å ena sidan att denna tillverkning, ehuru den ingalunda eger mina sympatier, ej må genom reglementariska bestämmelser påläggas onödiga band, helst på densamma redan hvilat högst betydliga skatter, af hvilka staten och kommunen hemta rikliga inkomster. Men å andra sidan måste jag tillstå, att jag fruktar, det de stora intressen, som för närvarande i detta hänseende söka göra sig gällande, kunna blifva oss öfvermäktiga, och att, om de i allo skulle vinna sitt mål, utan att den år 1855 påbörjade reformen tillika fulländades — hvartill jag genom min nyss ogillade motion sökt sträfva — det sedermera skulle blifva omöjligt att åstadkomma någon rättelse i de nu i många hänseenden förefintliga missförhållanden, och slutet blifva, att hvarken staten, hushållningssällskapen eller landstingen utfinge sin rätt. Det är af detta skäl som jag nu, likasom vid förra riksdagen, tillsvidare motsätter mig ytterligare lättnader i afseende å denna handtering och anser den böra företagas endast i förening med reformens fullständiga genomförande. Jag hoppas ock att, vare sig skrivelsen aflåtes eller ej, skall Regeringen taga denna, i synnerhet i moraliskt hänseende angelägna sak i sina händer, och anser att till dess bör anstå med frågan om vidare lättnader för bränvinsbrännarne.

Herr Bennich: Ehuru jag i väsendtliga delar är af samma mening i afseende å bränvinslagstiftningen som den siste ärade talaren, kan jag dock ej, för att genomdrifva denna min mening, anse lämpligt att motsätta mig förbättringar i denna lagstiftning, då sådana kunna i särskilda delar genomföras, och till sådana förbättringar räknar jag den här ifrågasatta åtgärden, att inhemskt bränvin skulle kunna få uppläggas å nederlag under samma vilkor som utländskt, hvilket hit införes. Om en utländsk fabrikant säljer sitt bränvin hit, får denne sin afgift återställd i det land, der tillverkningen egt rum, och köparen får upplägga det utländska bränvinet

å nederlag. Detta gäller visserligen ej om sädes- och potatesbrännvin, men om alla andra slag spirituösa drycker, som äro fullt jemförliga med brännvinet i afseende å de skadliga verkningar de medföra. Då kan det ej vara annat än billigt och lämpligt, att man söker bereda afven den svenska bränvinstillverkaren en liknande fördel med den, som den utländske här i landet åtnjuter, och det är endast detta Utskottet genom sitt förslag åsyftat.

Det finnes i Utskottets motiver antydt, huruledes isynnerhet under gynnsamma år, då en riklig skörd rotfrukter gifvit anledning till en öfverproduktion af brännvin, det kan verka menligt, att vid slutet af tillverkningsåret stora kvantiteter brännvin bringas ut i handeln på en gång, till följd deraf att det ej längre får ligga skattefritt under statens vård. och det torde vara obestriddigt att af en så beskaffad lagstiftning följa starka fluktuationer i prisen, och att näringen kommer att drabbas af alla de olägenheter, som alltid blifva en följd af konstlade åtgärder. Om än bränvinstillverkningen är en afskydd handtering, med afseende å de följder, den medför, bör man dock, med afseende derå att den är tillåten och oundviklig, för densamma reglementera så, att man ej pålägger den andra band eller annan tunga, än som betingas af statens högre ändamål. Jag kan nu ej finna annat än att det ligger full billighet deri, att bränvinsupplagen må kunna flyttas från en bränvinsbrännarens magasin till statens upplagsplats, så vida man behörigen tillser att statens anspråk att få ut sin skatt blifva uppfyllda. Om brännvinet sedan kommer att konsumeras här i landet eller ligger på nederlag tills det blir exporteradt till utlandet, bör härvid lag ej utöfva något inflytande.

Frågan huru en förändring i den angifna syftningen skall ske, har ansetts af Utskottet både vid denna och föregående riksdag vara så invecklad, att Utskottet, efter ett misslyckadt försök vid 1870 års riksdag att få förhållandena ordnade, sedermera ansett ingen annan utväg återstå, än att bringa saken under Kongl. Maj:ts pröfning. I det förslag till skrifvelse, Utskottet nu framlagt, har Utskottet i detalj angifvit en åsigt, som i synnerhet blifvit ogillad, nemligen i afseende å frågan om restitution af erlagd skatt, eller användande af nederlagsqvittenserna såsom betalningsmedel för uttagning af brännvin från brännerinederlag. Jag tror, att, om man undersöker förhållandena närmare och lugnare än den förste talaren nu var i tillfälle att göra, man skall finna, att det ej blir så farligt med afseende å det invecklade bokhålleriet och de stora summor som statskontoret skulle behöfva att hålla till bands.

Men på det att dessa betänkligheter ej må förhindra genomförande af en förändring i hufvudsaken, och då nu ej är fråga om ett definitivt beslut, utan endast om en skrifvelse till Kongl. Maj:t, anhåller jag hos Herr Talmannen om proposition på ett i viss mån modifieradt förslag af följande lydelse: "att, med afslag å Herr Forssbecks ofvanberörda motion, Riksdagen må i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, om och i hvad mån rättighet till uppläggande på tullnederlag af inhemskt brännvin må kunna medgifvas såväl å ort, der allmän nederlagsrätt för ut-

ländska tullpligtiga varor åtnjutes, som å andra för nederlag af bränvin lämpliga platser, samt derefter till instundande lagtima Riksdag afgifva förslag i ämnet.“

Till ett så modifieradt förslag hoppas jag, att äfven talaren på hallandsbänken kan ansluta sig.

Herr Faxé: Lika med den förste talaren tror jag, för min del, att den ifrågasatta nederlagsrätten skulle medföra ringa fördel för bränvinstillverkarne, men deremot tillskynda de större bränvinshandlarne betydande fördelar. Jag känner ej främmande länders lagstiftning i detta hänseende, men jag har aldrig hört, att någonstades finnas medgifna sådana förmåner i afseende å nederlagsrätten för i landet tillverkad bränvin, som den här ifrågasatta, och ser ej hvarföre, när man stadgar en sådan nederlagsrätt för bränvin, man ej lika så gerna kunde förutna samma förmåner i afseende å socker och tobak, och medgifva tillverkarne af dessa produkter att åter lyfta införseltullen till dess varan från nederlaget kan försäljas. Sedan Utskottets vice ordförande kastat öfver bord Utskottets förslag, kan jag underlåta att göra någon särskild erinran mot detssamma detaljer, och anhåller endast att i det afseendet få instämma med den förste talaren, att oreda i räkenskaperna ej blott vid landskontoren, utan äfven i Statskontoret skulle uppkomma genom en förändring i här antydd syftning. Jag är visserligen ej räkenskapskarl, men vet att ganska stora olägenheter följa af det redan nu gällande stadgandet om bränvinssmedlens remitterande till Statskontoret. Detta tillgår på så sätt, att, när länsstyrelsen behöfver statsmedel, men innehar bränvinstillverkningsmedel, som rätteligen borderemitteras till Statskontoret, så skola dessa sednare omföras såsom från Statskontoret bekomna; hvilket likväl icke får ske förr, än anordning derå bekommits från nämnda kollegium; och först sedan en sådan anordning qvitterad återkommit till Statskontoret ehåller landskontoret qvitto å motsvarande belopp af bränvinstillverkningsmedlen. Vida större olägenheter befarar jag ändock skulle blifva en följd af ett stadgande, sådant som det ifrågasatta.

Jag anhåller om afslag å Utskottets betänkande.

Herr Statsrådet Wærn: Jag anser i allmänhet, att, om representationen — under förutsättning, att Regeringen har bättre medel än den till sitt förfogande för att åstadkomma en utredning af ett ärende — önskar att till Regeringen ingå med en anhållan om en sådan utredning, det ej är rätt af en konungens rådgifvare att motsätta sig en dylik önskan. Han är i fullaste bemärkelse en statens tjänare så väl i detta som andra afseenden, och bör ej ha något annat mål för ögonen än att söka bringa statsmaskinen framåt. Men på samma gång jag erkänner detta, vill jag dock påstå, att fall kunna förefinnas, då en konungens rådgifvare kan ega skäl att motsätta sig uttalandet af en sådan önskan och afstyrka aflåtandet af en underdånig skrifvelse. En dylik skrifvelse från Riksdagen kan vara affattad i en sådan form, eller uttalas så, att Riksdagen derigenom likasom binder regeringen vid att verkställa undersökning

i en alldeles speciel riktning, och den af Riksdagen åskade utredning torde vid sådant förhållande nästan kunna betraktas såsom ett Riksdagens beslut för dess del i sjelfva frågan. Enligt min uppfattning är det icke utan, att en skrifvelse, sådan som den här föreslagna, skulle innebära något dylikt. Och då jag tillika hyser samma åsigt som en föregående talare, att en förändring i den angifna syftningen vore olämplig, och att det kunde blifva förenadt med väsendtliga olägenheter för Statskontoret, om detsamma, på sätt som blifvit ifrågasatt, ålades att återbetala den en gång uti tillverkningsafgift erlagda skatten, anser jag detta vara ett sådant tillfälle, der ett afstyrkande af den åskade utredningen och den föreslagna skrifvelsens aflåtande är berättigadt.

Jag anhåller dervid att få angifva de skäl jag finner tala emot den ifrågasatta förändringen.

Hvad först beträffar behofvet af densamma, så erkänner jag villigt möjligheten af, att det förhållande, som motionären åberopat såsom utgångspunkt för framställande af sitt förslag, kan komma att inträffa. Det är gifvet, att hvarje industri, särskildt med afseende å dess tekniska förhållanden, företer yttringar, hvilka äro svåra att på förhand bedöma, och att lagstiftaren derföre lätt kan begå ett eller annat felsteg, då det gäller att reglementera för densamma. Beträffande den här ifrågasatta förändringen, har den hufvudsakligen sin grund i det missförhållande, som, enligt nu gällande bestämmelser, efter Utskottets förmenande, skulle föranleda, att, då tiden för ett nytt tillverkningsår nalkades och det å brännerinederlagen qvarliggande bränvinet således, enligt nu gällande föreskrifter, ovilkorligen måste uttagas, skulle deraf föranledas en onaturlig nedtryckning af priset, utan något annat gagn för statsverket än det skenbara af ett hastigt under slutet af September månad inflytande skattebelopp, hvilket eljest successivt skulle hafva ingått under de följande höstmånaderna. Man vill genom förslaget förekomma denna nedtryckning i priset. Men för att rätt kunna bedöma, om den af motionären och Utskottet angifna olägenheten verkligen komme att inträffa, torde behövas någon erfarenhet af tillämpningen utaf det nu gällande stadgandet, och ännu är ej någon sådan vunen och den kan ej heller under den tid af ett år, som förflyter till nästa riksdag, vinnas i tillräcklig grad, för att regeringen skall kunna framkomma med förslag i ämnet. Efter hvad redan tillgängliga uppgifter visa, uppgår också det för närvarande på nederlag upplagda bränvinet till en föga betydande qvantitet; jag har visserligen ej uppgiften derom till hands, men jag tror mig ej begå något misstag, då jag säger, att det uppgår till endast 1,700,000 kannor. Visst är att chefen för Bränvinskontrollbyrån anser den sålunda upplagda qvantiteten vara vida mindre, än man på förhand skäligen kunnat antaga. När man derifrån afräknar det bränvin, som kommer att uttagas under sommarmånaderna och för hvilket skatten skall betalas, så är det ej sannolikt att i år skulle inträffa hvad som motionären förutsätter. Jag vill dervid ingalunda neka, att detta förhållande icke kan inträffa ett annat år. Men till nästa riksdag kan i alla

händelser ej någon erfarenhet vinnas af de olägenheter, hvilka Utskottet omnämner. Frågan synes mig alltså vara väl tidigt väckt.

Men mitt egentliga skäl, hvarföre jag anser den föredragna punkten ej böra bifallas, är att jag — delande den förste talarens åsigt, att Utskottet frångått motionen, hvilken endast åsyftar att bereda ökad kredit åt bränvinsbrännaren — genom sitt förslag beredt förmåner ej blott för tillverkaren utan måhända mera för bränvins-handlaren, eller för hvar och en, som kan upplägga bränvin. Hvar och en, som magasinerar en quantitet bränvin, skulle få rätt att på detta bränvin uppbära ett belopp, motsvarande det å detsamma erlagda skattebelopp hos Statskontoret, eller att i vederbörande landtränteri kunna med beviset verkställa betalning af motsvarande summa. Men här möta ur två synpunkter stora betänkligheter. För det första är det olämpligt, att Statskontoret skall nödsakas hålla till hands summor, hvilka belopp det ej kan på förhand beräkna, motsvarande tillverkningsafgiften för det bränvin, som kan komma på nederlag i stapelstäderna. Föreskriften skulle innebära för innehafvare af bränvin en ovilkorlig lånerätt på denna vara till tillverkningsafgiftens belopp. Och de härför erforderliga penningar skola utbetalas ej från Riksbanken, hvars skyldighet det är att tillhandahålla allmänheten penningar, utan från Statskontoret, som endast har att förse staten med hvad för dess behof erfordras, och som har till åliggande att, om det har mera penningar än behofvet kräfver, öfverlemna öfverskottet till Riksgälds-kontoret. För det andra, är med dessa svårigheter, som kunna uppstå för Statskontoret, en annan olägenhet förenad. Det förefaller mig nemligen, som om de ifrågasatta bevisen lätt kunde blifva löpande i hvar mans hand. Jag vet ej huru man skulle kunna förekomma sådant, det är ett papper, som innebär rätt att hos statsverket få penningar vid anfordran, det löper ej med ränta och skulle kunna begagnas på samma sätt som bank-sedlar. Jag anser, att det skulle störande kunna inverka på våra penningeförhållanden, om i landet skulle komma att cirkulera en mängd sedlar, motsvarande tillverkningsafgiften å allt det bränvin, som upplägges i stapelstäderna.

Jag önskar, att Riksdagen ville taga dessa omständigheter i betraktande, innan den beslutar sig för att aflåta en skrifvelse, sådan som den ifrågavarande, hvilken förutsätter en bestämd åsigt hos Riksdagen om hvad den anser rätt och lämpligt, och vågar på de af mig anförda skäl, för min del, afstyrka den ifrågasatta skrifvelsen.

Grefve Hamilton Henning: Jag är hufvudsakligen förekommen af alla de talare, som hittills yttrat sig, med undantag af en af dem. En tillverkning, som är så högt beskattad, som den af bränvin, kan hafva berättigade anspråk på att staten ej genom reglementariska föreskrifter pålägger den onödiga band. Men här är ej så mycket fråga om bränvinstillverkaren, utan snarare om bränvins-handlaren, och till denne sistnämnde står staten ej i någon förbindelse. Enligt mitt förmenande, kan verkligen, såsom flere talare ansett, Statskontoret komma i förlägenhet, om nemligen på en gång mycket stora quantiteter af bränvin upplades på nederlag och mot-

svarande belopp af skatten utfordrades från Statskontoret. Det är visserligen sannt, såsom en talare anmärkt, att, om en bränvinshandlare exporterar bränvin, han har rätt till drawback och följaktligen blir då Tullverket satt i samma ställning som Statskontoret skulle komma, om det ifrågavarande förslaget gillades. Men i allmänhet öfverskrider ej tillverkningen af bränvin i landet i någon högre grad dess egna behof; exporten är redan till följd deraf obetydlig och blir det ännu mera till följd af det höga pris, i hvilket bränvinet står i Sverige. De summor åter, som, efter detta förslag, skulle kunna utfordras från Statskontoret, komma otvifvelaktigt att blifva af vida större betydelse och kunna, såsom redan är sagdt, blifva tillräckligt stora, för att bringa Statskontoret i förlägenhet.

En talare — tillika ledamot af Utskottet — har föreslagit en modifikation af skrifvelsen, hvarigenom den skulle blifva temligen oskyldig, men jag tror det vara bättre att alldeles icke aflåta någon skrifvelse, dels af det skäl, som chefen för Finans-departementet anført, att nemligen erfarenheten ej är så stor eller kan blifva det till nästa riksdag, att Kongl. Maj:t då kan lemna en fullständigt grundad utredning af frågan, dels ock derföre att, om Andra Kam-maren skulle bifalla det af Utskottet framlagda förslaget och vi antog det modifierade, vi skulle få mottaga från Utskottet ett sammanjemkningsförslag, som då skulle mer eller mindre gå mot vår öfvertygelse om hvad som vore lämpligast, men hvilket förslag vore svårt att afslå, då man i allmänhet är angelägen att i möjligaste måtto visa Medkammaren ett tillmötesgående. För min del yrkar jag afslag å punkten.

Grefve Mörner, Carl Göran: Det har redan af en föregående talare blifvit anmärkt, att det förslag, hvarmed Utskottet framkommit, åsyftande rättighet för egare af inhemskt bränvin att upplägga sådant på nederlag såväl å ort, der allmän nederlagsrätt för utländska tullpligtiga varor åtnjutes, som å andra för nederlag af bränvin lämpliga platser, med rätt för honom att i Statskontoret återlyfta den för det å tullnederlaget inlagda beskattningsbara kannetalet belöpande tillverkningsafgiften, är ett förslag, hvarigenom ringa fördel skulle beredas bränvinstillverkarne, men deremot betydande sådana tillskyndas de större bränvinshandlandena, hvilket säkerligen ej med motionen åsyftats.

Man har sagt, att ifrågavarande förslag står i harmoni med hvad som är stadgadt i afseende å nederlag af utländskt bränvin; den harmonien är dock för mig åtminstone ej uppenbar. Det utländska bränvinet skall, efter hvad bemålde talare upplyst och man således också lärer få antaga nu mera vara med verkliga förhållandet öfverensstämmande, kunna läggas på nederlag, men före detsammes uppläggande betalas ej till svenska statsverket någon skatt; och uttages det en gång från nederlaget, måste tullafgiften betalas, och varans egare har sedermera ej rätt att å nyo på nederlag lägga in bränvinet och återfå den erlagda afgiften. Det vore endast i det fall att så vore förhållandet, som jag skulle vara villig medgifva, att harmoni egde rum emellan de särskilda stadgarne, ty det nu framlagda förslaget går derpå ut att, om

bränvin, för hvilket skatten redan är betald, lägges på nederlag, skall den, som inlagt varan, få från statsverket uppbära en summa, motsvarande den på det inlagda bränvinet belöpande skatt. Att detta skall leda till mycken oreda och osäkerhet, är ej svårt att finna, och medgifvandet att varan må uppläggas å andra för nederlag af bränvin "lämpliga platser", än der allmän nederlagsrätt för utländska tullpligtiga varor åtnjutes, lemnar ett ändå större utrymme för underslef och svårigheter. Jag vet ej, om dermed menas, att bränvinet kan få ligga på nederlag i förvaringsrum hvar som helst, eller om dessa förvaringsrum skola vara belägna i stapelstäderna. Såsom lämpliga platser skulle annars t. ex. kunna anses tomma sockenmagasiner. Huru det skulle gå med kontrollen, om en sådan utsträckning i nederlagsrätten medgafs, tror jag vara uppenbart.

Den talare, som yttrade sig till förmån för Utskottet, framställde ett i viss mån modifieradt förslag af den lydelse, att Riksdagen skulle i underdänig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, om och i hvad mån rättighet till uppläggande på tullnederlag af inhemskt bränvin må kunna medgifvas såväl å ort, der allmän nederlagsrätt för utländska tullpligtiga varor åtnjutes, som å andra för nederlag af bränvin lämpliga platser samt derefter till instundande lagtima Riksdag afgifva förslag i ämnet. Jag tillåter mig hemställa till den ärade talaren, om det behöfves någon lag i detta hänseende. Jag skulle tro, att hvar och en har rätt att förskaffa sig magasiner för sitt *beskattade* bränvin hvarest han behagar, och ej måtte det vara något betänkligt för vederbörande, som hafva uppsigt öfver tullnederlagen, att taga mot *beskattadt* bränvin och låta det ligga der, så vida utrymmet sådant medgifver. Det måtte vara en oskyldig åtgärd af bränvinets egare, att emot stadgade hyresafgifter bereda sitt bränvin utrymme i ett dylikt magasin, om han ej kan för bättre pris skaffa sig upplagsplats på annat ställe! Förslaget är så oskyldigt, att, om det skulle antagas, vill det synas mig, att ett bifall dertill innefattade åtminstone för Bevillnings-Utskottet ett fullkomligt nederlag. Det förslag, som framställdes förra riksdagen i enahanda syfte, var olika deruti att, enligt detsamma, skulle medgifvas att på tullnederlag lägga *obeskattadt* bränvin, detta ord har ej kommit med i det af talaren nu framställda nya förslaget, och detta är en väsendtlig förändring, emedan kringförandet af *obeskattadt* bränvin genom hela landet skulle helt och hållet omöjliggöra alla kontroller, hvarföre, efter min tanke, en bestämmelse i sådant afseende skulle varit ytterst betänkelig, hvilket jag då äfven tog mig friheten framhålla.

Jag anhåller emellertid nu om afslag så väl å Utskottets förslag, som å den deri föreslagna modifikationen.

Grefve Sparre, Nils Gustaf Alexander: Då jag tillhört den afdelning inom Utskottet, som närmast handlagt denna fråga, anser jag det vara min pligt att uppträda för densamma och anhåller därför att få återföra i minnet, huru den behandlats vid 1871 års riksdag.

Då Bevillnings-Utskottet förliden riksdag framkom med förslag till ny bränvinstillverkningslag, tänkte sig Utskottet en utöfver den

1:sta Oktober utsträckt nederlagsrätt som en naturlig följd af densamma, men då det ansåg att en så genomgripande förändring borde, innan den förelades Riksdagen, närmare utredas, föreslog Utskottet en skrivelse till Kongl. Maj:t i ungefär samma ordalag som det af Herr Bennich nu framlagda förslag.

Denna skrivelse återremitterades till Utskottet, för att Utskottet skulle framkomma med ett förslag till författning i ämnet.

Den långt framskridna tiden och svårigheten att utan vederbörandes hörande framlägga ett dylikt, föranledde Utskottet att framkomma med ett nytt förslag till skrivelse, hvari anhölls, "det Kongl. Maj:t täcktes låta tillse, huruvida rättighet till uppläggande på nederlag af inhemskt obeskattadt bränvin må kunna medgifvas så väl å ort, der allmän nederlagsrätt för utländska tullpligtiga varor åtnjutes, som å andra för dylikt nederlag af bränvin lämpliga platser, och i så fall låta så fort ske kan vidtaga de åtgärder och utfärda de föreskrifter, som för ordnande af denna nederlagsrätt kunna befinnas nödvändiga och lämpliga".

Denna Utskottets hemställan antogs af Andra Kammaren, hvar emot den Första, med afslag å densamma, biföll Utskottets först framlagda förslag till skrivelse.

I följd af dessa Kamrarnes stridiga beslut förföll frågan.

Då nu Bevillnings-Utskottet, på grund af väckt motion, i år skulle behandla samma fråga, måste det naturligtvis taga hänsyn till hvad i Kamrarne förlidet år förekommit, samt när båda Kamrarne då beslutat skrivelse i ämnet, ansåg sig Utskottet äfven i år böra framkomma med förslag till en sådan.

Att Utskottet deri uttalat sin mening, huru denna fråga bäst må kunna lösas, är äfven en följd af de anmärkningar, som i fjol yppades under diskussionen. Den nu klandrade åsigten, att skatt skulle få återlyftas, när bränvin blifvit inlagdt på tullnederlag mot nederlagsbeviset, har föranledts af den befogade anmärkning, som då gjordes om olämpligheten att transportera obeskattadt bränvin. Detta undvikes, om skatt erlägges, innan bränvin får uttagas ur bränneri-nederlagen och egaren tillåtes återbekomma den först, när detta bränvin i tullnederlagen kommit under kronans lås och nyckel. Denna skatterestitution har Utskottet lämpligast ansett kunna ega rum i Statskontoret, då der utbetalas drawback vid export af bränvin.

Jag anhåller om bifall å Utskottets betänkande med de af Herr Bennich föreslagna förändringar.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen att i afseende å den förevarande punkten, hvars antagande utan förändring ej äskats, hade yrkats dels af Herr Bennich, att punkten måtte bifallas med följande förändrade lydelse: "att, med afslag å Herr Forssbecks ofvanberörda motion, Riksdagen må i underdånig skrivelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, om och i hvad mån rättighet till uppläggande på tullnederlag af inhemskt bränvin må kunna medgifvas så väl å ort, der allmän nederlagsrätt för utländska tullpligtiga varor åtnjutes, som å andra för nederlag af bränvin lämpliga platser, samt derefter till instun-

dande lagtima Riksdag afgifva förslag i ämnet"; dels ock af flere ledamöter, att punkten skulle af Kammaren afslås.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till punkten oförändrad, hvarvid svarades nej, sedermera proposition på punktens antagande med den af Herr Bennich föreslagna förändrade lydelse, då svaren utföllo med många nej, blandade med ja, och slutligen proposition på afslag å punkten, hvilken proposition besvarades med många ja, blandade med nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Grefve Sparre begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

"Den, som afslår 3:dje punkten i Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 13, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles punkten med den af Herr Bennich deri föreslagna ändring".

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—58.

Nej—22.

Den vidare föredragningen af betänkandet uppskjöts till sammanträdet å eftermiddagen.

Kammaren åtskiljdes kl. 3 e. m.

In fidem

O. Brakel.

Onsdagen den 24 April 1872.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Justerades sju protokollsutdrag för sammanträdet å förmiddagen samt protokollet för den 17 dennes eftermiddagen.

Anmälades och bordlades Stats-Utskottets nedannämnda utlåtanden och memorial:

N:o 64, angående postverkets utgiftsstaten för år 1873;

N:o 65, med svar å återremisser af tvenne punkter utaf Stats-Utskottets utlåtande N:o 35, i anledning af gjorda framställningar i fråga om eftergift af kronans rätt till en del danaarf.

N:o 66, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga skrifvelse angående Sala silfververks ränteersättningsfonds tillstånd och förvaltning för räkenskapsåret 1870.

Fortsattes föredragningen af Bevillings-Utskottets betänkande N:o 13, i anledning af framställda förslag om ändringar i författningarna angående villkoren för tillverkning och försäljning af bränvin.

4:de punkten.

Grefve Mörner, Carl Göran: Under den 26 Juni förlidet år utfärdades en ny författning om tillverkning af bränvin, som i 14 § 2 mom. lyder: "Bränvin, som sålunda på nederlag upplägges, skall vara uppmätt och provadt af kontrollör, som öfver antalet kärll samt det uppmätta innehållet, så till kannetal som styrka, förer journal, i hvilken jemväl dagen för uppmätningen och den påförda skattens belopp noggrannt införes; skolande kontrollören förse hvarje kärll med ordningsnummer samt påteckning, ej mindre om dag då det-

samma blifvit å nederlaget upplagdt, än ock om det deri innehållna bränvinets kannetal och styrka“. Mot innehållet i denna paragraf har Bevillnings-Utskottet, så vidt dess betänkande utvisar, ej haft något att erinra, men Utskottet anser att de föreskrifter, som förekomma i detta moment, borde hänvisas till ordningsstadgan, och Utskottet anför som skäl dertill, att derigenom skulle vinnas likhet med hvad i första momentet förekommer der Utskottet säger att endast en hänvisning förekommer till ordningsstadgan. När man då ser på detta mom. 1, så förhåller det sig dock ej alldeles så; hvad der står är endast att förvaringsrummet skall vara inrättadt efter de bestämmelser ordningsstadgan innehåller, men hvem som skall godkänna förvaringsrummet, huru många lås, som skola vara för det samma, och hvilka, som skola hafva nycklarne, det säges i första momentet, i full harmoni med hvad som står i andra momentet af samma paragraf. Då Utskottet ej har haft något att erinra mot sjelfva stadgandet och då, efter mitt förmenande, det är bättre för allmänheten att hafva alla bestämmelser på ett ställe, än att behöfva plocka fram dem från många håll, tror jag att paragrafen gerna kan få stå qvar sådan den är. Dertill kommer att denna författning innefattar sådana stadganden, som utfärdas gemensamt af Konungen och Riksdagen, då ordningsstadgan deremot kan tummas efter behag. Uti denna omständighet ligger ett ytterligare skäl för mig att yrka afslag å förevarande punkt.

Herr Bennich: Jag beklagar att ingen ledamot af den afdelning inom Utskottet, som handlagt detta ärende, för närvarande är tillstädes, ty han skulle bättre än jag kunnat redogöra för anledningen till den förändring som här föreslagits; jag tror mig dock i någon mån kunna härom meddela upplysning. Förslaget har, så vidt jag vet, tillkommit på framställning af chefen för bränvinskontrollbyrån, hvilken upplyst, att det nu gällande stadgandet i 14 § 2 mom. ansetts utgöra hinder för tillåtelse att dag för dag upplägga på samma kärl eller större cistern det bränvin som tillverkas. Att ett sådant hinder kan ur momentets nu varande lydelse härledas synes mig gifvet, liksom det för hvar och en bör vara klart att, om ett dylikt hinder finnes, det ej kan hafva sin grund i praktiskt gagn. Tvärtom skulle det vara fördelaktigt för tillverkarne af bränvin att få upplägga detsamma i större kärl eller cisterner uti nederlagsmagasinet. När det nu, såsom chefen för kontrollbyrån upplyst, har visat sig att administrationen ansett sig icke kunna i strid med 14 § 2 mom. nuvarande lydelse medgifva en rättighet, som eljest vore så billig och kunde leda till gagn och hushållning, ansåg man på utskottsafdelningen att författningens nyhet ej borde utgöra hinder för införandet af rättelser eller så beskaffade stadganden att att detta hinder undanröjdes. Man trodde, att det ej kunde vara Riksdagens mening att uppställa svårigheter, då ej något statens intresse gjorde sådant nödvändigt; och detta var skälet till det förslag, som föreligger i 4:de punkten. Jag tror ej att det kan finnas någon verklig anledning för Riksdagen att afslå ett sådant stadgande.

Jag har mig vidare bekant, att man vid ett och annat större bränneri funnit sin uträkning vid att i stället för laggkärll, som lätt blifva otäta och föranleda läckage, använda stora jerncisterner, hvilka skydda mot sådana förluster. Om det är ekonomiskt klokt att i öfrigt vid brännerierna begagna sådana kärll, bör väl ej författningen lägga något hinder i vägen för desammas användande vid bränvinsnederlagen.

Grefve Mörner: Jag tillstår att jag ej riktigt kan fatta, huruledes det nuvarande stadgandet kan anses lägga hinder i vägen för användandet af jernkärll. Att sådana begagnas och äro transportabla, derom hafva vi hvarje år tillfälle att öfvertyga oss, då vi se stora jernfastager med bränvin köras på gatorna och på Stockholms skeppsbros. Kunna dessa fastager komma ut och in genom portarne till magasinerna böra de väl ock kunna läggas upp i magasinerna. Om meningen skulle vara att jernkärll skola vara öppna, utan lock, tror jag att de ej öfverensstämma med författningen. Jag fortsätter mitt yrkande om afslag.

Herr Bennich: Jag ber att få meddela den siste ärade talaren att här ej afses sådana transportabla jernkärll, som han sett på gatorna, utan egentliga cisterner, stora förvaringsrum af jern, hvilka ingalunda äro öppna utan ganska väl täckta, till förekommande af afdunstning. Dessa rymma ända till 20 å 30,000 kannor och låta ej lätt transportera sig hvarken på gator eller genom portar. Det är för att vid nederlagen kunna få begagna sådana kärll som man gjort detta förslag.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten bifölls.

5:te punkten.

Grefve Mörner, Carl Göran: Nu hafva vi således den der stora cisternen, som rymmer 30,000 kannor och skola tillämpa denna paragraf på densamma; paragrafen innehåller att kärlls hela innehåll skall tagas ut på en gång. Jag undrar verkligen om detta är författarens mening; för min del har jag svårt att föreställa mig att så är händelsen. Under sådant förhållande torde redan nu visa sig att cisternen ej är så alldeles ändamålsenlig.

Herr Bennich: Det är verkligen författarnes mening att cisternens hela innehåll skall uttagas på en gång, emedan derigenom förebygges den olägenhet i fråga om tillsyn och kontroll, som uppkomme, om det tillåtes att småningom tömma cisternen, genom att den ena dagen uttaga ett litet parti och andra dagen ett annat, och så vidare. Om någon nu vill begagna sig af fördelen att i stora kärll lägga upp flera dagars eller hela månaders tillverkning utan forskottsafgift för det parti, som fyller cisternen, må han göra det, men med förbehåll att, när han vill flytta den sålunda upplagda varan, är han skyldig betala afgiften för hela kvantiteten på en gång. Stadgandet är ej till

fördel för bränvinsbrännaren, utan har tillkommit för att bereda trygghet åt statsverket, och jag tror att, sedan vi bifallit förra punkten, är det allt skäl att göra så äfven med denna.

Grefve Mörner: Det var rätt intressant att få höra att hela cisternen skall tömmas på en gång, men dervid förekommer att paragrafen lyder "dock endast helt eller hela kärll eller *deras* innehåll"; således måste det väl vara *hela kärlet*, som skall tagas ut, men deremot *flera* kärll, som skola tömmas, då det står *deras* innehåll. Sådän är verkligen redaktionen af den här paragrafen. Jag måste tillstå, att jag har någon liten tvekan om den säkerhet som i längden kan genom det föreslagna stadgandet vinnas, och jag vill gerna hafva till protokollet min öfvertygelse derom, att, om den nu föreslagna förändringen bifalles med den inskränknigen att hela innehållet uttages, blir nästa steg att få ett stadgande af innehåll, att bränvinstillverkaren får taga ut ur cisternen så mycket han behagar.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten bifölls.

Utskottets sista hemställan.

Herr Hasselrot: Jag har såsom ledamot i Särskilda Utskottet vid 1853—1854 årens riksdag deltagit i den då genomförda bränvinslagstiftningen, och jag instämde då i de åsigter Utskottet uttalade, hvilka åsigter finnas återgifna och ordagrannat upprepade i det nu föreliggande betänkandet. Jag har sedan dess ej ändrat åsigter och inser ej någon giltig anledning att upphäfva de grunder, hvarpå lagstiftningen i detta hänseende hvilat, och rubbar man denna grund, så rubbar man på samma gång den grund, på hvilken eganderättens helgd ytterst hvilat. Om man tilltror sig att genom ett penndrag i lagstiftningsväg beröfva gästgifveriernas egare genom gällande lag dem och deras barn och rättsinnehafvare tillförsäkrade rättigheter, så beröfvar man dem en del af deras rättfångna egendom, ty dertill leder åtgärden då det ju är klart att hemmanens värde skall betydligt sjunka om lagen ändras; tilltror man sig det, då hvilat sannerligen eganderätten på en osäker grund. Jag inser då ej, hvarför man icke också kan beröfva säteriernas egare deras fördelar och göra alla hemman lika beskattade, blott man ej gör det för de nuvarande egarne utan i stället för deras barn; jag kan ej se att rättsvisans kraf uppfylles genom denna sednare modifikation. Man har sagt, att det vore ett personligt privilegium som gästgifveriernas egare innehade, då de nemligen kunde förverka detsamma; men så är ju förhållandet med all eganderätt; enhvar kan ju på mångfaldiga sätt förstöra sin egendom, det är hans ensak, och hans arfvingar få åtnöja sig dermed, de kunna ju ej hafva bättre rätt dertill än den nuvarande innehafvaren. Vidare har man sagt att omregleringar kunna ju ske, så att gästgifverirättigheten flyttas från ett hemman till ett annat; detta är en orättvisa, som endast kan bestå under den förutsättning, att den enskilda rätt måste vika för det allmännas väl, men icke kan det vara rättvist

rättvist att upphäva en rättighet, som aldrig blifvit missbrukat? Jag inser mycket väl att det kan vara af vigt för kommunerna att få ordna denna angelägenhet på fri hand, men då är ovilkorligen den af Friherre af Ugglas föreslagna utväg den bästa, och jag får därför yrka afslag åt Utskottets hemställan samt bifall till Friherre af Ugglas' reservation, som lyder: "att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, om och under hvilka vilkor den gästgifverierna nu tillkommande utskänkingsrätt må kunna af kommunerna aflösas, samt derefter i detta hänseende till Riksdagen afgifva förslag". Blir detta antaget, rubbas ingens rätt, och man når det mål man önskar. Jag ber blott att få tillägga att i min ort en mängd gästgifverier mistat denna rätt, derigenom att egarne afsagt sig densamma, det är innehafvarens ensak, men att med våld beröfva dem en rättighet kan jag aldrig gilla.

Friherre Sprengtporten: Det förefaller mig, som om någon otydlighet egde rum i denna paragraf, då der talas om den, "gästgifveri å landet medgifna utskänkingsrätt"; ty man vet verkligen ej om dermed menas den lagliga rätt, som i alla tider åtföljt vissa hemman såsom ersättning för besväret att hålla gästgifveri, eller om dermed endast skall förstås den utskänkingsrätt, som medgifvits de egare till gästgifverier, som, vid tillfälle af sednaste utfärdade författningar, anmälte sig till begagnande af denna rätt. Jag vill nemligen påminna mig att någon viss preskriptionstid vore bestämd, inom hvilken rättigheten borde göras gällande, vid äfventyr att eljest för alltid förloras, och sådana gästgifverier finnas, hvilka icke begagna sig af denna rättighet. Men äfven om jag skulle hafva misstagit mig i min anmärkning, finner jag stadgandet i och för sig sjelft icke hvila på rättvis grund, hvarför jag anser mig böra yrka på afslag af punkten.

Herr von Stockenström: Det torde vara obestriddigt, att det är en olägenhet, att kommunerna till följd af den gästgifverierna meddelade utskänkingsrätt äro förhindrade att ordna sin bränvinsförsäljning så som de vilja. Om man i sedlighetens intresse skulle finna skäl att indraga all utskänkning inom kommunen, så ligger onekligen i detta särskilda slags utskänkingsrätt ett hinder deremot. Utskottet har uppfattat dessa svårigheter och ansett sig böra föreslå en förändring, för att söka afhjelpa dem.

Vid förra riksdagen väcktes äfven fråga i detta afseende och Bevilnings-Utskottet föreslog då, att Riksdagen måtte besluta en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning och framläggande af ett förslag, på det att denna utskänkingsrätt på något sätt måtte upphöra. Detta förslag bifölls af Andra Kammaren med 82 röster mot 26, men i denna Kammare afslogs det på den grund, att Kammaren ansåg frågan ej vara af den vigt, att Kongl. Maj:t borde besväras med en skrifvelse derom.

Hvad man vid denna frågas afgörande har att tillse, torde vara, hvarpå det så kallade privilegium i afseende på utskänkingsrätten

grundar sig, och hvilka lagstadganden i detta afseende tillförene äro gifna. Går man tillbaka till den äldre lagstiftningen, finnes Byggningsbalken innehålla i 28 Kap. 4 §: "Gästgifvare må sälja vin och öl kanne- och stoptals och matvaror, som han gitter och förmår hålla". Der talas ännu icke om brännvin. Samma år, som vår nu gällande lag blef antagen, utkom gästgifveri-ordningen den 12 December. 10 § i denna författning ålägger gästgifvare att vara försedd med bland annat "enkelt och dubbelt brännvin" och 31 § lyder: "Gästgifvare å landet hafve ock frihet att till sina gäster sälja vin, öl och brännvin, lagen om landsköp i allo måtto oförkränt". I dessa paragrafer omtalas i den ena gästgifvares *pligt* och i den andra gästgifvares *rättighet*. I 32 § stadgas: "Ingen å landet vare tillåtet på 2 mil när gästgifvaregården att för de resande och dem, som med skjutsfara, sälja öl, vin eller brännvin, utan stände det gästgifvaren allena fritt". Ridderskapet och Adeln fick dock hafva kroggar $\frac{1}{2}$ mil från gästgifvaregård. I Kongl. Förklaringen den 11 December 1766 § 7 stadgas: "På det gästgifvaren ej må råka i förlägenhet, bör, efter förra författningarne, ingen krog vara inom $\frac{1}{2}$ mil när gästgifvaregården". Tager man vidare kändedom af sednare tiders brännvinsförfattningar, innan dessa vid 1853 och 1854 årens riksdag väsendtligen förändrades, så heter det t. ex. i 1845 års författning, som i afseende å försäljningsrätten är i det närmaste lika med flera föregående: "Försäljning af brännvin under en kanna vare, så i stad, som på landet, icke lof gifven på andra ställen, än sådana gästgifvaregårdar samt värdshus, källare och andra tillåtna näringsställen, hvarest mat alltid och ovilkorligen derjemte måste vara att tillgå". En annan paragraf säger: "För de gästgifverier, hvilkas innehafvare vilja i minut försälja brännvin och andra brända eller distillerade drycker, kommer att i afseende å denna försäljningsrätt, utom den vanliga bevillningen, erläggas från 6 till och med 50 R:dr B:ko. Således skulle gästgifvaren för minuteringsrättigheten erlägga en särskild skatt. Denna rätt berodde följaktligen på särskild ansökning och särskild beskattning.

Så stod saken, då Särskilda Utskottet vid 1853—1854 års riksdag fick att behandla frågan. Bevillnings-Utskottet har uti sitt nu afgifna betänkande intagit ett referat af hvad Särskilda Utskottets betänkande vid 1853—1854 års riksdag innehöll. Utskottet säger "att afseende bör fästas å gästgifveriernas urgamla både *pligt* och *rätt* att utskänka alla sorters förtäring och deribland spritdrycker", detta sednare af den anledning, att, om en sådan rätt borttoges, gästgifverihemmanen skulle komma att förlora i värde. *Pligten* ansåg Utskottet böra eftergifvas, men *rättigheten* bibehållas, och hvad hade nu Utskottet för ett stöd för bibehållande af denna rättighet? Det har icke åberopat några äldre författningar, utan gjort en deduktion till frågan, som slutar med att Utskottet säger, att utskänkningsrätten på landet icke är fästad vid en person, utan vid en egendom. Det är ett påstående, som likväl icke kan anses vara bevisadt, och Bevillnings-Utskottet har nu uppfattat saken annorlunda. Utskottet har framhållit, att rättigheten ej är förenad med egendom, utan en personel rätt. Man har ansett, att den är personel, emedan den kan

förloras genom afsägelse och kan förverkas. Men hvad som egentligen torde bestämna, att den är personel, är att, ehuru icke något lagstadgande, efter hvad jag kunnat upptäcka, derom finnes, det dock synes vara uppenbart, att, om ett gästgifveri flyttas från ett ställe till ett annat, upphör med detsamma utskänkningsrätten, som hvarken kvarstannar vid egendomen eller medföljer till den nya gästgifvaregården. Jag har visserligen hört uppgifvas, att det stundom skulle gå till på annat sätt, och att utskänkningsrätten verkligen fått vara kvar vid gården, ehuru gästgifveri der upphört, men jag har ej kunnat förnimma, att någon lag dertill gifver anledning, hvidan förhållandet i sådant fall skulle grunda sig blott på antagen praxis, olika på olika ställen. Gästgifverier kunna när som helst flyttas, då detta är en åtgärd, som blott beror på Konungens Befallningshafvande.

Man har påstått, att upphäfvande af utskänkningsrätten skulle vara ett våld mot eganderätten. Då är det åtminstone ett våld, som ej är större, än hvad lagstiftningen vid många andra tillfällen föranledt. Jag ber få erinra om det förhållandet, att sedan äldre tider funnos här i riket endast 4 krutbruk, som egde rätt att tillverka krut. Genom en lag förändrades detta förhållande och det tilläts för enhvar att fritt få anlägga sådana bruk, hvarigenom de, som hade privilegium, blefvo detsamma förlustige. Ett dylikt förhållande kan man säga inträffade, då kolhandeln förklarades fri. Många bruk förlorade den rätt de förut haft sig tillförsäkrad att få tillhandla sig kol inom vissa dem tilldelade distrikt. Jag vill ej tala om alla de förändringar, som blefvo en följd af den nya näringsfrihets- och tullagstiftningen, hvilka utan tvifvel haft stort inflytande på eganderätten.

En talare på elfsborgsbanken har sagt, att, om ifrågavarande rättighet upphäfves, skulle följden kunna blifva, att säterirätten lika lätt borttoges. Det måtte väl dock vara ett annat förhållande med denna sist omnämnda rätt, som finnes i lag bestämd, än med den rätt, hvarom här nu talas. Lutet lagstadgande finnes, som tillförsäkrar gästgifvare utskänkningsrätt.

För min del skulle jag ej hafva något emot om frågan kunde lösas på det sätt, som vid förra riksdagen föreslogs, och som ätven nu af talaren från Elfsborgs län framhallits, nemligen genom en närmare utredning af förhållandet och Kongl. Maj:ts derpå grundade förslag, men jag vågar likväl för närvarande anhålla om bifall till Utskottets hemställan.

Herr von Koch: Den talare, som först yttrade sig öfver denna punkt, omförmalde, att han, hvar gång denna fråga varit före alltid försvarat gästgifvarnes utskänkningsrätt såsom ett dem tillkommande privilegium och ansett, att en rubbning af densamma vore ett kränkande af eganderätten. Jag kan deremot nästan påstå, att jag vid hvarje tillfälle yttrat mig i motsatt riktning. Att gästgifvarnes ifrågavarande rättighet, såsom han påstod, skulle vara en eganderätt, som kan ställas i paritet med säterirätten, det betvivlar jag, och jag tyckte äfven, att han stakade sig något, då han skulle förklara, huru

eganderätt kunde i vårt konstitutionela samhälle borttagas genom en administrativ författning. I 1757 års författning synes att gästgifverierna vid ej obetydliga viten voro skyldiga att hålla åtskilliga andra varor, såsom öl m. m., men dervid undantogs dock brännvin, som de icke voro skyldige att hålla. Några år förut hade de varit skyldiga hålla brännvin, såsom Herr Stockenström anför.

Ända till 1853 ansåg regeringen sig befogad att föfoga öfver utskänkningsrätten. I ett cirkulär af den 17 Mars 1837 befallas Konungens Befallningshafvande att hafva en noga tillsyn öfver iakttagandet af efterlefnaden af Kongl. förordningen den 19 Juni 1835 om brännvinsbränningen och att derom afgifva berättelser samt särskildt efterse om stadgandet i 44 § 2 mom. af nämnde författning efterlefdes. Nämnde mom. stadgar, att "pastor på landet vare pliktig, att hvarje år vid Valborgsmesso sockenstämma inhemta socknemännens yttrande, huruvida någon krog inom socknen bör indragas och anmälan derom ske hos Vår Befallningshafvande". Till den grad ansågs brännvinsförordningen då såsom polisstadga.

Det är sannt, att vid 1853—54 års riksdag ingicks visserligen kapitulationer för att kunna drifva igenom den stora reformen, och man underhandlade också med krögare i städerna och gästgifvare på landet och lät dem, som hade burskap, samt gästgifverierna bibehålla sin utskänkningsrätt, men aldrig var det meningen att gifva dem ett stadigvarande privilegium, att inrätta ett slags frälskrogar, som ej skulle kunna försvinna utan aflösning. De erhöilo ingen garanti för att ej fortfarande kunna skiljas från sin rätt, om de bröto mot brännvinsförfattningarne, men så grymma voro vi då ej, och äro ej heller nu, att, om vi ansett utskänkningsrätten vara likställig med en eganderätt, vi skulle stadgat, att densamma kunde för en ringa förseelse försvinna.

Herr Hasselrot har upplyst, att i hans trakt försvinna krogarne allt mer och mer och då måste privilegiet att der försälja brännvin ej vara så särdeles fördelaktigt. Förmodligen är händelsen den att de goda vestgötarne se bättre upp med hvarandra, så att krogarne blifva behörigen beskattade, och skatten är verkligen så pass hög, att, om den behörigen åsättes, förtjensten ej blir stor. Inom denna ort har derföre ingen klagan förspotts öfver öfverdrivet brännvinsupande. 1855 års lagstiftare voro nemligen icke mildare, än att, om författningarne riktigt efterlefdes, så var det ej någon fördel att hålla krog, och i ett län, gränsande till det jag tillhör, har genom en kraftfull landshöfdings åtgärder krogarne till stor del försvunnit. I Blekinge är deremot förhållandet sådant, att på nästan hvaranda en af de 22 gästgifvaregårdarne, som der finnas, är krogrörelse, och superiet är också härigenom förfärligt. Kommer man in på en gästgifvaregård midt på förmiddagen, finner man der halffulla personer, och åker man om qvällar, särdeles lördagsqvällarne, på landsvägarne, blir man ofta utsatt för stenkastning i skogsbackarna. Många brott alstras genom dessa krogar och otaliga ölstugor och under ertima riksdagen hade jag ett sorgligt exempel på följderna af detta kroglif; på en ölstuga i mitt grannskap mördades då en person. Krogrörelsen är, trots vår nitiske landshöfdings bemödanden, ännu

lönande, och så länge detta är förhållandet blir det svårt att höja välståndet i det herrliga Blekinge.

Fullt öfvertygad, att Utskottets förslag ej innebär något ingrepp i eganderätten, utan endast är ett polisstadgande, som Kongl. Maj:t i allmänna sedlighetens intresse eger påbjuda, ber jag få tillstyrka bifall till detsamma.

Herr Bennich: Till en början får jag anmäla, att jag ej öfvervarit denna frågas behandling inom Utskottet, liksom jag icke öfvervar justeringen af den sist föredragna punkten, hvilket jag anmäler till följd af de anmärkningar mot redaktionen, som här framställts. Hvad nu ifrågavarande punkt angår, har jag icke kunnat dela Utskottets åsigt, icke derföre att jag ej beklagar den oordning och osedlighet, som vållas äfven af gästgifverikrogar, utan derföre att jag tror att Riksdagen i hvarje fall måste med största varsamhet se till, att ej någon medborgares rätt trampas under fötterna, vare sig att denna rätt är bestämd i tydlig lag eller genom häfd befastad. Att godtycklig indragning af gästgifveriers utskänkningsrätt skulle kunna störande inverka på eganderätten, finner man deraf, att åtskilliga gästgifvaregårdar, med hvilka utskänkningsrätt är förenad, betalas vida högre, än andra eljest jemförliga hemman utan en sådan rätt betinga.

Det bästa, och efter hvad jag tror önskvärdaste vore, att Riksdagen ville besluta en framställning till Kongl. Maj:t med begäran att Kongl. Maj:t täcktes låta undersöka, huruvida gästgifvaregårdarnes utskänkningsrätt lagligen kan emot egarens vilja indragas eller inskränkas, en pröfning, i hvilken det synes mig betänkligt att Riksdagen omedelbart inlåter sig. Vid Utskottets betänkande äro fogade två reservationer, den ena af Friherre af Ugglas och den andra af Herr Rylander, hvilka begge gå ut på en sådan framställning och föga skilja sig från hvarandra. Mig förefaller dock Herr Rylanders reservation vara mera omfattande, hvarföre jag hemställer om proposition på bifall till denna reservation, eller att "Riksdagen måtte besluta, att i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, om och under hvilka vilkor den gästgifverierna nu tillkommande utskänkningsrätt må kunna inskränkas eller möjligen aflösas samt derefter i detta hänseende till Riksdagen afgifva förslag".

Grefve Mörner, Oscar: En ärad talare, Herr von Stockenström, har ingått i en vidlyftig utredning för att bevisa att gästgifverierna egentligen icke hafva någon lagfastad rätt till bränvinsutskänkning och, i fråga om befogenheten af att afskaffa det slags privilegium som nu finnes, åberopat hvarjehanda exempel från kolhandeln och så vidare. Jag lemnar denna utredning åt sitt värde och bestrider icke att han haft rätt i sin framställning rörande dessa angelägenheter, men vanligen äro särskilda förhållanden förenade med hvarje särskild klass af privilegier, och som det som åberopar icke kan utgöra något prejudikat i detta ämne, så inskränker jag mig till att genast ingå på frågan om gästgifverierna. Hvad nu dessa angår, så finner jag alldeles otvetydigt, att dessa enligt för-

fattningarne för närvarande hafva rättighet att idka bränvinsutskänkning, då denna rättighet år 1853 blifvit dem uttryckligen förbehållen. Det är därför i mina ögon alldeles klart, att denna rättighet icke kan godtyckligt borttagas, icke därför att jag för min del erfarit att dessa hemmans värde genom denna rättighet särdeles stigit, utan emedan det just är frågan om en verklig *rättighet* och en sådan icke bör kunna på godtyckligt sätt borttagas.

För öfrigt har jag äfven en annan betänklighet vid Utskottets förslag. Här i landet tillverkas ganska mycket bränvin. Bränvinstillverkningen är en lof gifven handtering och Kammaren har genom sitt beslut om lättnader i fråga om nederlagsrätten ådagalagt, att den anser att bränvinstillverkningen icke blott bör tillåtas, utan att äfven de band, som hittills funnits, böra till viss grad lossas.

Huruvida dessa eftergifter äro till nytta eller icke, är en fråga som jag lemna derhän. Det lärer väl emellertid icke, falla någon in att antaga, att svenska allmänheten någonsin skall uppnå den ståndpunkt, att den icke förtär bränvin. Vid sådant förhållande torde det också vara af vigt att bränvinsutskänkningen bedrifves på sådana ställen, der det är lättast att hålla tillsyn öfver ordningen, och jag frågar, om det finnes några ställen, hvarest det är lättare än just vid gästgifverierna, som inspekteras allt emellanåt af kronobetjeningen. Der är också stort tillopp af folk och det finnes väl få ställen, der man lättare kan tillse, att icke något missbruk med denna försäljning bedrifvas. Då gästgifverierna dessutom hafva den fördelen att de på grund af sina författningsenliga rättigheter få utskänka bränvin, så kunna de utskänka det för något billigare pris än hvad som sker på andra ställen. Derigenom undviker man måhända lönkrögeriet, som är mycket farligare än gästgifveriernas rätt att försälja bränvin. Om åter denna rätt borttages, så uppmuntrar man derigenom lönkrögeriet, ty om man uppställer sådana skrankor för rättighetens utöfvande, att den lagliga försäljningen blefve för svår, så utligger man derigenom en ytterligare lockelse till lönkrögeri, emedan bränvin i alla fall kommer att förtäras.

Att det i ett län är så sorgligt bestäldt med gästgifverierna och bränvinsupandet som vi nu hört omtalas, är möjligt, men jag är säker på, att, om äfven i det länet gästgifverierna förlorade sin utskänkningsrätt så komme människorna det oaktadt att supa lika mycket, och de kommo då att gå på lönkrogar, hvilket vore mycket värre. Vilja gästgifverierna upphöra med sin försäljning, står det dem fritt, och i sådant fall blir denna försäljning ordnad på sätt förordningen i öfrigt föreskrifver; men om innehafvare af gästgifverihemman få höra att man, såsom herrar reservanter, ifrågasatt en aflösning, hvilket jag för min del icke vill vara med om, så komma de alla att hålla på sina rättigheter och vänta på aflösning, så att icke ett enda gästgifveri frivilligt upphör med sin utskänkning. Nu hafva vi likväl ganska många exempel på att de afstå från sina rättigheter att sälja bränvin, dels af fri vilja, dels emedan taxeringskomitéerna kunnat vara litet svåra emot dem. Men jag upprepar ännu en gång, att antager man att de skola utrotas med en aflösningssumma, så har man på samma gång gjort det omöj-

ligt att få bort en enda rättighet utan aflösning. Då ställen, hvarest bränvin försäljes, icke kunna undvaras, synas gästgifverierna vara dertill lämpligast, emedan de såsom gästgifverier stå under offentlig kontroll. Då vidare gästgifvarna kunna sälja bränvin till något billigare pris än de flesta andra utskänkingsställen, då lönkrögeriet således derigenom motarbetas, och då slutligen det mål man vill vinna icke vinnes genom förespegling af en aflösning, så anser jag mig böra yrka rent afslag på Utskottets förslag, under förhoppning att reservanternas mening icke heller vinner bifall.

Friherre af Ugglas: Jag ämnar för min del icke ingå i någon utredning om hvad som rätteligen förstås med de s. k. privilegier, som gästgifverierna för närvarande ega. Jag håller endast fast vid, att i 1855 års bränvinslagstiftning finnes alldeles tydligt och bestämdt uttaladt, att det skulle innefatta en orättvisa att borttaga den gästgifverierna hittills medgifna rättigheten, emedan sådant skulle nedsätta dessa hemmans värde, och att på grund af dessa uttalade åsigtter i författningen det stadgande tillkommit "att gästgifveri å landet, för hvilket, vid den tid, då Kongl. förordningen den 18 Januari 1855, angående vilkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker, blef till efterlefnad gällande, utskänkingsrättighet utöfvades och sedermera icke upphört, varde vid rättigheten fortfarande bibehållet, intill dess densamma upphör genom uppsägning eller förverkas". Det är sålunda för mig alldeles klart, att den nya lagstiftningen har godkänt gästgifveriernas rätt att fortfarande utöfva bränvinsutskänkning, och lika klart synes det mig att, om denna rätt borttoges, hemmanens värde skulle nedsättas. Vid sådant förhållande tror jag icke, att lagstiftningen nu mera kan eller bör vidtaga någon inskränkning i de rättigheter, som i dessa afseenden blifvit dessa gästgifverier så bestämdt tilldelade.

Huruvida åter dessa rättigheter tillhöra gästgifverierna såsom hemman eller gästgifvarne *personligen*, är en fråga, hvarom jag icke vill uttala mig. Författningen synes gifva anledning till den förmodan, att rättigheten skulle vara förenad med hemmanen, och inom Utskottet uppgafs också att genom domstols utslag blifvit afgjort, att ett gästgifveri, från hvilket skjutsen blifvit flyttad, fått behålla sin rättighet. Jag kan emellertid icke garantera uppgifvens riktighet, men säkert är att den meddelades i Utskottet. Vid de af mig nu angifna förhållanden har jag icke kunnat deltaga i Utskottets beslut, hvilket förkligen innefattar en inskränkning i den så högtidligt medgifna rättigheten och jag måste således på Utskottets förslag yrka afslag.

Då emellertid en ledamot i denna Kammare behagat fästa uppmärksamhet vid den reservation jag framställt mot Utskottets beslut, så vill jag äfven för min del söka framlägga skälen för densamma. Motioner rörande dessa frågor hafva vid hvar och en af de sednare årens riksdagar blifvit väckta. Dessa motioner hafva nästan alltid kommit från en och samma trakt, derifrån ganska bittra klagomål försports deröfver, att icke kommunerna hade någon rätt att yttra sig i afseende på gästgifveriernas utskänkingsrättighet, och att

denna rättighet vore ett hinder för ett riktigt ordnande af denna rörelse. Vid sådant förhållande har jag trott, att man, utan att våldföra någons rätt, skulle kunna gå kommunernas önskingar till mötes, så långt, att, för den händelse de verkligen skulle vilja aflösa sådana rättigheter, bereda dem tillfälle dertill. Detta är det enda, som min reservation innefattar, och jag tror att det af mig föreslagna sätt är det enda möjliga för att lösa frågan. Jag vågar således understödja det förslag, som här blifvit framställt af Herr Hasselrot, om bifall till min reservation.

Herr Hasselrot: En ledamot från Westmanland har behagat yttra att gästgifveriernas rätt till utskänkning icke vore grundad i lag. Samme ärade talare har likväl sjelf meddelat Kammaren en resumé af de äldre författningarna i ämnet, hvaraf framgick att gästgifverierna haft både rätt och pligt till utskänkning. Det kan vidare icke förnekas att 1855 års lagstiftning tillerkänt dem en sådan rätt. Den siste talaren uppläste det lagrum, på hvilken denna rätt är grundad, och deraf framgick att denna rätt icke är ett privilegium, som man meddelat vissa personer, utan att den är fästad vid gästgifverihemmanen..

En ärad talare från Blekinge har yttrat, att det Särskilda Utskottet vid 1854 års riksdag genom en kapitulation med krögarna kommit till nämnda resultat. Jag var medlem af detta Utskott och ingen kan neka, att icke detta Utskott gick tillväga hårdhänt och utan alla konsiderationer, men det ansåg sig dock icke ega rätt att trampa andras rätt under fötterna. Man har äfven omnämnt, såsom bevis för den åsigt att bränvinsutskänkingen vore ett personligt privilegium för *gästgifvaren*, men icke en realrätt för *hemmanet*, att gästgifveriet kunde flyttas från ett hemman till ett annat. Ja! Det är sant, att ett gästgifveri kan flyttas, men då upphör äfven ett sådant hemmans skyldighet att hålla mat och skjuts för resande. Och med skyldigheten upphör då äfven rättigheten, men icke på den grund, att man kan godtyckligt upphäfva sådana hemmans rätt. Vidare omnämnde samme talare, att, om författningen efterlefdes, så behöfdes ingen annan rättelse. Häruti instämmer jag gerna. Om nemligen gästgifveriernas utskänkingsrätt, såsom i min hemort, ordentligen beskattades, så funne gästgifvarne kanske icke förenligt med sin fördel att utöfva denna rätt, utan nedlade den, men detta är *kommunernas ensak*. Jag tror emellertid, att det enda rimliga sättet att lösa frågan är det, som Friherre af Ugglas föreslagit, så vida man nemligen icke helt enkelt vill afslå betänkandet, hvilket kan vara lika så godt.

Herr von Gegerfelt: För min del vågar jag utan vidare utredning finna det vara alldeles klart, att den ifrågavarande förmånen, som ursprungligen varit en skyldighet, icke är något privilegium för *jorden* utan en åt jordens *innehafvare* beviljad förmån, som gäller så länge lagstiftaren dervid vill bibehålla honom. För att vara ett jordprivilegium står den på alltför lösa fötter! Det har anmärkts, att det beror på Konungens Befallningshafvande att flytta ett gäst-

gifveri till ett annat hemman. Innehafvaren af detta sednare hemman åtnjuter i sådant fall icke utskänkningsrätt, och ehuru i motsats deremot kan vara dömdt, vågar jag finna det alldeles klart, att, på samma gång skyldigheten att hålla gästgifveri upphör på det förra hemmanet, så kommer äfven deraf beroende utskänkningsrätten att upphöra.

För min del anser jag vidare, att frågan om rättigheten att sälja bränvin är en fråga som tillhör näringslagstiftningen och således ligger inom Kongl. Maj:ts administrativa lagstiftningsrätt. På Riksdagen ensam ankommer att *pålägga* bevilning för sådana försäljningsrättigheter, men Kongl. Maj:ts ensak är att om rättigheten till försäljningen förordna. Vid sådant förhållande anser jag hvarken rätt att, såsom Utskottet föreslagit, hemställa, att Riksdagen *för sin del må besluta*, eller att, såsom reservanterna funnit böra ske, begära Kongl. Maj:ts *proposition* i ämnet.

För rättighetens upphörande torde icke från laglig synpunkt något hinder möta. Återstår då att tillse, huruvida billigheten lägger hinder i vägen. Dervid är då först och främst att märka, att denna förmån, ehuru stridande mot nuvarande bränvinslagstiftningens grunder, fått under ständigt återkommande protester fortfara en lång tid, hvarunder innehafvarne haft rådrom att bereda sig på förmånens upphörande. Och under tiden hafva de genom upphörande af andra medtäflande försäljningsställen fått tillgodonjuta ett ej ursprungligen påräknadt monopol. Då det vidare endast är fråga om en personlig rättighet, så är denna tillgodosedd genom Utskottets hemställan, att den skulle fortfara under innehafvarens och hans hustrus lifstid. Vinsten deraf torde i allt fall ej blifva särdeles stor, om rörelsen så mycket som lagligen ske kan beskattas. Vid sådant förhållande och då upphörandet af denna så kallade förmån ovilkorligen skulle vara gagnande i ordningens och i sedlighetens intresse, samt, efter hvad jag sökt visa, billigheten derigenom icke trädes för nära, så hemställer jag, att Riksdagen måtte besluta att hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att Kongl. Maj:t ville meddela en sådan förändring i förevarande 12 § att etc. (lika med Utskottets förslag).

Herr von Koch: På det att vi icke måtte få allt för många propositioner, och då jag fullkomligt instämmer i den åsigt, som af Herr von Gegerfelt blifvit uttalad och hvilken åsigt jag förut, ehuru jag då tillstyrkte bifall till Utskottets förslag, äfven till en del uttryckte, att nemligen beslutet i detta ämne tillhör Kongl. Maj:ts ekonomiska lagstiftningsrätt, så förenar jag mig i Herr von Gegerfels förslag. Jag vill blott tillägga, att vi hafva ett stöd för vår åsigt i ett yttrande, som, om jag minnes rätt, afgafs under 1870 års riksdag af nu varande Justitie-statsministern, som då var Civilminister, i frågan om beskattningen af bränvinstillverkning och försäljning. Han förklarade nemligen då att, om Riksdagen beslöte en sammanslagning af tillverknings- och försäljningsskatterna, så hade Kongl. Maj:t i sin makt att skrifva hela försäljningsslagen.

Hvad afösningsfrågan beträffar, så vill jag nämna att, då vid föregående tillfällen det varit fråga om upphörande af krogrättig-

heter, som varit grundade på författningar, har någon sådan aflösning aldrig varit ifrågasatt. Att icke Ridderskapet och Adeln, då den afsade sig rättigheten att hålla krogar, begärde någon ersättning därför, faller af sig sjelf. Men icke ens af Bondeståndet, som före 1855 hade rättighet att försälja bränvin i mindre kvantiteter till sina arbetare, sattes någon sådan ersättning i fråga. Det är gifvet, att just derigenom att rättigheten att hålla krogar på så många ställen gick förlorad, fördelen för dem, som hade gästgifverier, blef så ofantligt mycket större, och detta är orsaken, hvarför gästgifverihemmanens värde på en del orter stigit. Detta har dock skett på andras bekostnad, och då dessa hemman så länge fått åtnjuta denna fördel, kan det nu vara skäl att utstryka den.

Jag förenar mig med Herr von Gegerfelt.

Herr Storckenfelt: Jag förstår icke hvarifrån denna stora ömhet för bränvinsförsäljare kommit, hvilken gått ända derhän, att man kallat rättigheten att försälja bränvin för ett *privilegium*. Min åsigt är, att den, som kunnat gifva dem en sådan rätt att få försälja bränvin enligt en författning, som hvarje år förnyas, också har makt att i sinom tid säga, att denna rätt skall upphöra, helst när beslutet derom fattas i en så moderat form, som att rättigheten skulle fortfara i vissa personers lifstid.

Yttrandet att denna rättighet skulle vara ett jordprivilegium, är så orimligt, att jag icke gitter vederlägga det. Såsom ersättning för det onus, som med gästgifveriet ålagts ett hemman, åtnjuter detta befrielse från vissa andra onera, som förut detsamma ålegat; detta, och ingalunda rättigheten att sälja bränvin, är gästgifveriernas godtgörelse. Långt innan bränvin kom i landet, fanns der gästgifvaregårdar. Bränvinshistorien är en sednare tids historia, som det vore aldrabäst att vi vore alldeles ifrån.

Gif dem aflösning, säger en reservant. Tänk hvad vi skulle få för en mängd ansökningar om nya bränvinsförsäljningsrättigheter om upphörandet af dessa rättigheter skulle betalas med penningar. För min del tycker jag att krogarne kunna dö utan aflösning. Man säger, att rättigheten uppkommit ur gästgifveriernas skyldighet att hålla resande med bränvin. Nu hafva de emellertid icke någon sådan skyldighet, utan den resande får önska sig bränvin, men icke får han något, derest gästgifvaren icke vill och vid sådant förhållande kan också rättigheten gerna upphöra. Då nu Herr von Gegerfelt framställt ett förslag, som synes mig hafva utsigt till framgång, och som i principen är alldeles riktigt, så beder jag att få förena mig med honom.

Herr von Stockenström: Jag anhåller att få afstå från mitt förra yrkande och förena mig med Herr von Gegerfelt. Han synes mig hafva haft fullt skäl för sin framställning, ty om jag ser på ingressen till den sednaste bränvinsförsäljningslagen, så heter det der, att Riksdagen afgifvit *förslag* till ändring deri och att Kongl. Maj:t, efter granskning af samma förslag, funnit godt att stadga

m. m. Deraf synes följa, att denna lagstiftningsrätt tillkommer Kongl. Maj:t.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade afgifvits följande yrkanden: 1:o utaf Friherre af Ugglas, att Kammaren skulle fatta ett beslut af följande lydelse: "att Riksdagen skall i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, om och under hvilka vilkor den gästgifverierna nu tillkommande utskänkningsrätt må kunna af kommunerna aflösas, samt derefter i detta hänseende till Riksdagen afgifva förslag"; 2:o af Herr Bennich, att Kammaren måtte för sin del besluta: "att Riksdagen skall i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, om och under hvilka vilkor den gästgifverierna nu tillkommande utskänkningsrätt må kunna inskränkas eller möjligen aflösas, samt derefter i detta hänseende till Riksdagen afgifva förslag"; 3:o af Herr von Gegerfelt, att Utskottets hemställan måtte bifallas med följande förändrade lydelse: "att Riksdagen må hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes meddela en sådan förändring i förevarande 12 §, att den der för gästgifveri å landet medgifna utskänkningsrätt endast må komma att tillgodonjutas af den nuvarande egeren till sådant gästgifveri samt af hans hustru, så länge någon af dem lefver och gästgifverihållningen vid samma gästgifveri besörjer; samt 4:o att Utskottets ifrågavarande hemställan skulle af Kam-maren afslås.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till Utskottets hemställan oförändrad, hvarvid svarades nej, sedermera proposition på antagande af Friherre af Ugglas förslag, då svaren utföllö med många nej jemte några ja, vidare proposition på bifall till Herr Bennichs förslag, hvartill jemväl svarades många nej och några ja, ytterligare proposition på bifall till Utskottets hemställan med den af Herr von Gegerfelt föreslagna förändrade lydelse, hvilken proposition besvarades med många ja, blandade med nej, och slutligen proposition på afslag å Utskottets merberörda hemställan, då svaren utföllö med många nej blandade med ja, hvaruppå och efter det att proposition på bifall till Utskottets hemställan med den af Herr von Gegerfelt föreslagna ändring ånyo blifvit gjord samt med många ja, blandade med nej, besvarad, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Flere ledamöter begärde votering.

Sedan Kam-maren, uppå Herr Grefven och Talmannens framställning, såsom kontraposition vid voteringen antagit afslag å Utskottets hemställan, uppsattes, justerades och anslogs följande vote-ringsproposition:

Den, som bifaller Bevillnings-Utskottets i slutet af betänkandet N:o 13 gjorda hemställan, med följande förändrade lydelse: "att

Riksdagen må hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes meddela en sådan förändring etc. (lika med Utskottets förslag) röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår Kammaren ifrågavarande hemställen.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 61;
Nej — 31.

Härefter anmälde sig och yttrade:

Herr Hasselrot: Jag anhåller att få reservera mig mot det fattade beslutet, emedan jag icke tror, att det tillkommer Kongl. Maj:t att besluta om afgifters påläggande eller borttagande, vare sig för staten eller kommunen.

Grefve Mörner, Oscar: Äfven jag anhåller att få anmäla min reservation mot det fattade beslutet, icke så mycket med afseende på beslutets innehåll hvad gästgifverierna egentligen angår, som icke desto mera med afseende på den grundsats, som derigenom blifvit uttalad om Konungens ekonomiska lagstiftningsmakt och den Riksdagen tillkommande rätt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Bevillnings-Utskottets den 20 och 22 dennes bordlagda betänkande N:o 14, dels i anledning af Kamrarnes så väl stridiga beslut som återremiss i vissa delar af Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 9, angående tullbevillningen, dels med förslag till åtskilliga, ännu icke afgjorda tullbestämmelser för vissa artiklar.

1:sta punkten.

Den föreslagna voteringspropositionen godkändes.

2:dra punkten.

Grefve Posse: Då frågan om lastpenningarnes afskaffande här förevar, tog jag mig, såsom skäl för yrkande om afslag, friheten nämna, att jag gjorde det därför, att jag icke trodde att man kunde på en gång borttaga både lastpenningarne och nedsätta tullen på socker och kaffe. Nu är den sednare frågan före, och jag anhåller att få yttra några ord om skälen, hvarför jag yrkar

bifall till detta förslag. Det har förut under riksdagen blifvit å ena sidan yttradt, att, då tullen å kaffe och socker år 1867 höjdes, man tillika lofvade, att den, så snart omständigheterna sådant medgäfvé, skulle nedsättas. Å andra sidan deremot tog man fram både protokoller och annat för att söka visa att något sådant löfte icke var gifvet. Hvad som emellertid är säkert är, att, om icke något formligt löfte af Riksdagen afgafs, så ansåg dock hela landet, att ett sådant löfte var gifvet. Då förhöjningen skedde, skedde den under den bestämda tanke i hela landet, att den pålades endast derföre, att den för tillfället behöfdes, och emedan man var förvissad om att en nedsättning skulle ske vid första möjliga tillfälle. Jag må derföre uppriktigt bekänna att, om Kongl. Maj:t i sin proposition framställt förslag om nedsättning i tullen på kaffe och socker i stället för om borttagandet af lastpenningarne och nedsättning af personliga skyddsafgiften, så skulle detta väckt mera sympatier i landet. Då så emellertid icke skett, men enskild motion i ämnet blifvit väckt, så tror jag det vara skäl för Riksdagen att bifalla motionen på grund af det gifna löftet. Härtill kommer, att en nedsättning af ifrågavarande afgift i ganska hög grad inverkar på, om icke de arbetande klassernas välbefinnande, så åtminstone på deras trefnad. Man säger visserligen, att kaffe och socker icke äro nödvändighetsvaror, och jag vill medgifva detta, men de äro dock efter hvad jag nyss sagt varor, som i hög grad bidraga till de arbetande klassernas trefnad.

På grund af dessa skäl får jag yrka bifall till Bevillnings-Utskottets förslag.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten bifölls.

3:dje punkten.

Bifölls.

4:de punkten.

Herr von Ehrenheim: Då Kammaren nu vid denna riksdag är på väg att nedsätta skatter till ett belopp af två millioner, kan jag icke annat än uttala min tvekan om klokheten af en sådan åtgärd. När frågan om den personliga skyddsafgiften var föremål för Kammarens behandling, tillät jag mig uttala den åsigt, att det vore önskligt att denna riksdag ginge förbi utan några skattenedsättningar. Jag stödde mig dervid på de omständigheter i afseende på förhållandet emellan statsutgifter och statsinkomster, som af en annan talare fullständigt utvecklades. Emellertid uttalade jag den förmodan, att, då Kongl. Maj:t i sin nådiga proposition angående statsverkets tillstånd och behof föreslagit skattenedsättningar till ett belopp af 1,100,000 R:dr, funnes det icke någon möjlighet att göra den åsigt gällande, som jag för min del hyste, och att det således endast gällde att välja mellan de olika skattenedsättningar, som kunde anses vara de billigaste och rättvisaste. Under sådana förhållanden och då frågan ännu var fullt öppen, förordade jag att tullen på kaffe och socker,

som med två öre blifvit förhöjd vid 1867 års riksdag, måtte med samma belopp nu nedsättas. Men, mine Herrar, sedan den frågan var före, hafva förhållandena väsentligen förändrats. Den personliga skyddsafgiften har blifvit nedsatt till hälften i följd af Kamrarnes gemensamma beslut. Derigenom har en skattenedsättning skett till ett belopp af af 600,000 R:dr. Utgången af den snart förestående gemensamma voteringen om tullen på fisk är knappast tvifvelaktig. Den nedsättning, som derigenom åvägabringas, kommer att utgöra omkring 140,000 R:dr. Den nedsättning i tullen på kaffe, som kommer att ega rum, uppgår till 340,000 R:dr. Summan af dessa nedsättningar gifver mig en siffra, som i det närmaste uppgår till 1,100,000 R:dr. Under sådana förhållanden och ehuru jag, om de båda första skattenedsättningarna icke blifvit beslutade, gerna med min röst skulle hafva bidragit att nedsätta tullen på socker, på sätt Utskottet föreslagit, kan jag emellertid icke för närvarande annat än begära afslag på denna nedsättning. Det är väl sannt, att Riksdagen afslagit eller nedsatt af Kongl. Maj:t begärda anslag till ett sammanlagdt belopp af ungefär 1,700,000 R:dr och att, enligt Kongl. Maj:ts proposition, ett öfverskott af 800,000 R:dr skulle finnas, samt att staten vid denna riksdag således skulle kunna regleras äfven med en så stor skattenedsättning som Utskottet föreslagit; men jag upprepar, att det icke är klokt att göra så stora nedsättningar endast på grund af ett års ovanligt gynnsamma förhållanden. Förhöjningar af skatter blifva alltid motbjudande och komma alltid att väcka ogynnsamt intryck. Ehuru det visserligen är möjligare att höja tullsatsen på socker, än att åter höja den personliga skyddsafgiften, så blifver det dock alltid olämpligt att kort tid efter det en sådan tullsats blifvit nedsatt åter höja densamma. Följaktligen, då en granskning af statsinkomsterna och statsutgifterna visar att vi, om icke ett stort öfverskott öfver hvad Kongl. Maj:t räknat inflyter uti tull- och bränvinsbränningsmedel, vid en blifvande statsreglering fullkomligt behöfva de statsinkomster vi hafva, så är det klokast att, om nedsättningar skola ske, åtminstone icke göra dem alltför stora.

På grund häraf anhåller jag om bibehållande af den nuvarande tullsatsen på socker.

Friherre af Ugglas: Då jag inom Bevillnings-Utskottet deltagit i det beslut, hvori Utskottet stannat, har det naturligtvis varit min främsta pligt att söka tillse, det icke i följd af de nedsättningar, som Bevillnings-Utskottet föreslagit, någon förlägenhet vid uppgörandet af statsregleringen för år 1873 må kunna uppkomma. Jag har derföre med ledning af de af Riksdagen fattade beslut sökt att i detta afseende bilda mig ett omdöme, hvilket omdöme, grundadt på sifferberäkningar, jag nu anhåller att få för Kammaren framlägga. Med beräkning af de ordinarie statsinkomsterna till enahanda belopp som desamma blifvit af Kongl. Maj:t upptagna; med beräkning vidare af de extra ordinarie inkomsterna sålunda, att jag, hvad tullmedlen angår, gör en nedsättning i Kongl. Maj:ts beräkning af en och en half million, och beträffande bränvinstillverkningen, som af Kongl. Maj:t beräknats skola uppgå till 11,200,000 kannor,

med afseende på den medgifna minskningen af så kallad "*schwindung*", antager denna till endast 10,800,000 kannor, med beräkning slutligen af Riksgälds-kontorets inkomster i full öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts proposition, så uppkommer en inkomstsiffra af 57,070,100 R:dr. Med beräkning af statsutgifterna, sådana de äro af Riksdagen under de särskilda hufvudtitlarne beslutade, och med beräkning af Riksgälds-kontorets utgifter till det belopp Kongl. Maj:t antagit, uppgår summan af utgifterna till 66,602,000 R:dr, återstår således att fylla en brist af i rund summa 9,531,000 R:dr. För att fylla denna brist måste jag i främsta rummet anlita den allmänna bevillningen för år 1873, hvilken jag beräknat till 2,600,000; och således uppkommer ett lånebehof af 6,931,000 i stället för det af Kongl. Maj:t föreslagna åtta millioner, med hvilket lånebelopp jag har att bestrida de anslag, som Riksdagen anvisat till stambanor, fem millioner, till enskilda jernvägsföretag, två millioner, och till jernvägsmateriel 600,000 R:dr. Af denna beräkning, hvars riktighet åtminstone i hufvudsakliga delar icke torde kunna jäfvas, äfven om den genom sednare beslut komma att i någon mån rubbas, visar sig sålunda, att, äfven med de af mig ifrågasatta så högst betydliga tullnedsättningarne, 1873 års utgifter väl kunna bestridas med de inkomster, som efter dessa nedsättningar kunna räknas. Vid sådant förhållande, mine Herrar, och då Riksdagen genom sina föregående beslut har visat, att Riksdagen icke under den goda tiden vill, om jag så får säga, *samla* något för den mindre goda, enär Riksdagen nemligen borttagit en skattetitel, den personliga skyddsafgiften, hvilken jag åtminstone föreställt mig icke vidare kunna komma att påläggas, så har jag så mycket mindre tvekat att biträda förslaget att nedsätta tullen på kaffe och socker, som jag icke kan förneka, att, oakadt något positivt löfte icke vid 1867 års riksdag afgafs, den tanken likväl låg nära till hands hos alla, att en nedsättning i dessa tullar vid första möjliga tillfälle åter skulle ske. Jag har så mycket mindre kunnat tveka att instämma i detta förslag, som jag för min del dessutom icke kan finna någon omöjlighet i att, om i en framtid behofvet skulle så kräfva, åter vidtaga en förhöjning i dessa tullar. Jag tror sålunda, att, då man, såsom meningen nu tyckes vara, endast afser 1873 års förhållanden, Kammararen tryggt kan bifalla hvad Bevillnings-Utskottet i detta hänseende tillstyrkt. Det skulle vara upplysande, om någon af Stats-Utskottets Herrar ledamöter, i händelse min beräkning skulle anses vara oriktig, ville derpå fästa Kammararens uppmärksamhet, på det att Kammararen i detta afseende måtte erhålla alla de upplysningar, som i närvarande stund stå att vinna. Emellertid tror jag, att Bevillnings-Utskottet med den af mig framlagda tablån för ögonen med fog kunnat gå en allmänt uttryckt önskan till mötes, och det är därför som jag i Utskottet tillstyrkt bifall till förslaget, likasom jag äfven nu vågar anhålla om Kammararens bifall till detsamma.

Herr De Maré: Det torde icke kunna förnekas, att det är en ganska egendomlig företeelse, denna Riksdag låter oss bevittna, då regering och representation täfla att borttaga skatter, därför, att

ett år lemnat ett öfver förväntan gynnsamt resultat. Man vet nu icke huru man skall använda det öfverskott, staten utvisar, och råkar derföre i förlägenhet. Mig synes emellertid, att en väl berättigad betänksamhet borde mana, att icke obetingadt bygga på en oviss framtid. Om äfven, såsom Bevillnings-Utskottets ordförande antydt, förhöjningen i tullen å kaffe och socker vid 1867 års riksdag föranleddes af behofvet för tillfället, förefaller mig likväl något betänkligt, att, såsom Utskottet här gjort, basera en nedsättning i tullen allenast på förhoppningen, att nästa och kommande år skulle visa lika gynnsamma förhållanden som sista året. Lifligt önskar jag, att denna förhoppning måtte realiseras, men om så icke blir händelsen, torde det icke kunna undvikas, att en kommande Riksdag får tillgripa den föga angenäma åtgärden att åter höja tullen. Vid sådant förhållande och då det torde vara mera än tvifvelaktigt, huruvida tullnedsättningen bereder fördel åt andra, än ett eller annat dussin importörer, måste jag yrka afslag å Utskottets hemställan och anhålla, att nu gällande tullsats å socker måtte bibehållas oförändradt.

Jag skattar icke högt den statsmannavishet, som tager hänsyn endast till stundens kraf och icke vill rikta blicken mot framtiden. *Ett* år har lemnat ett tillfredsställande resultat, men derpå torde man icke kunna grunda några säkra förhoppningar för framtiden.

Friherre Funck: Då ordföranden i Bevillnings-Utskottet hemställt, huruvida något vore att anmärka mot den af honom uppgjorda beräkning öfver statsverkets inkomster och utgifter, ber jag att få nämna, att äfven jag sökt att göra dylika beräkningar, dervid utgående från olika synpunkter, samt att jag i det närmaste kommit till samma resultat som han. Jag får emellertid påpeka, i fråga om Riksgälds-kontorets ställning, att Bevillnings-Utskottets ordförande stödt sig på Kongl. Maj:ts proposition, men att Riksdagen afslagit deri ifrågakämda anslag för innevarande år till belopp af 350,000 R:dr, nemligen för fälttjenstförfningar 250,000 och för Svea Artilleri-kasern 100,000, hvilket sistnämnda anslagsbehof väl tillgodosedts, men dock med anslag först för år 1873, och att således statsverkets ställning blir till och med bättre, än han antagit.

Herr Rydqvist: Beträffande nedsättningen af tullafgifterna å kaffe och socker, har jag en motsatt åsigt mot den, som uttalades af en ärad talare på kalmarbänken. Det är högst få artiklar, i afseende på hvilka tullsatsens nedsättning verkar till konsumentens fördel; men bland dessa befinna sig just kaffe och socker. Händelsen är nemligen den, att de minuthandlare, som befatta sig med försäljning af specerivaror, äro tvungna att ständigt hafva kaffe och socker till hands åt sina kunder, ty eljest mister han dem och de gå till närmaste person, som kan förse dem dermed. Dessa varor utgöra således hufvudartiklar, och konkurrensen blir derföre så stor, att detaljhandlaren vinst blir högst ringa. Bästa beviset derpå är, att, om man köper $\frac{1}{4}$ skålp. eller mera, ända till 5 skålp., blir priset proportionsvis

portionsvis detsamma, beräknadt efter skålpund, och man kan beräkna att i förhållande till priset en gros har detaljhandlaren blott cirka 4 procent i ren vinst. Man finner också, att nära nog i samma ögonblick som vederbörande grosshandlare eller fabrikanter höja eller sänka kaffe- eller sockerpriset med ett öre, så höjer eller sänker detaljhandlaren sitt pris med ett öre. Här inträffar verkligen hvad mina motståndare i tullfrågor vilja uppställa såsom regel, nämligen att hvarje förändring i tullafgiften kommer att inverka på det pris,, konsumenten får betala, hvilken sats jag deremot såsom regel bestämdt bestrider. Vid sådant förhållande, och då sockret är en konsumtionsartikel för hela svenska folket, och synnerligast för de mindre bemedlade klasserna, som deraf nu för tiden ovilkorligen förbruka den vida betydligaste quantiteten, samt numera omöjligen kan anses såsom en öfverflödsvara, hvars konsumtion man bör söka minska, är jag af den åsigten, att, om en nedsättning i tullafgiften af 2 öre kan ega rum, den kommer de mindre bemedlade hafvudsakligast till godo, enär den bemedlade, som köper till exempel 500 skålp. om året och på tullminskningen skulle vinna 10 R:dr, just icke känner någon inverkan deraf, men de fattiga klasserna åter, om de vilja hushålla, härigenom skulle få minskning i sina utgifter. Jag hyser sålunda den öfvertygelsen att, om man vill göra skatteändringar, som skola kännas välgörande för hela folket, är en nedsättning i tullen för kaffe och socker ganska lämplig, hvarföre jag också biträdt förslaget om att minska kaffetullen med 2 öre. Men en annan fråga blir, om det är med klok statshushållning förenligt, att nu borttaga 2 öre af tullafgiften jemväl på socker. Jag är fullkomligt öfvertygad derom, att de kalkyler, som af 2:ne talare på östgötabanken blifvit framställda i afseende på statsverkets ställning för år 1873, äro fullkomligt rigtiga, men här är fråga om en ovilkorlig nedsättning i statens inkomster, som ensamt för sig skulle uppgå till mer än 900,000 R:dr. Jag tror nu visserligen, att man kan gå år 1873 till mötes med temligt lugn, äfven om dessa 900,000 R:dr borttoges, men i denna fråga delar jag den åsigt, som af Herrar von Ehrenheim och De Maré blifvit uttalad, att man icke bör göra för stora minskningar i statsinkomsterna, till följe af den nuvarande gynnsamma ställningen. Det är nämligen alldeles obestriddigt, att den hufvudsakliga orsaken till landets lyckliga finansiella ställning nu för tiden är att tillskrifva de sednaste goda åren, men hvar och en vet, att många sådana icke kunna vara att påräkna, och jag tror för min del, att, om ett mindre lyckligt år inträffar, skall verkan deraf blifva kännbar på många håll och äfven i afseende på tullafgifterna. Jag vill vid detta tillfälle fästa uppmärksamheten allenast derpå, att, om ett enda svårt sädes- och potatisår föranlede minskning i bränvinsbränningen af allenast en million kannor, komme statsverket härigenom att förlora i inkomst 800,000 R:dr. Vore det nu så, att man hade den bestämda öfvertygelse, att våra affärer äro så briljanta, att vi år från år kunde påräkna förhöjda inkomster för statsverket, så medgifver jag, att man skulle kunna eftergifva denna statsinkomst af 900,000 R:dr, men denna åsigt kan jag för min del

icke biträda; och då kommer man till den frågan, om det är sannolikt, att, i fall vi nu nedsätta sockertullen med två öre, vi åter kunna höja den med lika mycket när så behöfves. För min del hyllar jag åter den grundsatsen, att någon längre tids stabilité i lagstiftningen för handeln och näringarne, och speciellt hvad angår tullagstiftningen, är i hög grad befrämjande landets väl, samt att man derföre icke, utan skada för samhället, kan så godt som årligen höja eller sänka tullsatserna för samma slags vara.

Resultatet af hvad jag nu haft äran anföra blir således, att, då jag befarar, att de stora nedsättningar i statsverkets inkomster, som redan äro beslutade, icke kunna annat än efter någon tid blifva menliga för statsverket, och då det här icke är fråga om en eftergift för ett år, utan för lång tid, jag icke vågar bifalla Utskottets förslag, utan yrkar afslag å detsamma.

Herr Bennich: Det var för mig en angenäm öfverraskning, då den siste ärade talaren, representanten för Elfsborgs län, medgaf, hvad deremot en representant på kalmarbänken underligt nog förnekade, att tullnedsättningen skulle komma konsumenterna till godo. Jag kan icke annat än med tacksamhet anteckna detta erkännande.

Representanten på kalmarbänken förmenade, att förslaget om nedsättning skulle grunda sig allenast på en förhoppning att nästa år skulle gifva lika godt resultat som det sista. Så är dock icke fallet, ty beräkningarne af statsverkets inkomster hafva icke grundats på förhållanden under ett enda undantagsår, utan såsom vanligt på medium af de tre sista åren 1868—1870, af hvilka det första var under medelmåttan, det andra godt och endast det tredje utomordentligt gynnsamt. Då nu anledning icke torde vara för handen att befara, det icke de närmast följande åren skola blifva medelgoda, och jag för min del är öfvertygad, att skattenedsättningar icke blott kunna, utan måste vidtagas, så snart statsverkets ställning, enligt vanliga beräkningsgrunder, sådant medgifver, tillstyrker jag bifall till Utskottets hemställan, alltid under förutsättning, att, om framdeles för fyllande af statens behof en förhöjning erfordras, man då icke drager i betänkande att åter anlita dessa eller andra kassaartiklar för att bereda ökade inkomster.

Herr De Maré: Jag har icke ett ögonblick satt i fråga, att icke ställningen för närvarande är sådan, att staten skulle kunna medgifva en nedsättning i tullsatsen; men då Bevillnings-Utskottets vice ordförande upplyst, att Utskottet grundat sitt förslag på medelberäkning af tre föregående års förhållanden, kan jag icke underlåta, att härvid erinra, att hela vår ekonomiska ställning i väsendtlig mån beror på årsväxten och denna åter derpå, att regn faller i rättan tid, och huru härmed kan komma att förhålla sig ett kommande år, tror jag icke kan blifva föremål för några medelberäkningar, eller kunna med säkerhet bedömas ens af Bevillnings-Utskottet.

Herr von Ehrenheim: Den, som har anledning antaga, att pluraliteten är af hans åsigt, kan lätt efterkomma deras önskan, som

öfvergående slut på debatten. För den deremot, som befinner sig i motsatt ställning, är det af vigt att få uttala sina skäl.

Jag har lika litet som den siste värde talaren ifrågasatt, att icke, äfven om den ifrågavarande tullnedsättningen beslötes, detta års statsbudget komme att slutas med ett plus, men hvad jag erinrat om, det är, att, såsom en talare under en föregående debatt ådagalagt, äfven med de höga siffror, hvartill de extra ordinarie inkomsterna blifvit i Kongl. Maj:ts proposition beräknade, likväl ej återstår högre belopp, sedan ordinarie statsregleringen blifvit bestridd, än att osannolikt är, att äfven en ganska måttlig extra statsreglering dermed kan bestridas, än mera att de betydliga utgifter för vårt försvarsväsende, som väl fortfarande måste ifrågakomma, häraf skola kunna betäckas. När då dertill kommer, att Riksdagen ökar de skattnedsättningar, Kongl. Maj:t föreslagit, med omkring 800,000 R:dr, har man väl skäl att göra någon erinran.

Hvad angår frågan om tullinkomsternas belopp, så är det visserligen en sanning, att de äro beräknade öfter medelförhållandet under de tre sista åren, men det är också en sanning, att den höga siffran berott hufvudsakligen på förhållandena under ett enda af dessa år, eller det sista, då tullintraderna uppgingo ända till 19 millioner, under det att de ej någonsin förut öfverstigtit sexton millioner, eller det belopp som af Kongl. Maj:t beräknats för 1873.

Grefve Mörner, Carl Göran: Jag ber att få fästa den näst siste talarens uppmärksamhet derpå, att, om det under svåra tider är en nödvändighet, att vidtaga skatteförhöjning, är det å andra sidan en pligt, att nedsätta skatterna, när sådant kan ega rum. Vi hafva icke rätt, att taga ur svenska folkets fickor mera, än som för fyllande af statsverkets behof oundgängligen erfordras; och då det af de uppgjorda beräkningarne visar sig, att vi utan äfventyr kunna göra den ifrågavarande nedsättningen, hvilken kommer hela svenska samhället till godo, är det enligt min åsigt en pligt att så besluta. För min del har jag icke ansett det för närvarande brådska med att borttaga tullen på fisk, och på det man må hafva någon utsigt, att dermed måtte få anstå, är det nödigt att göra andra, af billighet påkallade, nedsättningar.

Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten, dels ock afslag derå samt bibehållande af den nu gällande tullen å råsocker oförändrad; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till punkten och, då dervid svarades många ja, blandade med nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Votering begärdes; till följd hvaraf uppsattes, justerades och anslags följande voteringsproposition:

Den som bifaller 4:de punkten i Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 14, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår Kammaren punkten och bibehåller den ifrågasvarande tullsatsen oförändrad.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 52.

Nej — 31.

5:te punkten.

Herr Odelberg: Det af Bevillnings-Utskottet i förevarande punkt framställda förslag, enligt hvilket skilnaden i tullen på raffineradt och oraffineradt socker skall nedsättas till 3,6 öre, kan jag icke godkänna. Då tullen på råsocker, enligt nyss fattade beslut, blifvit återförd till det belopp, 8 öre, den utgjorde före 1867, bör äfven tullen å raffinadt återföras till det belopp, 12 öre, hvarmed den utgick före nämnda tid. Jag lemnar Utskottets sätt att räkna i sitt värde, men måste för min del betrakta förslaget såsom en nedsättning af det skydd, som våra sockerraffinaderier hittills åtnjutit. Såsom skäl för sitt förslag begagnar Utskottet det välkända talesättet, att man skall se konsumenterna tillgodo, hvarjemte Utskottet anför, att ett återgående till förutvarande tullsats icke skulle vara af någon omständighet påkallad. Hvad nu först beträffar denna ömhet för konsumenten, tror jag verkligen, att man skall vara bra litet praktisk för att kunna påstå, att en tullnedsättning af 0,4 öre på ett skålpund socker skulle kunna hafva något inflytande på det pris, som den stora massan af konsumenter måste betala för sockret vid minuthandeln, men om jag således icke kan medgifva, att den föreslagna nedsättningen i någon mån kommer konsumenterna tillgodo, måste jag å andra sidan påstå, att denna nedsättning, 0,4 öre, skall i sina verkningar blifva högst känbar för producenten, då fråga är om millioner skålpund, och jag kan icke finna annat, än att, då Utskottet baserat sitt förslag på konsumenternas förmenta fördel, är det en vanlig frihandelsfras, som icke kan hafva något inflytande i den riktning, man afsett. Hvad vidare beträffar Utskottets yttrande, att någon återgång till förutgållande tullsats icke vore af någon omständighet påkallad, vågar jag påstå, att den, som nedskrifvit detta, icke tagit reda på de för raffinaderierna ogynnsamma förhållanden, som inträffat sedan ändringen i sockertullen 1867 beslöts. Sedan dess har här i landet kommit i gång åtminstone tre hvitbetssockerfabriker, och vi veta, att åtskilliga dylika äro under anläggning. Med dessa komma raffinaderierna att konkurrera; den konkurrensen anser jag likväl berättigad; men nu tillkommer ytterligare en konkurrens, nemligen med den utländska hvitbetssockerindustrien, som på senare åren antagit stora proportioner och som kommer att på våra raffinaderier utöfva ett högst menligt inflytande.

Huru tullförhållandena under de sednare åren gestaltat sig, ber jag att i korthet få belysa. Utaf Kommerse-kollegii berättelser visar sig, att år 1860, då tullen å raffinad var 13 öre mot 8 öre för råsocker, kunde, äfven med detta tullskydd af 5 öre, importeras 3,600,000 skålpund raffinad mot 35,700,000 skålpund råsocker. Importen af det förra var då en tiondedel af det senare. År 1870 hade importen af raffinad stigit till 8,200,000 skålpund och af råsocker till 41,200,000 skålpund. Den importerade raffinaden var då vid pass en femtedel af det införda råsockret. Denna tillökning på tio år är dock en småsak i jemförelse med den tillökning i import af raffineradt socker, som egt rum under de senaste femton månaderna. Enligt officielt meddelande i Post- och Inrikes Tidningar för den 20 Januari 1872, har under det förflutna året, 1871, importerats af raffineradt socker 16,244,000 skålpund mot en råsockerimport af icke fullt 41,000,000. Importen af råsocker hade således något minskats, men importen af raffinad fördubblats, så att den, ifrån att utgöra 20 proc., hade vuxit till 40 proc. af den införda quantiteten råsocker. Vidare utvisar en helt nyss, jag tror förhuden Måndag, offentliggjord förteckning på importen under de tre första månaderna af detta år, att under den tiden importerats dubbelt så stor quantitet raffinad som under motsvarande månader förra året. Således är antagligt, att importen af raffinad under detta år blir större än under förra året, då den likväl var dubbelt så stor som år 1870; och man må därför icke anse, att de nuvarande tullsatserna lägga något synnerligt hinder i vägen för importen. så att en tullnedsättning af sådan anledning skulle erfordras, och konsumenten tillförsäkras detta 0,4 öre, hvaraf han i allt fall icke kommer i åtnjutande.

Jag ber att i korthet få vidröra förhållandena med afseende å socker i utlandet och dervid fästa uppmärksamhet på en omständighet, som, om den icke hittills haft något synnerligt inflytande på importen, dock för framtiden kan blifva af ganska stor betydelse. Tillfälligtvis har jag fått kännedom om en fransysk tidskrift, La Sucrerie indigène, i hvars februarihäfte för detta år finnes införd en artikel, deri omnämnes, att de i konventionen mellan England, Frankrike, Holland och Belgien år 1864 antagna typer för råsocker, enligt hvilka dess rendement, beskattning och drawback skulle beräknas, i Frankrike under förra året väsentligen förändrats. Utan att vidare redogöra för beskaffenheten af denna förändring, vill jag endast anföra, att den haft till påföljd, att raffinadören, som arbetar för export, dels genom denna förändring, dels genom åtskillig lindring i kontroll och beskattning och dels genom de så kallade certifikats de sortie kan göra sig tillgodo en ganska betydlig fördel. I nämnda artikel återopas åtskilliga exempel, och det uppgifves, att raffinadören kan undandraga staten en inkomst af sju francs för hvarje 125 kilogram råsocker, som förarbetas och för 10,000 kilogram, som exporteras, förtjena en premie af 813 francs. Artikeln slutar med dessa ord: Således skall franska folket betala skatt, på det franska raffinadörer skola kunna för godt pris sälja socker till konsumenter i Tyskland, England och andra främmande länder. Frihandlarne tala, som herrarne höra, samma språk i Frankrike som i andra länder. Men de styrande i Frankrike äro icke frihandlare — till stor lycka för det

landet. De hafva icke heller nöjt sig med att bereda den franske raffinadören nämnda fördelar, utan äfven skaffat honom lättad transport genom en nyligen införd differentialtaxa för jernvägarne, hvori genom raffineradt socker, som föres till utlandet, belastas med blott något öfver hälften af den frakt, som eljest skulle betalas. Herrarne torde häraf finna; att man i andra länder gör något för att omhulda näringarne och befordra afsättningen. Dessa åtgärder i Frankrike hafva naturligtvis väckt oro i grannländerna; de engelska raffinadörerna hafva gjort allvarsamma framställningar härom hos sin regering, under det att man i Tyskland högljudt klagar. Uti en tysk tidskrift "Statistisches Bureau für Rüben Zucker, Industrie des Zollvereins", förekommer i numret för den 17 nästlidne Mars: Tysklands hvitbetssockerproduktion uppgår under detta år till knappt 3,800,000 centner, hvar emot införseln af böhmiskt, franskt och belgiskt råsocker, men isynnerhet importen af fransk raffinad, till följd af de höga exportpremierna, antagit betydliga dimensioner och utöfva ett tryck på den tyska marknaden, som i längden icke kan uthärdas. Den tyska tidskriften bekräftar således, att exportpremier existera i Frankrike, och då den franska journalen har sammanställande uppgift, torde dermed få anses ådagalagd, att sådana premier verkligen finnas.

De förhållanden, jag nu haft äran andraga, nemligen att importen af raffineradt socker i högst betydlig mån tilltagit, att hvitbetssockerindustrien både inom och utom landet utvecklar sig till en svår konkurrent, samt att den franske sockerrefinadören kommit i åtnjutande af särskilda fördelar vid export torde måhända vara af beskaffenhet, att de förtjenat tagas i betraktande; och det synes mig, att Utskottet åtminstone bort nämna något härom, äfven om Utskottet icke ansett nämnda förhållanden vara nog beaktansvärda för att motivera en tullförhöjning. Jag skulle gerna önska, att jag kunde hysa allt möjligt förtroende för den utredning och de yttranden, som lemnas från Riksdagens Utskott; men jag måste tillstå, att mitt förtroende till Bevillnings-Utskottets meddelanden börjat något försvagas, ty jag finner icke, att Utskottet i dess maktpåliggande värt tillvägar med den konsekvens, som vore önskelig, då det bredvid förslag i utpreglad frihandelsriktning, hvartill detta torde kunna räknas, ställer andra förslag, der tullsatserna äro så höga, att jag, oakadt sträng protektionist, skulle blygas för att framställa sådana. Det är en sträng beskyllning; men jag gör den icke utan att kunna bevisa densamma. Jag vill icke till bevisning åberopa exempel ur tulltaxan, oakadt talrika sådana der skulle kunna erhållas, utan vill endast hänvisa till det nu föreliggande betänkandet, der Utskottet, efter att hafva under mom. 2 föreslagit tullen å kaffe till 10 öre för skålpundet, hvilket förslag nyss blifvit antaget, under mom. 3 föreslår en tullsats af 15 öre skålpundet för brändt kaffe och alla till kaffesurrogat användbara brända växter. Detta är en tull af 50 procent utöfver råvarans. Detta simpla fabrikat, brändt kaffe, hvars framställande icke fordrar något förlag och ej heller någon stor skicklighet, omhuldas med ett så ofantligt tullskydd! Brändt kaffe är dock icke föremål för någon omfattande affärsverksamhet, af det naturliga skäl, att hvarje kökspiga, hvarje torpargumma kan eller tror sig kunna

rosta kaffebönor. Deremot är kaffesurrogat ett fabrikat, som tillverkas i stor skala, och som huvudsakligen framställes af cichorierot, fastän stundom äfven hvitbetor och andra ämnen dertill användas. Enligt Kommers-kollegii berättelse för 1869 utgjorde tillverkningen $2\frac{1}{2}$ million skålpund, och detta fabrikat, som förnämligast konsumeras af den fattigaste delen af befolkningen, har af Utskottet blifvit åsatt en tullsats, som är alldeles liktydig med förbud, enär den uppgår till mer än 700 procent af den tull, som finnes åsatt råvaran cichoria, eller 2 öre per skålpund; det visar sig jemväl af Kommers-kollegii berättelse, att endast 2,000 skålpund blifvit införda, under det, såsom jag redan nämnt, tillverkningen utgjort $2\frac{1}{2}$ millioner skålpund. Jag har icke uppträdt och påyrkat nedsättning i denna tullsats, och jag klandrar icke det tullskydd, som af Utskottet och Kammaren välvilligt förunnats åt fabrikation af cichoriekaffe; men jag hade väntat, och kanske med skäl, att den delegation af Riksdagen, som har uppdrag att pröfva hvad tullskydd de inhemska näringarne kunna behöfva och derefter föreslå lämpliga tullsatser, skulle egna något mera uppmärksamhet åt sitt ansvarsfulla kall och icke, på sätt här skett, då det är fråga om näringar af ringa betydenhet, föreslå tullsatser, som äro liktydiga med förbud, under det andra näringar, på hvilka blifvit nedlagda stora kapitaler, af hvilka en talrik befolkning lefver, exempelvis den ifrågavarande, lemnas i saknad af tillräckligt skydd.

Jag har icke någon stor förhoppning, att inom denna Kammare vinna något understöd, men jag kan dock icke med godt samvete underlåta, att påyrka, det ifrågavarande tullsats måtte bestämmas till samma belopp, den utgjorde 1867, eller 12 öre per skålpund.

Friherre af Ugglas: Jag beklagar verkligen, att icke Bevillnings-Utskottet haft den förmånen att bland sina ledamöter räkna den siste talaren; ty efter de upplysningar, som han i afseende på kaffesurrogater lemnat, skulle jag, för min del, instämt i hans mening att kanske nedsätta tullsatsen derå; men Utskottet har icke uppfattat sin pligt så, att man skulle begagna tillfälliga skattenedsättningar och förhöjningar, för att rubba de förhållanden, som under lång tid egt rum i vår näringslagstiftning, och Utskottet har konsekvent i detta afseende sökt att tillämpa denna grundsats på förhållandet med kaffe. Skilnaden mellan tullen på kaffe och kaffesurrogater har ständigt hållits vid den proportion, som Utskottet nu föreslagit. Då tull på kaffe sattes med 12 öre, bestämdes den för kaffesurrogater med 18 öre, och följaktligen då tullen på kaffe nedsattes till 10 öre, har den för kaffesurrogater blifvit bestämd till 15 öre, för att bibehålla samma förhållande som förut. På samma sätt har Utskottet gått tillväga i afseende på bestämmande af tullen på socker; Utskottet har icke ansett det vid detta tillfälle vara Utskottets rätt eller pligt att pröfva, huruvida det förhållande mellan tullen å raffineradt socker och råsockertullen, som nu blifvit föreslaget, vore det absolut rätta, huruvida sockerraffinerierna behöfde detta skydd, eller om icke en nedsättning i detta skydd skulle kunna ega rum, utan Utskottet har strängt vidhållit den åsigt, att man icke borde begagna tillfället af en skattenedsätt-

ning för att rubba de förhållanden, som i närvarande stund för en näring existerar. Den siste talaren förklarade, att Utskottet i afseende på sina beräkningar gått oriktigt till väga; han yttrade, att, då skilnaden före år 1867 mellan råsockertullen och tullen å raffineradt socker var 4 öre, Utskottet hade bort söka bibehålla skilnaden af dessa 4 öre mellan de båda tullsatserna; men jag ber att få fästa uppmärksamheten på, hvarthän ett sådant sätt att räkna skulle leda; för hvarje gång vi sätta ned tullen på råsocker, skulle skyddet ökas, och om vi komma till 1 öres tull på råsocker, skulle, med en tullsats å raffinadsocker af 5 öre, skyddet uppgå till 500 procent.

Ett sådant sätt att beräkna har icke Utskottet gjort sig skyldig till, och jag hoppas, att Kammaren ej heller gillar det. Utskottet har helt enkelt sökt svara på den frågan, hvilken tullsats skall äsättas raffineradt socker, för att, med en tullsats af 8 öre på råsocker, för denna näring åstadkomma på öret samma skydd, som den nu åtnjuter med en tullsats af 10 öre på oraffineradt socker och 14 öre på raffineradt socker; och jag vågar bestämdt påstå, att svaret på denna fråga har Utskottet riktigt uttalat. då det sagt, att, då skyddet för närvarande representeras af talet 2,777 öre, det är detta tal vi skola söka att bibehålla, och begagnar jag det, kommer jag till 11,00 öre i tull för raffineradt socker. Denna beräkning har icke, såsom den siste talaren antydde, helt lättsinnigt blifvit uppkastad; den har blifvit pröfvad inom Utskottet af personer, som jag vågar påstå äro mäktiga att anställa en sådan beräkning, och den har dessutom blifvit underställd personer utom Utskottet, som jag är öfvertygad talaren sjelf skulle anse fullt kompetente att bedöma denna sak. Jag tror således, att, långt ifrån att vilja påstå att Utskottet här på något sätt rubbat det förhållande, som i närvarande stund eger rum, har Utskottet varit förtjent af det erkännande, att Utskottet fullkomligt enhälligt tillstyrkt, att icke minsta rubbning i detta fall skulle ega rum. Att döma af den siste talarens yttrande, skulle man tro, att denna raffinaderinäring skulle för närvarande tarfva högre skydd, än det eger. I detta fall är jag af annan mening med honom; jag tror icke att denna näring behöfver något högre skydd, ehuru jag icke vill nedsätta det; men de skäl, som af talaren anfördes, kan jag icke gilla. Det ena skälet var att på sednare tider uppstått en mängd hvitsockerfabriker, hvilka lyckats utöfva en stor rörelse. Icke kan det vara fråga om, att vi skola skydda inom vårt eget land den ena näringen emot den andra? Det andra skälet var, att förhållandena i utlandet och i synnerhet i Frankrike skulle på sednare tider gestaltat sig så, att de på kallade ett högre skydd i landet. Att vi i närvarande ögonblick skulle rätta våra tullförhållanden till följd af förändrade förhållanden i andra länder och i synnerhet Frankrike, skulle jag, för min del, icke vilja tillstyrka. Talaren anförde dessutom såsom bevis, huru litet denna näring är skyddad, den stora import af raffineradt socker, som egde rum sistlidet år. Jag får då upplysa, att större delen af denna import verkställdes af raffinadörerne sjelfva, hvilka icke medhunno alla de ordres, som de hade från sina kunder, utan nödgades, för att uppfylla

detta, att importera raffineradt socker. Deraf den stora importen af raffineradt socker sista året.

Jag ber Kammararens ledamöter, som jag förmodar genomläst detta betänkande, bedöma, huruvida icke denna beräkning är helt enkelt och lättfattligt uppställd och uppenbarligen visar, att denna tullsats utgör precis samma skydd, som sockerraffinaderierne för närvarande ega; och då jag är öfvertygad, att Kammararen icke vill rubba detta förhållande, hvarken genom att öka eller minska skyddet, vågar jag anhålla om bifall till Utskottets betänkande.

Herr Dickson: Efter de ord, som ordföranden i Bevillnings-Utskottet yttrat, kan jag fatta mig ganska kort, då jag i allo instämmer med honom. Frågan torde reducera sig till, om våra raffinaderier behöfva större skydd, än de för närvarande ega. Jag för min del tror det icke, och anser, att en import af raffineradt socker är bra och lämplig; och om Herrarne följa något med tidningarne, se Herrarne ibland, huru herrar raffinadörer nedsatt priset på raffinad med ett eller annat öre vid seglationens början; men aldrig att någon nedsättning eger rum i priset på råsocker. Då sedermera seglationen upphör, sättes priset på raffinad upp igen lika mycket, som det först sattes ned. Jag tror, att raffinaderierna hafva tillräckligt skydd med den nu föreslagna skilnaden mellan tullen på råsocker och raffineradt socker, och jag får anhålla om bifall till Utskottets betänkande.

Herr Bennich: Sedan Friherre af Ugglas afgifvit sitt yttrande har jag verkligen mycket litet att anföra. Jag begärde ordet med anledning af några yttranden af min ärade vän på stockholmsbänken, hvilka dock redan nu blifvit hufvudsakligen vederlagda af Friherre af Ugglas, i afseende å det skydd, som de svenska sockerraffinaderierna borde meddelas. Jag skall därför icke upptaga Kammararens tid med någon närmare utredning derom; men, då talaren på stockholmsbänken yttrade blygsel öfver Utskottets sätt att behandla dessa frågor, kan jag icke helt och hållet lemna ett sådant yttrande obemött. Jag kom dervid att tänka på den tyska tidskrift, som äfven af nämnde talare blifvit citerad, och tyckte mig finna en märklig samstämmighet mellan den blygselrodnad, som samme tidskrift påstår hafva uppstått på hvarje tysk sockerfabrikants ansigte i anledning af de åtgärder, som nu blifvit i sockerfrågan vidtagna i Frankrike, och den liknande förlägenhet, som hos talaren på stockholmsbänken uppstått öfver Utskottets gjorda förslag i samma ämne. Hvad som egentligen skulle framkallat denna talarens blygsel, var, att Utskottet icke nedsatt skyddet för brändt kaffe, då Utskottet deremot skulle hafva förfarit hårdt emot våra sockerraffinaderier. Jag tror mig dock kunna säga, att den differens, som varit stadgad och är föreslagen mellan tullen å rått och å brändt kaffe, ingalunda åsyftat att, såsom talaren förmenat, skydda hvarken kökspigorna eller andra, som bränna kaffe, utan att ändamålet dermed är att skydda statsverket mot att brändt kaffe, som vid bränningen förlorar mer eller mindre i vikt, må kunna införas emot lägre tull än det råa kaffet.

Angående sockertullen vill jag endast tillägga, att jag verkligen i Utskottet till en början ifrågasatte, att vi bort närmare undersöka, huru det stod till med det skydd för sockerraffinaderierna, som för närvarande existerar, och om icke detta skydd efter den utredning, som vi hade att tillgå i Utskottet, verkligen vore nog drygt; men med afseende derå, att en nedsättning i råvarutullen i och för sig alltid vid öfvergången måste i någon mån störande inverka på den industri, som sysselsätter sig med en sådan råvaras förädling, och med afseende vidare äfven å de exceptionela förhållanden, som för närvarande torde existera i Frankrike, ansåg jag frågan om någon nedsättning i skyddets belopp, som eljest vore af behovet påkallad, nu kunna falla och böjde mig för majoritetens derom uttalade önsknin- gar. Att gå derutöfver och nu åter höja det tullskydd, som under sednaste 5 åren varit medgifvet och befunnits fullt betryggande, vågar jag dock hoppas Kammararens ledamöter icke vilja medgifva.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till den förevarande punkten oförändrad och dels af Herr Odelberg, att punkten måtte antagas med den förändring, att summan 11 R:dr 60 öre utbyttes emot summan 12 R:dr; framställde Herr Grefven och Tal- mannen proposition på bifall till punkten oförändrad och då dervid svarades många ja jemte ett eller annat nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

6:te punkten.

Bifölls.

7:de punkten.

Herr Arrhenius: Då jag begärt ordet, har det icke skett för att motsätta mig det resultat, hvartill Utskottet kommit, med hvilket jag är fullt belåten, utan får jag uttala min tillfredsställelse och tack- samhet mot Utskottet för det sätt, hvarpå det behandlat denna fråga. Då Utskottet säger, pagina 7 i betänkandet, att "någon erfarenhet till grund för en sådan beräkning af dessa tullsats, att det af ut- ländska hvitbetor tillverkade sockret blefve underkastadt en tullen å råsocker motsvarande afgift, icke ännu kan sägas vara inom vårt land vunnen och icke heller synes hafva utgjort ledning för motionärens förslag", vill jag erinra derom, att det väl bör ligga för öppen dag, att en sådan ledning icke kunnat vinnas, då någon fabrikation af hvit- betsocker af utländskt råmaterial ännu icke hos oss förekommit. Emellertid har jag sökt att sätta mig in i denna fråga, och jag har icke försummat att hemta ledning från samma källa som Utskottet, eller öfverdirektören vid Teknologiska Institutet Herr Styffe; och det var efter samråd med honom och Herr Franckell, disponenten af betsockerbruket vid Landskrona, som jag beslutat mig för den tull- sats jag i min motion i ämnet föreslog. Då Utskottet derefter före-

slagit och Kammaren antagit en nedsättning i tullen på socker till 8 öre på råsocker och 11,60 öre på raffineradt socker, så, om man jemför de nya tullsatserna med de äldre, faller Utskottets förslag till tull å råa betor och torkad betsnitsel nära till samma belopp, som jag i min motion föreslagit, i förhållande den äldre gällande tullsatsen å råsocker. Under sådana förhållanden finner jag mig böra förklara, att jag mot de af Utskottet härvid föreslagna tullsatserna icke har någon anmärkning att göra, utan hemställer om bifall till Utskottets förslag.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten bifölls.

8:de punkten.

Bifölls.

Efter föredragning af Bevillnings-Utskottets den 20 och 22 dennes bordlagda memorial N:o 15, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes stridiga beslut i viss del af Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 10, angående postväsendet; godkände Kamraren Utskottets förslag till voteringsproposition.

Föredrogs ånyo och bifölls Lag-Utskottets den 20 och 22 dennes bordlagda utlåtande N:o 32, i anledning af väckt motion dels om ändring i kyrkolagens stadganden rörande påföljden för underlåtenhet att begagna dop och nattvard, dels om tillåtelse till så kallade civilt äktenskaps ingående utan afseende på trosbekännelse.

Föredrogs ånyo och bifölls Första Kammarens Tillfälliga-Utskotts den 20 och 22 dennes bordlagda betänkande N:o 8, rörande Herr Pehr Nilssons motion N:o 116, om rättighet för landstingen att upprätta förslag för förordnandet af folkskoleinspektörer inom de särskilda länen.

Kammaren åtskiljdes kl. $\frac{1}{2}$ 11 e. m.

In fidem
O. Brakel.